NR. 1 2025

€ 3,50

BUITEN DE ORDE

ANARCHISTISCH KWARTAALBLAD

Kritiek op de vakbond

Verzet tegen oorlogsmachine NAVO

Oproep tot actie tegen validisme

VRIJEBOND CONGRES 2025

ANARCHISTISCHE CAMPING APPELSCHA

29-31/08

BUITEN DE ORDE 1/2025 INHOUDSOPGAVE

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteedt aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil daarmee een blad voor de anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Omslagillustraties
Asia Bordowa

Gebruikte lettertypes
Libre Caslon Display door Impallari Type
Besley door Owen Earl

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond zijn automatisch abonnee van Buiten de Orde; niet-leden kunnen zich abonneren voor € 20,00 per jaar. Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.

Abonneer je via vrijebond.org/buitendeorde/abonnement en maak o.v.v. 'abonnement Buiten de Orde' €20,00 (meer is ook welkom) over op: IBAN: NL80 INGB 0005 4954 73
BIC/Swift: INGBN L2A
t.n.v. Vrije Bond te Amsterdam

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
redactie@buitendeorde.nl
buitendeorde.org

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
secretariaat@vrijebond.nl
vrijebond.org

Vrije Bond
De uitgangspunten van de Vrije Bond onder meer de visie is omschreven staan elders in deze uitgave en de werking Solidariteitskas met alle mogelijkheden tot het financieel ondersteunen van mensen en initiatieven is terug te vinden op de website van de Vrije Bond. Ook het aanmelden als lid of abonnee kan vrij eenvoudig via vrijebond.org.

Losse nummers zijn voor €3,50 te koop bij:

Fort van Sjakoo
Jodenbreestraat 24, Amsterdam
sjakoo.nl

Vredesburo Eindhoven
Grote Berg 41, Eindhoven
vredesburo.nl

De Lektuurhal
Over de Kelders 10, Leeuwarden

Boekhandel Rosa
Oliemuldersweg 43, Groningen
bookshoprosa.org

REDACTIONEEL!

Schaamteloos transparant
Voor jullie ligt de nieuwe *Buiten de Orde*, het eerste nummer van 2025. Terwijl de nazigroet weer genormaliseerd wordt en de bommen weer onverminderd op Palestina worden gegooid, hebben wij niet stilgezeten in de laatste maanden. We blokkeerden de wapenbeurs in Rotterdam, herdachten de Februaristaking, zagen oude bekenden op 2.Dh5, liepen mee op de Internationale Vrouwendag in Amsterdam, staken een hart onder de riem van de gevangen vrouwen in Nieuwersluis en stonden – helaas – wederom te schreeuwen tegen de Nederlandse medeplichtigheid aan genocide en voor een bevrijd Palestina.

Toch willen we in dit redactioneel allereerst stilstaan bij de recent ontvangen kritieken op de artikelen die we in de vorige editie publiceerden. Er was een hoop kritiek op het artikel waarin werd opgeroepen tot samenwerking met de vakbeweging als onderdeel van een effectievere klimaatstrijd. De auteur van dat artikel had het zelf over 'schaamteloze reclame'. In de kritieken werd gesteld dat het artikel over die gevestigde, ooit grote vakbond nooit geplaatst had mogen worden omdat het niet overeenkomt met de anarchistische principes waar we voor staan. Ook werd er stevige kritiek geuit op het plaatsen van de artikelen over de Palestijnse strijd in Nederland en daarbuiten. Een kritische lezer vond dat de communistische achtergrond van de leden van de groep die het artikel had geschreven reden genoeg had moeten zijn om het artikel – los van de inhoud ervan – te weigeren.

De anarchistische beweging is altijd erg goed geweest in het focussen op de politieke principes. Waar richten anarchisten zich op en welke strategieën worden daarbij geaccepteerd? De keerzijde hiervan is dat het ook kan leiden tot totale verlamming, omdat het soms lijkt dat geen sprake meer mag zijn van welke samenwerking dan ook. Het is vanzelfsprekend dat de conservatieve vakbond geen realistische optie is voor de anarchistische strijd. Maar het nadenken over en bediscussiëren of deze vakorganisatie wel of niet binnen de klimaatstrijd betrokken moet worden is onderdeel van een strategische discussie die gevoerd moet worden. De redactie is van mening dat artikelen die gericht zijn aan anarchisten en daarbij ook nog voorstellen doen voor bepaalde strategieën aan de anarchistische beweging, niet geweigerd noch ingekaderd hoeven te worden. Als de artikelen niet van anarchistische makelij zijn, maar wel relevante of nuttige inzichten bieden in de strijd die er plaatsvindt, zien we het ook als onze taak om ten strijde te trekken met anderen die actief zijn en daar iets over te zeggen hebben.

De in onze ogen dogmatische opstelling kwam opvallend genoeg ook terug in een paneldiscussie over revolutionaire media. De redactie van *BdO* was uitgenodigd om deel te nemen aan een paneldiscussie in Rotterdam, georganiseerd door ROOD. De vraag was hoe je als medium de mensen bereikt en hoe je samenwerking eruitziet? In het panel zaten voornamelijk socialisten en communisten, op de *BdO* en Doorbraak na. Tijdens de gesprekken werd opvallend vaak geapplaudisseerd voor de diverse oproepen om te komen tot een grote communistische partij in Nederland, want wat moesten we toch in godsnaam zonder organisatie? Helaas was er opvallend weinig tot geen enkele ruimte voor andersdenkenden en werd het (erg jonge) publiek vooral enthousiast van sensationele maar weinig vruchtbare uitspraken en meningen. Over samenwerking ondanks verschillen werd niet gesproken.

Met de *BdO* proberen wij het als redactie toch fundamenteel anders te doen. Wij willen zo veel mogelijk oprechte en gefundeerde meningen die gericht zijn aan of opgesteld door anarchisten publiceren – zolang ze bijdragen aan de strijd. Wij zijn van mening dat we door discussie en debat altijd verder zullen komen. We vinden het fijn om kritische reacties van lezers te ontvangen, want het betekent dat jullie geëngageerd zijn en een mening hebben. Helemaal fijn is het als jullie daardoor ook in de pen kruipen en de kritiek omzetten in voorstellen over hoe het dan wél zou moeten. Op die manier voelt het alsof we, ondanks de strategische verschillen die er bestaan tussen ons anarchisten, toch samenwerken aan een scherpe en effectieve beweging. In het verlengde daarvan ligt ook het idee dat we als redactie en anarchisten soms zullen moeten samenwerken met andere groepen om iets te kunnen bereiken.

In deze *BdO* besteden we aandacht aan de acties tegen de eerste in Nederland georganiseerde NAVO-top, die op 24 en 25 juni in Den Haag zal plaatsvinden. De top komt op een moment dat het militaire bondgenootschap in onrustig vaarwater verkeert met de herverkiezing van de maniak Trump en in de context van grote internationale spanningen en een roep om enorme extra financiële investeringen. Naast een artikel van Stop de Wapenhandel ook een toespraak van Chris de Ploeg, gehouden tijdens de Stop de Oorlog-demonstratie in oktober vorig jaar in Amsterdam, en een recensie van zijn nieuwste boek over het westerse imperialistische project: *De grote koloniale oorlog*. *Bottom line*: de NAVO is misschien wel de grootste bedreiging voor de vrede en daarom smeekt deze top om protesten à la Hamburg 2017.

Ook lees je twee reacties op een eerder verschenen artikel over de vakbond en de klimaatstrijd. Zowel oud-redacteur van de *BdO* Tijn 't Hen als mensen van Vloerwerk/Horeca United hebben uitvoerig beschreven waarom de bestaande vakbond niets te maken heeft met de anarchistische strijd.

Peter Storm legt uit hoe tegenwoordig veel staten de titel fascistische staat verdienen. Hij laat zien hoe we in politieke analyses het woord fascisme in een afgebakende betekenis kunnen gebruiken, mede vanuit de optiek de zaken te benoemen zoals ze zijn! Een groot gevaar in Nederland is dat het aanwezige extreemrechts als normaal wordt beschouwd en door dit artikel weten we (mocht dat even weggezonken zijn) weer precies waar we tegen moeten strijden.

Kees Stad heeft zich verdiept in de directe actie door de eenling. De actie van Luigi Mangione, die de CEO van een multinational vermoorde, leverde aanvankelijk veel gejuich op bij linkse groepen. Kees laat ons zien dat er ook veel negatieve aspecten kleven aan zo'n ogenschijnlijk heroïsche daad. Ook Franco 'Bifo' Berardi probeert deze trend van wraakneming te vatten aan de hand van psychoanalyse en een vergelijking van deze actie met de militante acties die onderdeel waren van de klassenstrijd van vroeger.

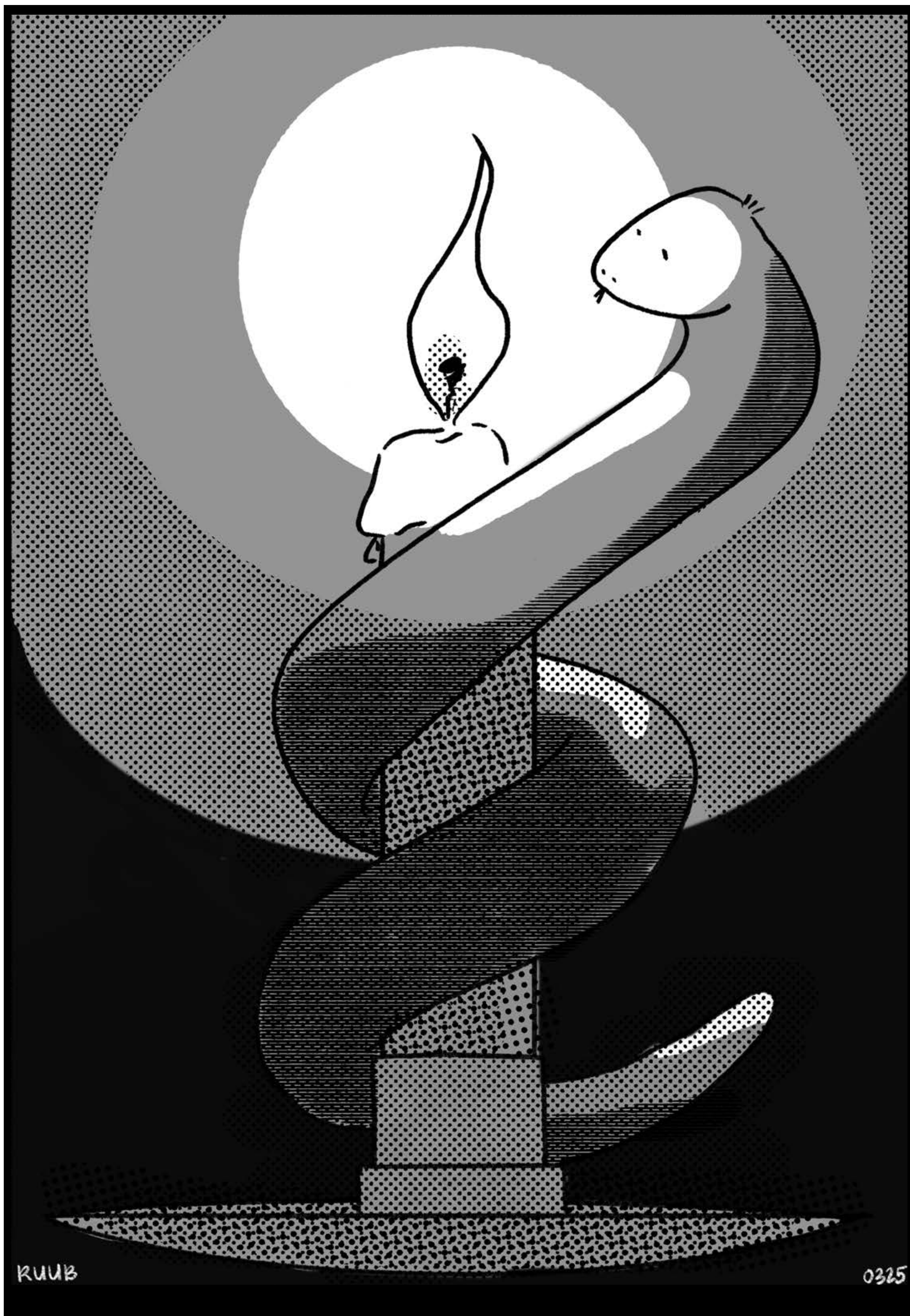
Ook is er aandacht voor de Dag van rouw voor gehandicapten, die op 1 maart plaatsvond, met een sterk stuk van Queer Undoing Ableism Care Kollektiv, kortweg QUACK. Op deze dag worden alle mensen die vermoord zijn als gevolg van hun handicap herdacht en wordt er opgeroepen te vechten als de hel voor de levenden!

Dit keer is er ook plek voor protestpoëzie en -literatuur. Zo bespreekt Jasper de nieuwe dichtbundel van Joke Kaviaar, genaamd *Vele Stemmen Wild En Stil*, een bundel gedichten als middel voor protest en solidariteit. Ook lees je een interview met Rover Versteeg, de auteur van *De maanzingers*, over de noodzaak voor meer creativiteit binnen de beweging. Bovendien lees je ook een gedicht dat werd ingestuurd door Pomme.

Internationaal hebben we dit keer berichten uit Servië, Syrië en Duinkerken. Zo krijgen we een verslag uit het opstandige Servië, waar honderdduizenden studenten en arbeiders zich verzetten tegen het huidige regime. Daarnaast een oude en wat nieuwere analyse van de chaotische situatie in Syrië, dat nood lijkt te hebben aan nog een revolutie. Het verslag over het solidariteitswerk in Duinkerken spreekt boekdelen: waar de overheid faalt moeten mensen zelf tot actie overgaan en dat is precies wat Help 4 Dunkerque doet.

Tot slot willen we jullie laten weten dat de redactie van de *BdO* altijd hulp kan gebruiken bij het redigeren van artikelen, het verzamelen van beeldmateriaal, het uitzetten van de grote lijnen, het vinden van artikelen en het bijhouden van het sociale mediakanaal. Voel jij je geroepen om je steentje bij te dragen in een van de bovenstaande rollen, laat het ons dan weten door een mailtje te sturen naar redactie@buitendeorde.nl. Ook als je artikelen aan wil dragen, kun je die naar dit e-mailadres sturen. De aankomende deadline voor artikelen is 1 juni 2025. Heb je geen artikel maar wel een mening over ons blad of de politiek erbarmelijke staat van deze wereld, stuur je brief dan in voor de brievenrubriek en vind je relaas terug in de volgende editie!

Namens de redactie,
Ron Vrij en Teun Zwartstaart

DAG VAN ROUW VOOR GEHANDICAPTEN OP 1 MAART

HERDENKING EN OPROEP TOT ACTIE VAN QUACK

WE ROUWEN VOOR DE DODEN EN WE VECHTEN ALS DE HEL VOOR DE LEVENDEN!

Tekst Queers Undoing Ableism Care Kollective – QUACK
Beeld Ruben Gringhuis

De Dag van rouw voor gehandicapten is een internationale herdenking die op 1 maart wordt gehouden om de levens te vieren en de doden te herdenken van mensen die door zorgverleners of familieleden zijn gedood vanwege hun handicap. Wij, Queers Undoing Ableism Care Kollective (QUACK), zijn tegen de norm dat van het gezin wordt verwacht dat het de primaire basis van zorg vormt in de samenleving. Wij zijn tegen de norm dat mensen met een handicap worden afgezonderd in instellingen, die zogenaamd plaatsen van zorg zijn, maar te vaak plaatsen van mishandeling zijn. Als samenleving zijn we allemaal elkaars verzorgers en we willen wereldwijd alle gehandicapten herdenken die vermoord zijn omdat ze gehandicapt zijn, en niet alleen degenen die vermoord zijn door hun familie en door 'gezondheidsprofessionals'.

We herdenken alle gehandicapten die wereldwijd vermoord zijn omdat ze gehandicapt zijn

Als we gehandicapte mensen zeggen, bedoelen we lichamelijk gehandicapten, geestelijk gehandicapten, chronisch zieken, gekke mensen, neurodivergente mensen, overlevenden van trauma's, *crips*, dove mensen, mensen die zichzelf diagnosticeren, mensen die denken dat ze niet gehandicapt genoeg zijn om zichzelf gehandicapt te noemen, iedereen wiens lichaamsgeest niet als normaal gezien wordt. Op deze dag rouwen we met veel pijn om ontelbare verliezen. We herdenken alle gehandicapten die wereldwijd vermoord zijn omdat ze gehandicapt zijn, niet alleen degenen die vermoord zijn door hun familie en door 'gezondheidswerkers'. Fascisme en kapitalisme maken het normaal om te lijden en overtuigen mensen ervan dat gehandicapte levens minder waardevol zijn. Deze ideeën forceren mensen om een gewelddadig systeem te accepteren en weerhoudt mensen ervan te herkennen hoe ze gehandicapt worden door fascistisch validisme, en om ertegen in opstand te komen. De mentaliteit van 'het recht van de sterkste' is nooit echt verdwenen; eugenetica en nazi's zijn nooit echt verdwenen. Onder kapitalistische structuren die de waarde van mensen koppelen aan hoe productief je bent, wordt validisme gebruikt om handicaps als 'niet productief' te *framen*, wat het gehandicapt zijn tot een angstaanjagende identiteit maakt. Validisme heeft dus niet alleen invloed op mensen met een handicap, maar op iedereen: we worden allemaal beoordeeld op ons vermogen of onvermogen om een goede, productieve en gehoorzame werknemer te zijn voor de kapitalisten en fascisten.

Als mensen met een handicap belichamen we het verzet tegen de productiviteitscultuur, onze lichaamsgeesten zijn letterlijk in staking, of we dat nu willen of niet, of we nu werk hebben of niet, en we worden hiervoor gestraft, onderdrukt, buitengesloten en ja, maar al te vaak vermoord. Naarmate meer mensen armoede ervaren, zullen meer mensen die niet in staat zijn om te werken tot zondebok worden gemaakt in plaats van dat de rijken worden aangevallen. We verwachten meer onderdrukking van gehandicapten en andere onderdrukte groepen mensen zoals migranten, mensen van kleur, queers, lhbti+'ers en vrouwen.

Laat deze tekst niet alleen een herdenking zijn, maar ook een oproep tot actie!

En dus rouwen we om de doden en vechten we als de hel voor de levenden! Laat deze tekst niet alleen een herdenking zijn, maar ook een oproep tot actie! We rouwen om de volgende mensen (en om nog veel meer mensen die we niet benoemen):

- De genocide op gehandicapten in Duitsland, Oostenrijk en Polen van 1939 tot zelfs na 1941 onder de naam Aktion T4. Voordat de genocide op Joodse, Roma, Sinti, queers en lhbti+-mensen zelfs maar begon, werden de gaskamers gebruikt om gehandicapten van allerlei achtergronden te vermoorden. Door de Aktion T4 werden naar schatting tweehonderdduizend gehandicapten vermoord. Voor Joodse gehandicapten werden de gaskamers zelfs als een dood met te veel waarde gezien – in plaats daarvan werden ze levend verbrand. (Nazi's die door de oorlog gehandicapt raakten, werden ook door hun nazi-collega's vermoord. Zelfs Aloisia Veit, de gehandicapte achternicht van Hitler, werd niet gespaard en vermoord. We vermelden dat gehandicapte nazi's werden vermoord, maar voor de duidelijkheid rouwen we niet echt om hun dood. We noemen het alleen om te laten zien hoe makkelijk het is voor mensen om zich tegen je te keren als je eenmaal gehandicapt bent). We eisen de erkenning dat fascisme altijd validistisch is, we eisen van alle antifa's (en van iedereen eigenlijk) dat ze zich informeren over wat validisme is. We eisen van activisten dat de strijd tegen fascisme veel inclusiever en toegankelijker wordt gemaakt voor degenen die het meest door fascisme worden getroffen, dat wil zeggen mensen met een handicap, mensen van kleur, queers en lhbti+-mensen. Aan mede-gehandicapten vragen we dringend om zich bij ons aan te sluiten in de strijd tegen fascisme.

- We rouwen om alle gehandicapten die door de politie zijn vermoord. We zeggen jullie dat veel mensen die door de politie worden vermoord gehandicapt zijn, maar dat dit grotendeels ongedocumenteerd blijft. Stel je voor dat je doof bent en niet begrijpt wat een politieagent je probeert te vertellen. Stel je voor dat je gek bent en dat een politieagent denkt dat je alledaagse gedrag, je met je eigen zaken bemoeien, een gevaarlijke bedreiging is. Stel je voor dat een politieagent bovenop je zit en je astma hebt. Stel je voor dat je een gezondheidscrisis hebt en de politie komt opdagen in plaats van hulpverleners. Deze verloren levens zijn ontelbaar, het zijn er te veel. We rouwen om het verlies van Sammy Baker die op 13 augustus 2020 door de politie in Amsterdam werd vermoord tijdens een drugspsychose.

We willen een samenleving gebaseerd op zorg, niet op straf

- We rouwen om de ontelbare gehandicapten die zijn vermoord in de zogenaamde Verenigde Staten. Veel mensen die in de zogenaamde Verenigde Staten door de politie worden vermoord vanwege vooroordelen die te maken hebben met hun huidskleur, etniciteit, gender, zijn ook het doelwit vanwege hun handicap. De politie claimt in veel gevallen dat de doodsoorzaak veroorzaakt wordt door de handicap, om mensen te laten geloven dat ze iemand niet hebben vermoord. Dood de agent die in je hoofd leeft, onderwijs jezelf over de antipsychiatriebeweging en de intersecties van racisme en handicaps. Schaf de politie af. We willen een samenleving gebaseerd op zorg, niet op straf.

We moeten verbindende zorg organiseren die de eenheid in onze diversiteit erkent

- We rouwen om de queer en lhbti+-mensen die gehandicapt werden gemaakt door de maatschappij omdat de maatschappij zei dat queer zijn een ziekte is en hen daarom vermoordde. We rouwen om de vermoorde vrouwen die gehandicapt zijn gemaakt door de maatschappij omdat de maatschappij zei dat vrouwen die geconfronteerd worden met onderdrukking en gek worden en/of in opstand komen tegen het patriarchaat ziek en hysterisch zijn. We rouwen om de mensen van kleur die door de maatschappij gehandicapt zijn gemaakt omdat ze slavernij en onderwerping aan witte kapitalistische normen weigerden, en vermoord werden. In Atjeh, in de Indonesische archipel, bleven mensen herhaaldelijk Nederlandse kolonisten doden als een vorm van verzet. De Nederlanders dachten toen dat ze ziek waren, want waarom zouden ze anders blijven moorden? Dus bouwden ze een ziekenhuis voor hen. Drapetomanie is de ziekte die aan zwarte mensen werd toegeschreven toen ze wegliepen van plantages in de zogenaamde Verenigde Staten: als je wegloopt, moet je wel ziek zijn, dacht men. We gebruiken deze historische voorbeelden, maar vandaag de dag worden mensen van kleur nog steeds als ziek bestempeld omdat ze zich verzetten tegen kolonialisme en witte suprematie, en worden daarom vermoord of geïnstitutionaliseerd in zogenaamde zorginstellingen. In Nederland zijn veel mensen die de diagnose voor agressiestoornis of schizofrenie krijgen zwart. Laten we onze samenleving diagnosticeren met validistisch racisme. Validisme is altijd kapitalistisch, seksistisch, racistisch, queer- en vetfobisch. Of een ervaring al dan niet als een handicap wordt bestempeld is een culturele beslissing en de witte, patriarchale, cis-heterosuprematiecultuur maakt die keuzes op verkeerde en gewelddadige wijze. We roepen op tot solidariteit tussen queers, vrouwen, mensen van kleur en gehandicapte mensen. We eisen dat je je-

zelf onderwijst over hoe eugenetica, nazi's en fascisme op ons allen afkomen, en dat je erkent hoe onze strijd verenigd is. We eisen dat we ons niet laten verdelen. We hebben elkaar nodig. We moeten verbindende zorg organiseren die de eenheid in onze diversiteit erkent.

- We rouwen om de gehandicapten die geëuthanaseerd werden omdat de gezondheidszorg niet toegankelijk voor hun was. We kosten de maatschappij minder als we dood zijn, en daarom wordt euthanasie genormaliseerd op hetzelfde moment dat er bezuinigd wordt op de gezondheidszorg. Op dezelfde manier rouwen we om de mensen met een handicap die zichzelf van het leven hebben beroofd als gevolg van validisme, omdat ze geen toegang hadden tot de gezondheidszorg, of omdat ze ervan overtuigd werden dat ze de zorg niet waard waren. We dringen er bij iedereen op aan om te beginnen met het opbouwen van wederkerige hulpnetwerken van antivalidistische zorg, omdat de kapitalistische systemen er alles aan zullen doen om ons niet de gratis en toegankelijke gezondheidszorg te geven die we nodig hebben. We eisen dat je jezelf voorlicht over je eigen geïnternaliseerde validisme, voor jezelf en voor ons. Aan degenen die het gevoel hebben dat hun eigen behoeften of levens er niet toe doen vanwege hun handicap: wij zien jullie en we zeggen jullie dat jullie er wel toe doen. Stuur ons een e-mail voor ondersteuning en kom naar onze gemeenschapsbijeenkomsten als deze voor jou toegankelijk zijn. Als ze niet toegankelijk zijn voor jou, zoek dan alsjeblieft ergens anders hulp bij iemand die je vertrouwt; je bent het waard.

- We rouwen om alle gehandicapten die zijn en worden vermoord in Palestina. Al vele jaren maakt het zionistische bezettingsleger mensen gehandicapt. Een belangrijke tactiek tegen Palestijnse activisten is om Palestijnse mensen in hun been of voet te schieten zodat hun ledematen geamputeerd moeten worden. Oorlog is altijd een gebeurtenis die mensen massaal gehandicapt maakt, maar toch is het gebruikelijker om te spreken over mensen die gewond raken dan over mensen die gehandicapt worden. Van een verwonding kun je herstellen, van een handicap niet. Mensen raken blijvend gehandicapt door oorlog, of het nu is omdat ze ledematen verliezen of omdat ze getraumatiseerd raken, gek worden, dat alles en nog veel meer. Gelukkig kunnen mensen die eenmaal gehandicapt zijn nog steeds deel uitmaken van het verzet, we kunnen nog steeds activisten zijn, we kunnen nog steeds onderlinge hulpnetwerken organiseren. We rouwen om de gehandicapten die zijn vermoord in Soedan, Oekraïne, Congo en alle andere oorlogsgebieden. Vergeet niet dat Congo lange tijd het hoogste aantal mensen met geamputeerde ledematen ter wereld had, omdat de armen of benen van mensen die op plantages werkten door de Belgische kolonisten werden afgehakt. Wij eisen volledige dekolonisatie en herstelbetalingen van de kolonisten aan de gekoloniseerden. Rechtvaardigheid voor gehandicapten betekent een vrij Palestina, een vrij Soedan, een vrij Oekraïne, een vrij Congo.

- We rouwen om de gehandicapten die zijn omgekomen in oorlogsgebieden omdat ze vanwege validisme niet konden vluchten. Waar vluchten over het algemeen ook niet toegankelijk is voor mensen die niet gehandicapt zijn, is het extra moeilijk voor mensen met een handicap. Door validisme laten mensen je misschien expres achter, of geven ze er de voorkeur aan om andere mensen te helpen vluchten. Het is voor gehandicapte vluchtelingen ook moeilijker om asiel te krijgen, omdat de staat misschien denkt dat je niet kunt werken of omdat je ook echt niet kunt werken in het land waar je asiel aanvraagt. Sommige gehandicapte vluchtelingen krijgen geen asiel vanwege hun handicap. Gehandicapte

Oekraïense vluchtelingen hebben grotendeels toegang tot reguliere voorzieningen voor gehandicapten, terwijl vluchtelingen uit andere landen dat in Nederland niet hebben. We zien in dat dit racistisch is, maar zien ook dat Oekraïense mensen nog steeds niet worden gezien als gelijkwaardig aan westerse, witte mensen. Steun gehandicapte vluchtelingen in je omgeving, vooral als ze ongedocumenteerd zijn en geen toegang hebben tot opvang en gezondheidszorg. We eisen asiel voor gehandicapte vluchtelingen, of ze nu betaald werk kunnen doen of niet. Vluchtroutes moeten voor iedereen toegankelijk zijn; daarom moeten ook alle grenzen worden afgeschaft.

- We rouwen om de dood van gehandicapten omdat het medisch-industrieel complex winst belangrijker vindt dan mensenlevens. Levensreddende medicijnen zouden op grote schaal en in gelijke mate beschikbaar kunnen zijn, maar het kapitalisme hecht geen waarde aan mensenlevens. Het meest winstgevende bedrijf in Europa is het Deense farmaceutische bedrijf Novo Nordisk. Dit bedrijf maakt winst over onze ruggen, ten koste van onze gezondheid, onze levens, onze gehandicapte levens. Waar steeds meer mensen zich geen gezondheidszorg kunnen veroorloven, wordt Novo Nordisk, samen met andere grote farmaceutische bedrijven, alsmaar rijker. Het hebben van een handicap kan je arm maken, en arm zijn verhoogt het risico om gehandicapt te worden. Medicijnen zouden gratis moeten zijn voor iedereen. We eisen dat er een einde komt aan patenten op medicijnen. We eisen dat er een einde komt aan de criminalisering van het maken van je eigen medicijnen. Dit betekent ook dat we een einde willen maken aan de oorlog tegen drugs. Geef het geld van de rijken aan de (gehandicapte) armen.

- We treuren om de dood van gehandicapten in Afrika en andere overuitgebuite plekken in de wereld, omdat West-Europese landen en de Verenigde Staten meer vaccins, medicijnen en andere medische benodigdheden hamsteren dan ze nodig hebben. In 2024 weigerde de fascistische PVV-minister Agema het Nederlandse overschot aan pokkenvaccins te geven aan Congo, waar een pokkenuitbraak was met vele doden tot gevolg. Dit is niet eenmalig: systematisch worden levensreddende middelen opgepot in plaats van gedeeld. Deel waar je kunt middelen met mensen met een handicap als ze in nood zijn. Wereldwijd vormen mensen met een handicap het grootste deel van de mensen die in armoede leven. Maak je hulpgoederennetwerken antivalidistisch en dekoloniaal.

- We rouwen om de dood van gehandicapten in zogenaamde zorginstellingen in Nederland en wereldwijd. Of iemand nu actief is vermoord, of vermoord is door verwaarlozing of een gebrek aan zorg, of omdat ze gemarteld zijn onder het mom van zogenaamde zorg en daarna besloten zelfmoord te plegen. Er heerst te vaak een cultuur van straf in de gezondheidszorg, want zelfs in zorginstellingen die bedoeld zijn voor gehandicapten worden gehandicapten maar al te vaak gezien als een last, als mensen die gecorrigeerd moeten worden. In Nederland komt het bijvoorbeeld nog steeds voor dat suïcidale en depressieve mensen in isoleercellen worden gestopt. Het komt nog steeds voor dat gehandicapten met bijvoorbeeld het syndroom van Down (seksueel) misbruikt worden door hun verzorgers binnen 'zorginstellingen'. We eisen dat er een einde komt aan het validistische geweld en de strafcultuur in zorginstellingen door zorgmedewerkers. We eisen een einde aan gedwongen gezondheidszorg. We eisen van alle voorstanders van de afschaffing van gevangenissen en politie dat ze zich informeren over hoe het antwoord hierop niet betekent dat er in plaats daarvan meer dwangmatige zorginstellingen moeten komen.

Alle doden die we hebben genoemd, waren te voorkomen

- We rouwen om de dood van gehandicapten, en mensen die niet gehandicapt waren, die stierven aan corona omdat de mensen om hen heen het vertikten om een masker te dragen en afstand te houden. De coronapandemie was een moment waarop ongelijkheid in veel opzichten zichtbaarder werd. Het validisme in de samenleving is ook zichtbaarder geworden. Er waren en zijn nog steeds oproepen om corona gewoon te negeren en door te gaan met de orde van de dag omdat er alleen gehandicapten en ouderen aan corona sterven. Dit is ten eerste niet waar: er stierven en sterven nog steeds veel mensen die niet eerder ziek waren. Ten tweede kan iedereen op een bepaald moment gehandicapt raken (door bijvoorbeeld *long* covid) en iedereen zál gehandicapt raken als ze ouder worden, dus misschien wil je gehandicapten niet te veel onderdrukken omdat je je later bij onze club zult aansluiten. Ten derde zijn gehandicapte levens belangrijk en eisen we dat jullie ons, de gehandicapten, zien als volwaardige leden van de samenleving. We eisen dat jullie extra moeite doen om geen ziektes te verspreiden, we eisen dat jullie een masker dragen! Alle doden die we hebben genoemd, waren te voorkomen. Deze mensen stierven niet door hun handicap, ze stierven door geweld of nalatige zorg. Ze stierven door kapitalisme, ze stierven door fascisme, ze stierven door validisme, racisme, seksisme, queerhaat. Hoewel sommige handicaps en ziektes natuurlijk dodelijk zijn, is het de maatschappij die ons gehandicapt maakt door geweld en verwaarlozing, niet onze handicaps.

In solidariteit, QUACK!! Ⓐ

Contact: quack@disroot.org
Evenementen: squ.at/r/ajrd

NIEUWE HELDEN

POLITIEK VAN WRAAK IN TIJDEN VAN TERREUR

Dit stuk is een ingekorte vertaling van een artikel van Franco ‘Bifo’ Berardi dat begin 2025 op *E-Flux* werd gepubliceerd. In het artikel bespreekt Berardi de opkomst van massabeschietingen (*mass shootings*) en probeert hij deze, mede aan de hand van een korte analyse van de acties van Luigi Mangione, te duiden met behulp van ideeën over technologie en psychoanalyse. Omdat er interessante gedachten in staan over neoliberale agressiviteit, de staat van ons brein en onze aandacht, de relatie tussen Mangione’s wraakactie en klassenstrijd, en Berardi deze wraakactie probeert te vergelijken met wraakacties uit het verleden – Berardi was in de jaren zestig en zeventig zelf actief in de autonome beweging in Italië – vonden we het stuk het plaatsen waard.

Tekst Franco ‘Bifo’ Berardi Vertaling Teun Zwartstaart Beeld Gus Moystad

Tien jaar geleden schreef ik een boek met de titel *Heroes*, dat in 2015 door Verso werd gepubliceerd. Mijn helden in dat boek waren (vooral jonge) mensen die momenteel als massamoordenaars gezien worden, omdat ze op willekeurige mensen schieten, vaak op plekken als supermarkten, concertzalen, kerken en scholen.

Ik heb mijn boek geschreven naar aanleiding van de misdaad die door James Holmes in een bioscoop in Aurora, Colorado werd gepleegd: tijdens een screening van de Batmanfilm *The Dark Knight Rises*, haalde de jonge man, gekleed als Batman, twee automatische geweren tevoorschijn en schoot twaalf mensen die de film aan het kijken waren dood. Velen dachten een ogenblik dat de commotie onderdeel was van de show.

In het boek vatte ik de persoonlijke verhalen (en verbeeldingen) van mensen als Seung-Hui Cho, Pekka-Eric Auvinen, en andere jongens die bekend waren geworden omdat ze onschuldige mensen hadden gedood. Intussen hebben zich ontwikkelingen voorgedaan. Massamoorden waren toen nog uitzonderlijke evenementen. Nu heeft deze activiteit zich verder verspreid en zijn massabeschietingen verworden tot een vast onderdeel van het leven.

> *Massabeschietingen zijn verworden tot een vast onderdeel van het leven*

Sommige van deze episodes zijn zo schokkend dat politici en critici twee of drie dagen lang in het openbaar askruisjes op hun voorhoofd tekenen om vervolgens nieuwe regels en striktere wetgeving te beloven. Maar het zijn slechts krokodillentranen. De verspreiding van wapens wordt nog steeds geen strobreed in de weg gelegd.

Wat me aansprak in het onderwerp massaschutters was hun profetische aura: ze vormden een waarschuwing voor en het voorgevoel van een aankomende mutatie. Als engelen die ons aan de grenzen van de westerse psychosfeer, in de dubbelhartige zone tussen realiteit en de infosfeer, tekens geven.[1]

In zijn laatste boek, getiteld *Bloodbath Nation*, schetst Paul Aster een beeld van de diepgewortelde neiging naar fataliteit die zo kenmerkend is voor de Amerikaanse levenswijze, en identificeert hij de wapencultus als de directe oorzaak van dit fenomeen. Uiteraard ben ik het eens met zijn analyse van en zijn kritiek op de wijdverspreide aanwezigheid van dodelijke wapens in de Amerikaanse samenleving. Toch verschillen we als het gaat om de reden waarom we in deze massamoordpartijen geïnteresseerd zijn: mijn focus ligt namelijk op de psyche, niet op de wapens.

Ik denk dat de massaschutter het meest extreme voorbeeld vormt van de zich voortontwikkelende mutatie van de menselijke psychologie na decennia van de neoliberale promotie van agressieve waarden en na decennia van digitale hervorming van het psycho-neurologische systeem.

De generatie die gevormd is door het linguïstische *automaton*[2] ondergaat een mutatie die de relatie tussen perceptie, conceptie en uitvoering transformeert. Deze generatie, die meer woorden heeft geleerd via machines dan via de stem van hun moeder, ontwikkelt een mentale configuratie die niet met behulp van de oude, conceptuele tools kunnen worden verklaard: de relatie tussen de mentale uitwerking en het uitvoeren van een actie is verstoord en getransformeerd als gevolg van de (oneindige) acceleratie van de infosfeer en de daaruit voortvloeiende verzadiging van onze aandacht.

Als gevolg van de onmiddellijkheid en virtualisatie is de relatie tussen conceptie en uitvoering zo grondig veranderd dat het gedrag van diegenen die in de laatste drie decennia zijn opgegroeid steeds onverklaarbaarder wordt voor de psychologie en psychoanalytische therapie.

Recentelijk werd ‘*brain rot*’ door de Oxford English Dictionary verkozen tot het meest populaire woord van 2024. Op de tweede plaats kwam het woord ‘*romantasy*’, een literair genre waarin tederheid en genegenheid (die uit het echte leven verdwenen zijn) slechts fantasieën zijn. Op de derde plaats stond ‘*demure*’, een synoniem van ‘gereserveerd’, ‘verlegen’ en wellicht ‘solitair’. Deze drie woorden vormen de beste psychopathologische diagnose van een generatie die het leven heeft leren kennen als iets fictiefs, of als terreur.

In mijn optiek zou dit nieuwe gedrag niet moeten worden gezien als een psychopathologie maar eerder als een mutatie. Meer en meer psychiaters diagnosticeren kinderen met ADHD. Aandachtsstoornissen, zo wordt gezegd, verstoren kinderbreinen en daarmee ook het gangbare onderwijsproces. Volgens mij is deze diagnose bullshit: het is ronduit nutteloos en misleidend om de staat waarin ons verbonden brein zich bevindt te pathologiseren.

Het gedrag dat psychiaters en onderwijzers definiëren als pathologisch wordt simpelweg en begrijpelijkerwijs gevormd door de wanhopige pogingen ons mentale ritme aan te passen aan het ritme van de infosfeer. Stel je voor dat je voor een scherm zit waarop een film wordt geprojecteerd. De snelheid van de frames wordt door iemand versneld, eerst tienduizend keer zo snel, vervolgens honderdduizend keer. Je kunt de betekenis van de stroom aan beelden en kleur die je waarneemt niet meer begrijpen. Ben jij degene die stom is, of word je op gemene wijze in de maling genomen?

Dementie is systemisch, niet pathologisch: het komt voor sinds de acceleratie van neurale stimuli paniekeffecten en depressie is gaan veroorzaken. En geleidelijk aan tast het ons logisch, kritisch en rationeel denkvermogen, en zelfs ons denkvermogen in het algemeen, aan. Precies om deze reden geloof ik dat dementie de hoofdzaak van onze theoretische, analytische en politieke aandacht zou moeten zijn, zelfs terwijl ik geloof dat een remedie onmogelijk te vinden is. Het ritme van de infosfeer kan op geen mogelijke manier nog getemperd worden, omdat het menselijke brein er nu afhankelijk van is en geen reductie in de intensiteit van neurostimuli meer tolereert. Hoe je het ook wendt of keert, het is al te laat: de dementie heeft haar wereld al geschapen.

Aan de ene kant hebben we de seniele dementie van de oude generatie, die doodsbang is voor uitputting en achteruitgang. Aan de andere kant hebben we de dementie van een generatie die doodgegooid wordt met enorme *shitstorms* die zich sinds een paar decennia op het wereldtoneel vertonen. Wat misschien lijkt op de terugkeer van Hitlers nazisme is een openbaring van een gedementeerde en toch enorm logische en superefficiënte agressiviteit.

De Oxford English Dictionary verkoos 'brain rot' als het woord van het jaar omdat het gebruik ervan met tweehonderddertig procent toenam ten opzichte van 2023. Wat het uitdrukt is de zelfperceptie van de huidige populatie, met name die van de jongeren. De ineenstorting van de tijd voor uitwerking en ontwikkeling, zowel cognitief als emotioneel, is de ineenstorting van het ethische begrip, van compassie en ook van kritische rationaliteit.

The Avenger

De *age of extermination* kent vele facetten. Een van de facetten wordt gevormd door een kleine minderheid die een bewuste beweging van zelfmoordende schutters lijkt te vormen. Een ander facet wordt gevormd door de wrekers, die hun eigen lijden proberen te helen door bepaalde personen of sociale of raciale groepen te elimineren. Luigi Mangione is deel van de krijgsmacht van deze wrekers; over het algemeen stémmen ze enkel op moordenaars, maar in sommige, uitzonderlijke gevallen ondernemen ze zelf ook gewapende actie.

En ja, mijn hart klopt ook voor hem, net zoals de harten van vele miljoenen anderen die een hekel hebben aan neoliberale wreedheid. Ik hoopte ook dat Luigi Mangione zou kunnen ontsnappen voordat een werknemer van de McDonald's, die nog armer is dan hij, de politie belde en ervoor zorgde dat hij werd gearresteerd. Zijn daad werd bejubeld op sociale media en velen kunnen zich identificeren met zijn haat jegens de uitbuiters.

Haat, beroofd van het idee van een collectief project van emancipatie, is niet hetzelfde als klassenstrijd

Kunnen we zeggen dat zijn daad – het elimineren van een schurk die winst slaat uit de ziekte en het ongeluk van de ongelukkige inwoners van het meest miserabele land ter wereld – onderdeel was van de klassenstrijd? Onzin. Klassenstrijd was iets serieus in de begindagen van de moderniteit: het was de bewuste inspanning van de uitgebuite klasse om zichzelf te bevrijden van hun uitbuiters – woorden die vreemd klinken in het huidige tijdperk van spectaculair hypergeweld.

Haat, beroofd van vriendschap en medeplichtigheid, beroofd van het idee van een collectief project van emancipatie, is niet hetzelfde als klassenstrijd: het is de chaotische wraak tegen het lot, het lot van geboren zijn in het genadeloze tijdperk van het liberale nazisme. Uitbuiting, geweten, solidariteit, gedeelde projecten – dit alles is uit de taal van de hedendaagse wrekers verdwenen. Pijn, vernedering, en woede zijn individuele sentimenten en dat blijven ze, zelfs als ze gedeeld worden door miljoenen mensen die individueel voor hun opperwreker stemmen. Dit verlangen naar wraak groeit als gevolg van onze eenzame relatie tot het scherm en de elektronische stroom die daarop verschijnt.

Het verlangen naar wraak groeit als gevolg van onze eenzame relatie tot het scherm en de elektronisch stroom die daarop verschijnt

Mangione mixt de Bijbel, Pokémon, Ayn Rand, Peter Thiel en Elon Musk. Toch begrijpt hij iets essentieels, wat duidelijk wordt in zijn suggestie dat diegenen die, zoals hij, lijden aan rugklachten tegen hun dokter zouden moeten zeggen dat de pijn hen ervan weerhoudt te werken, in plaats van te spreken over ondraagbaar lijden: 'We leven in een kapitalistische maatschappij en ik heb geleerd dat de medische industrie met veel meer urgentie reageert op deze woorden dan wanneer je je ondraaglijke pijn beschrijft.'

Mangione wijkt af van de figuur van de massaschutter; hij koos zijn doelwit zorgvuldig uit en had een vrij duidelijke 'sociale' motivatie. Maar zijn gebaar moet worden begrepen in de context van een land dat zojuist een president heeft gekozen die de wraakzucht belichaamt. Dit verlangen naar wraak heeft niet slechts één oorzaak, maar ontelbare. En de wraakactie is niet slechts gericht op één doelwit, maar heeft vele doelwitten. We zouden kunnen zeggen dat het Trumpisme een soort wraak van iedereen op iedereen is.

Het politieke project dat Trump belooft uit te voeren wordt gekenmerkt door wraak, en deze wraak heeft vele doelwitten: vergelding van de Democraten die zijn overwinning probeerden te verhinderen, maar ook – en bovenal – wraak op diegenen die de puurheid van de racistische *American dream* in gevaar brengen. Trump en zijn volgelingen hebben beloofd wraak te nemen op diegenen die zich illegaal in het Amerikaanse thuisland bevinden: elf miljoen ongedocumenteerde immigranten. Velen van hen zijn arbeiders, velen worden slecht betaald om lastige en gevaarlijke banen uit te voeren. Ze gaan dagelijks op in de massa goede, witte burgers. Hoe gaat dit eindigen?

De beloofde 'grootste deportatie aller tijden' zal geen administratieve onderneming zijn, of een secuur georganiseerde politie-actie. Technisch gezien lijkt het onmogelijk om illegalen met behulp van legale maatregelen te elimineren of hun aantal serieus te reduceren. Wat er zal gebeuren is iets als een *self-fulfilling prophecy* die miljoenen arbeiders zal dwingen onder te duiken, en die zal leiden tot wijdverbreide aanklachten en angst. Velen zullen besluiten het recht, op een of andere manier, in eigen handen te nemen. De Ku Klux Klan is terug, maar nu is het de meest machtige entiteit in de menselijke geschiedenis.

Twee Amerikaanse soldaten

Tijdens het afronden van dit artikel, in de eerste dagen van 2025, heeft de politie een veteraan van het Amerikaanse leger gedood nadat hij in het toeristische centrum van New Orleans met zijn auto veertien mensen heeft gedood. De moordenaar had een ISIS-vlag bij zich en hoewel zijn naam (Shamsud-Din Bahar Jabbar) Arabisch klinkt, is hij op Amerikaanse bodem geboren.

Een ander lid van het Amerikaanse leger, Matthew Livelsberger, een zevenendertig jaar oude, hooggewaardeerde *Green Beret*, blies een gehuurde Tesla Cybertruck op voor het Trump International Hotel in Las Vegas. Hij zat in de auto toen deze de lucht in ging.

Zowel Shamsud-Din Bahar Jabbar als Matthew Livelsberger hadden een militaire achtergrond en beiden dienden in Afghanistan. Livelsberger was volgens de bronnen een Trump-supporter. Kunnen we een coherente conclusie trekken uit gebeurtenissen als deze? Ik weet niet veel van deze nieuwe helden, maar hun acties zijn een perfecte introductie tot het tijdperk van terreur en dementie, en bovenal, chaos: het tijdperk van Trump.

Deze twee nieuwe helden hebben niets te maken met Thomas Crooks, de jongeman die Donald Trump probeerde te vermoorden, of met de wreker Mangione. Ze representeren allemaal verschillende smaken van lijden, gekte en machteloze razernij, verschillende ideologische deliriums. Maar dit soort acties zal in de komende maanden en jaren alleen maar toenemen. De Amerikaanse maatschappij zal echter niet worden vernietigd door deze toename, omdat de Amerikaanse maatschappij altijd al gebaseerd was op geweld, angst en dementie. Toch broeit er iets onder de oppervlakte; er is iets nieuws aan het ontstaan..

Dit soort acties zal in de komende maanden en jaren alleen maar toenemen

Ik noem het de chaotische oorlog van iedereen tegen iedereen. De chaotische, dementerende oorlog is een zijde van de medaille. De andere kant is de automatisering van linguïstisch gedrag, existentiële paden en verwachtingen. Chaos en de automaton groeien en ontwikkelen zich in een gewelddadige, symbiotische relatie. Ⓐ

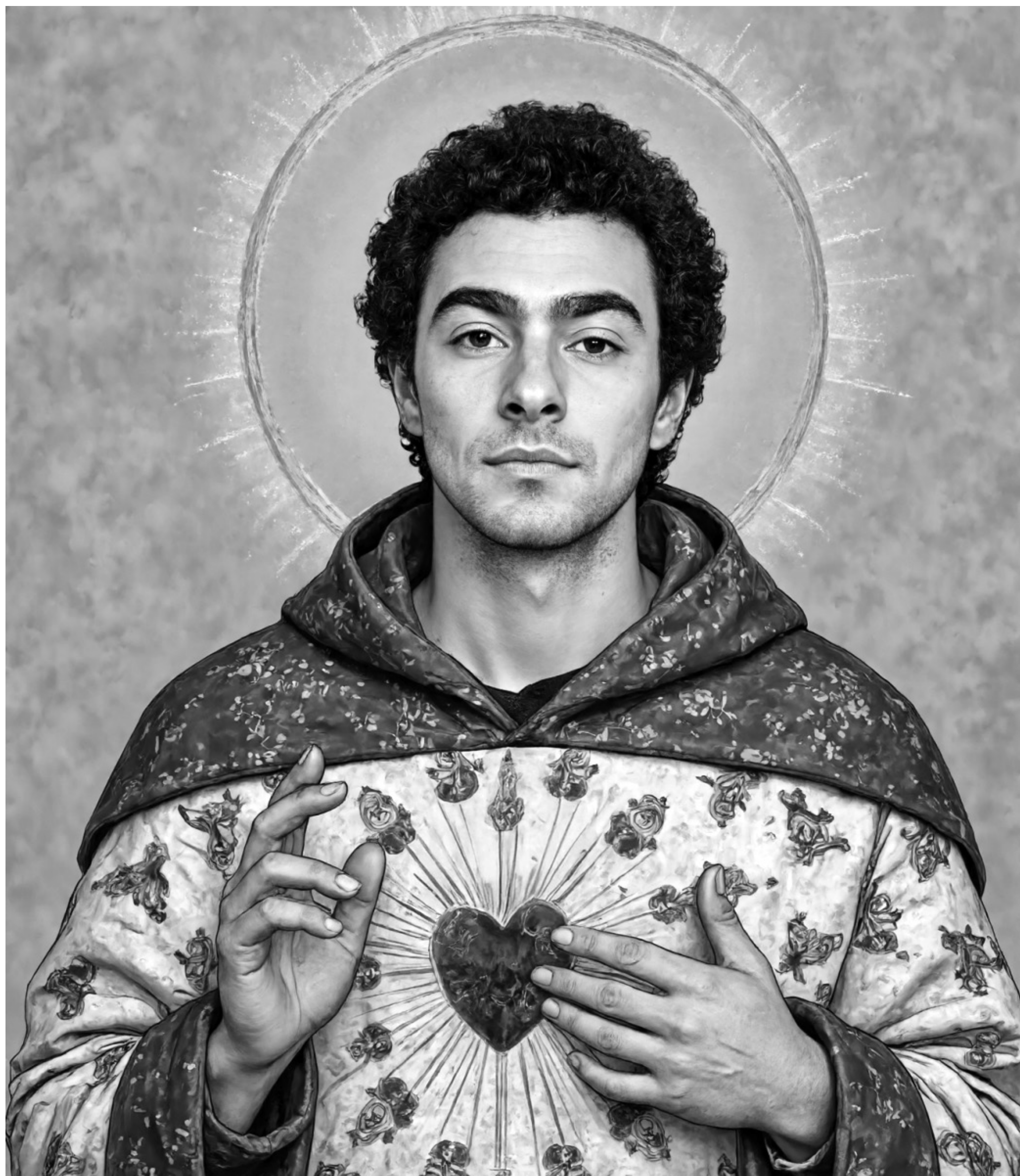
Noten

1 De psychosfeer is een abstracte sfeer die alle ideeën, voorstellingen, verbeeldingen, gedachten enzovoort bevat die ons collectieve denken kenmerkt. Tegelijkertijd is de infosfeer de abstracte sfeer die alle informatie bevat die door (sociale) media op ons af wordt gevuurd.

2 Een automaton is een zelfstandig opererende machine of een machine die is ontworpen om een vooraf ingevoerde reeks instructies uit te voeren of op te volgen. Berardi doelt hiermee op de technologieën die eigenlijk niet meer weg te denken zijn uit ons leven en onze levens steeds meer bepalen en vormgeven.

WINST EN VERLIES

OVER HET KNALLEN OP DIRECTEUREN VAN MULTINATIONALS

Tekst Kees Stad
Beeld @gedogfx, bron Reddit

Grote ophef veroorzaakte een mysterieuze moord in hartje New York op 4 december 2024 toen daar op klaarlichte dag de directeur van het ziekenkostenverzekeringsbedrijf United Health Care werd doodgeschoten. Al snel werd duidelijk wie er achter de moord op Brian Thompson zat, namelijk de 26-jarige Luigi Mangione. Hij werd enkele dagen na de moord opgepakt en zit sindsdien vast.

Wat de reden was om het te doen, weten we nog niet zeker. Wel werd er – volgens de autoriteiten die in dit soort situaties altijd het monopolie op de informatie hebben – bij zijn arrestatie een soort handgeschreven verklaring van zo'n tweehonderdzestig woorden in zijn bagage gevonden. Daarin verontschuldigt hij zich bij de politie maar verklaart hij dat het ‘wel moest gebeuren, want het zijn parasieten wiens inkomens stijgen terwijl ze voor ellende zorgen.’ Binnen de kortste keren hadden media ook zijn hele leven in kaart gebracht, en geschetst dat hij uit gegoede kringen komt en de laatste maanden het contact met zijn familie had verloren. Hij kan trouwens de doodstraf voor zijn daad krijgen...

In radicaal-linkse kringen en op sociale media was er eveneens veel over te doen. Hij werd daar een soort volksheld. Er verschenen duizenden *postings* en *memes* over hem, en allerlei mensen gingen ook online alibi’s produceren toen hij ontkende de schutter te zijn geweest. Er verschenen spandoeken op viaducten, posters en stickers... De ontvangst van de daad was opmerkelijk en ook zorgwekkend voor de collega’s van Thompson en de politici die ze hebben ingehuurd. Musk tweette zelfs iets over dat iedereen CEO’s haat maar dat mensen vergeten wat voor waardevol werk ze doen. Hoe dan ook, er werd opvallend veel juichend verslag gedaan van de daad. De vraag is of daar ook echt reden toe is.

> De ‘actie’ was vooral de daad van een wanhopige eenling

Moord als oplossing?

De ‘actie’ was vooral de daad van een wanhopige eenling, en in die zin misschien karakteristiek voor de ‘stand van de beweging’ in de Verenigde Staten (VS). De stemming is daar natuurlijk in mineur na Trumps hernieuwde machtsgreep. Vergeleken met de massale en woedende reactie de eerste keer dat Trump won, was er nu veel minder georganiseerde ontzetting te zien.[1] Maar zo'n daad zal daar niet veel aan veranderen, en misschien wel eerder het tegenovergestelde effect hebben.

Er zijn natuurlijk heel veel redenen om moord als 'actiemiddel' af te wijzen. Ten eerste is er het zware morele probleem dat je niet over andermens leven mag beschikken. De doodstraf is iets verschrikkelijks als staten het doen, maar het maakt het niet beter als individuen of bewegingen dat uitvoeren. Het blijft moord. Natuurlijk zijn er allerlei ingewikkelde discussies over extreme gevallen waarin het wel zou kunnen (Hitler enzo, verzet tegen de nazi's, bevrijdingsstrijden). Maar je zou kunnen zeggen dat het daar anders ligt, aangezien het daar gaat om wel of niet overleven. Je kunt in dat geval niet anders en hoe sneller de bezetter verslagen is, hoe beter. Maar ook in die gevallen is – blijkt uit de geschiedenis – extreem geweld problematisch en moet het zoveel mogelijk vermeden worden. Dat het doel de middelen zou heiligen, moeten we maar aan stalinisten en hun guillotines overlaten.

Ten tweede werkt het ook niet. In ieder geval niet als een structurele oplossing. En dat is toch wat we willen, neem ik aan? Of is wraak tegenwoordig ook een politiek doel? Er wordt gewoon weer een nieuwe CEO benoemd. En er zijn er veel te veel (ook de verzameling ‘foute’ CEO’s – als er al andere zijn – is te groot) om ze allemaal te grazen te nemen.

Ten derde zijn de repercussies enorm. Niet alleen voor de persoon (of groep) die de daad uitvoert, maar ook voor de beweging waar die in actief is. Meestal voert het tot het einde van die beweging. We hebben wat dat betreft genoeg historische voorbeelden. Er is een hele serie radicale organisaties die ten onder zijn gegaan aan hun besluit om mensenlevens te gaan uitwissen. Zeker als het systematisch gebeurt (de Rote Armee Fraktion, het Japanse Rode Leger, de Rode Brigades) betekent het dat je in een spiraal van ongenadige repressie terecht zult komen en de staat is daar stelselmatig de sterkste in.

Ten vierde is moord en doodslag niet populair. Als je dus wilt dat je beweging gesteund wordt door een groot deel van de bevolking, en dat zal nodig zijn om verandering te bewerkstelligen, moet je enorm oppassen met het gebruik van dergelijk geweld. Zelfs bevrijdingsbewegingen die onder dictatoriale of koloniale omstandigheden moesten werken, hebben later veelal de analyse gemaakt dat ze zich tot praktijken hebben laten provoceren die funest waren voor hen en de latere maatschappij. Zie bijvoorbeeld de Tupamaros in Uruguay.

En ten slotte baart een eventuele revolutie die met te veel geweld dan wel de macht gewonnen heeft, ‘kinderen die elkaar op gaan vreten’. Er is geen een regime door wapengeweld ontstaan dat niet zelf allerlei excessen is gaan begaan nadat ze aan de macht kwam. Zelfs anarchisten trouwens, in de Spaanse Burgeroorlog, hebben zich daaraan bezondigd. Maar nu maken we het verhaal misschien wel erg groot.

Hoe dan ook, er is aan de linkerzijde ook een immense geschiedenis van (zelf)kritiek op militant geweld en voorhoedegedoe. De discussie moet kennelijk altijd weer gevoerd worden. En het wil niet zeggen dat alle geweld altijd afgekeurd moet worden, integendeel. Maar het verheerlijken van geweld, en zeker van geweld dat bewust levens kost, is funest.

> Het wil niet zeggen dat alle geweld altijd afgekeurd moet worden, integendeel

Luigi Mangione was voor zover bekend geen lid van een of andere organisatie. Ergens op internet vonden ze een soort van instemmende recensie van het *Unabomber Manifesto* van Ted Kaczynski, ook al zo'n eenzame moordenaar. En met een problematisch manifest ook, vol vrouwenhaat onder andere.

Larger than life

Maar wat de wanhopige daad van Luigi Mangione wel deed was massaal een snaar raken onder mensen die de macht van multinationals als die van Thompson, en in het bijzonder de ziekenverzekeringsindustrie, zat zijn. Er ontstond meteen een grote discussie over het Amerikaanse gezondheidsstelsel en de rol van bedrijven als United Health Care en hun CEO’s. Helaas zijn met Trump die bedrijven en CEO's alleen maar machtiger geworden en gaat het in de nabije toekomst alleen maar erger worden.

Dat Luigi nu een cultheld is geworden heeft ook te maken met de Amerikaanse *celebrity culture*. Het zal hem er niet om te doen zijn geweest, maar op internet werd hij als knappe jongeman een soort filmster. Overigens was opvallend hoe snel de media weer stopten met over hem te berichten, toen duidelijk werd hoe populair hij was.

De schrijver en internetcriticus Cory Doctorow werd in het linkse programma Democracy Now gevraagd wat hij ervan vond dat iemand op het idee kwam om een CEO om te leggen, precies zoals hij in 2019 in zijn roman *Radicalized* had geschreven. Zijn antwoord was tweeledig. Enerzijds wees hij (zelf Canadees) op de verbijsterende gewerencultuur in de VS en wat dat met je hoofd doet. Maar daarnaast vertelde hij dat hij eerder verbaasd was dat het zo lang had geduurd voordat iemand op het idee was gekomen om een CEO te gaan belagen, in plaats van zijn buren of de school. In zijn boek gebeurt dat ook, maar dan door een groep mannen wiens kinderen of vrouwen ernstig ziek worden maar geen hulp van de verzekeraar krijgen.

Bij andere linkse media kwam ook een discussie op gang over wat dan wél een goede strategie zou zijn tegen deze roofzuchtige zorgmultinationals.[2] De conclusie van Truthout: ‘UnitedHealth en andere ziektekostenverzekeraars maken deel uit van een groter apparaat van bedrijfsmacht dat bestreden moet worden door middel van collectieve actie die gericht is op het opbouwen van macht die nodig is om systemische verandering te bewerkstelligen. Om deze megastructuur aan te pakken, zullen we onze eigen tegenstructuren moeten opbouwen, zoals *grassroots* campagnes voor een universele gezondheidszorg[3], schuldenorganisaties[4], vakbonden en huurdersgroepen[5], en ons moeten bezighouden met confronterende politieke inspanningen en algemene stakingen.’

> Corporate power laat zich niet wegtoveren, ook niet met een schietijzer

Dat is natuurlijk deels ook luchtfietserij, want het lijkt er eerder op dat de maatschappij zich weg ontwikkelt van dergelijke ‘eigen tegenstructuren’. Maar er wordt ook in de VS van alles aan de basis georganiseerd om te overleven en tegenwicht te bieden. En veel andere keuze is er niet. *Corporate power* laat zich niet wegtoveren, ook niet met een schietijzer.... Ⓐ

Noten

1 The Guardian maakte een vergelijking van de reactie de eerste en tweede keer: Rachel Leingang, Dharna Noor en Adria R. Walker, ‘As Trump is inaugurated, activists ask: is there any point in mass protest?’, op: theguardian.com, geplaatst op 20 januari 2025.
2 Derek Seidman, ‘Achter de CEO van UnitedHealthcare schuilt een groter systeem van bedrijfsmacht’, op: globalinfo.nl, geplaatst op 23 december 2024.
3 Zie Labor Campaign: laborforsinglepayer.org.
4 Zie Debt Collective: debtcollective.org.
5 Kim Kelly: ‘Nurses in Texas and Kansas Make History With a Massive Strike’, op: truthout.org, geplaatst op 28 juni 2023.

Dialoogje

EINDIGHEID

door Mirka

Alles is raar de laatste tijd.

Niet leuk-raar.

Naar-raar.

Naargeestig word je ervan.

Als je niet uitkijkt.

Zelfs als je wél uitkijkt.

Als je te veel nieuws kijkt en kranten leest.

Je wilt toch op de hoogte zijn?

Maar je wilt niet overspoeld worden.

Toch staat het water ons aan de lippen...

De zeespiegel stijgt...

De kans dat het goedkomt daalt...

Banden worden verbroken...

De macht van het geld...

Het geld hoopt zich op...

Machtswellustelingen aan de top...

Alles wat is opgebouwd...

Ze kunnen er zomaar een streep door zetten...

Een bom op gooien...

Zand erover...

Lava...

De fik erin...

Hoe moet het verder?

We gaan door!

Natuurlijk.

Opnieuw beginnen...

En we gaan verder...

We herinneren ons alles nog.

We hebben nog heel veel.

Onze dromen kunnen ze ons niet afpakken.

Er moet meer gedroomd worden...

En minder nagelopen.

Stel er waren machtswellustelingen...

En niemand erkende hun macht.

Want die bestaat ook niet.

Niet echt.

Alleen maar voor zover anderen erin geloven.

Lakeien, soldaten, politieagenten...

Boeren, bakkers, burgers.

De machtigen hebben geld.

Dat is waar.

Maar wat is geld?

Dat is maar een afspraak.

Ze zijn naakt..

Net als iedereen.

Naakt en kwetsbaar.

Alleen willen ze dat niet weten.

Daarom moeten wij het niet vergeten...

Ⓐ

De FNV en de linkse arbeidsstrijd. *Cui bono?*

Tekst Quintus Masius voor
Vloerwerk/Horeca United

De Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) verkeert in financieel zwaar weer en worstelt met een imagoprobleem. Het ledenaantal loopt terug en de FNV wordt steeds minder gezien als een deelnemer in de arbeidsstrijd. De algemene consensus is dat de FNV de afgelopen jaren zorgde voor een zachte landing van neoliberale hervormingen in de arbeidsmarkt, maar geen actieve strijd voerde.[1] Als gevolg hiervan ontstonden er nieuwe initiatieven en andere vormen van verzet. De oprichting van solidariteitsinitiatieven als Vloerwerk/Horeca United is hier slechts één voorbeeld van. Waar de FNV voorheen tegen dit soort initiatieven een strategie van negeren, onderdrukken, en coöptatie bezigde, probeert de FNV nu activisten te overtuigen dat de vakbond van binnenuit veranderd kan worden. Deze strategie zien we onder klimaatactivisten, pro-Palestinademonstranten en nu dus ook in *Buiten de Orde*. Veelal wordt hierbij een cynische strategie gebezigd die ook gebezigd werd door neoliberalen politici als Thatcher en Reagan: *there is no alternative* (TINA). Maar waar links hier in de jaren tachtig een antwoord op had, lijkt nu ieder kritisch geluid te ontbreken.

Iedere jongere arbeider herkent het wel. Bel met de FNV en je krijgt gebrekkige hulp. Ben je geen lid, dan krijg je summiere informatie en proberen ze je lid te maken. Eenmaal lid, betaal je je blauw en hoor je weinig van ze. Af en toe word je uitgenodigd voor een congres of een inloopavond en dat is het dan wel. Wanneer er dan toch een arbeidsconflict opdoemt en je belt ze op, wordt eerst duidelijk gemaakt dat je te kort lid bent om volledige ondersteuning te krijgen en proberen ze je een upgrade aan te smeren. Meestal een soort van rechtsbijstandverzekering, die zelfs minder uitgebreid is dan een rechtsbijstandsverzekering van commerciele aanbieders. Echter, de FNV heeft één voordeel ten opzichte van de andere verzekeringsmaatschappijen: ze treffen je in een zwak moment. Het voorgaande is emblematisch voor hoe de FNV zich nu ook ten aanzien van linkse activisten opstelt. Ze overrompelen je, hengelen je binnen, trekken je leeg en stellen je teleur.

Maatschappelijke functie?

Op concreet niveau ervaarden wij het cynisme van de FNV vooral in het gegeven dat deze vakbond zich presenteert als apolitieke werknemersverzekering. Trek een jonge collega aan diens jasje en je zal negen van de tien keer te horen krijgen dat deze lid is 'voor het geval dat'. Misschien krijg je nog wat te horen dat de vakbond oudere familieleden goed geholpen heeft en dan zijn de argumenten om lid te worden wel op.

Waar vakbonden voorheen een maatschappelijke functie vervulden en een directe link met socialistische partijen hadden is deze nu weg. Of het nu discussies betrof rondom Zwarte Piet, het klimaat, LHBTQ+-rechten of, wanneer we het tot arbeid reduceren, sekswerk: de FNV was toen deze groepen in een verdomhoekje zaten oorverdovend stil. Later committeerde de FNV zich schoorvoetend wanneer de publieke opinie al ten voordele van de activisten gekanteld was. Vakbondssteun is dan misschien wel welkom, maar niet meer relevant. Hetzelfde zien we nu rondom de genocide in Palestina. Terwijl buitenlandse vakbonden zich al vroeg tegen deze genocide keerden, heeft de FNV tijdens het schrijven van dit stuk nog steeds geen standpunt hiertegen ingenomen, laat staan enige actie ondernomen tegen Nederlandse wapenleveringen. Toegegeven, op Palestinademo's hebben FNV-leden wel toespraken gehouden, maar dat was altijd op eigen titel. De strekking van deze leden was dan vooral ook een oproep om lid te worden van de FNV en dan met zijn allen het beleid te veranderen; dus eerst geld geven en dan hopen dat je invloed krijgt. Deels wordt hiermee geïmpliceerd dat er geen alternatief is voor *grassroots* activisme, *strength in numbers*, en wordt een soort entrisme geïmpliceerd. Echter, alle posities zouden bij een anarchist de wenkbrauwen moeten doen fronsen. Waarover later meer.

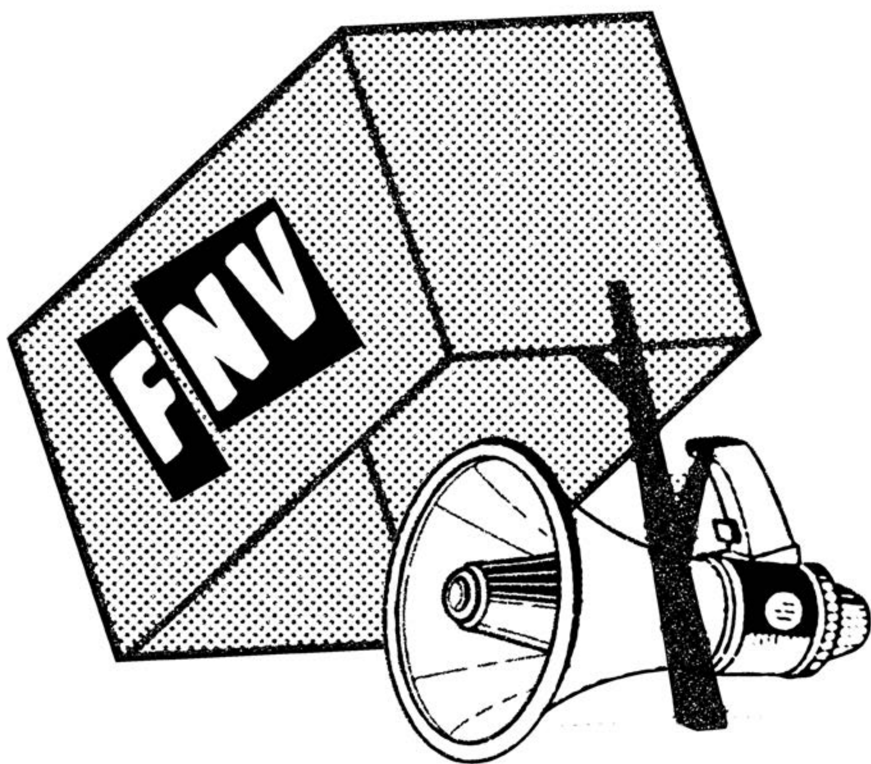
Symboliek.

FNV-voorzitter Tuur Elzinga roept zo'n beetje bij elk media-optreden op tot een 'democratische revolutie', wijst op het grote aantal stakingen, en wijst erop dat looneisen van zeven tot tien procent echt ongehoord zijn in Nederland. Echter, zowel zijn invulling van de term 'revolutie' als de stakingen zijn vooral symbolisch. Een concretisering van de inhoud van deze 'democratische revolutie' blijft achterwege en stakingen worden amper als pressiemiddel ingezet aangezien ze soms maanden van tevoren worden aangekondigd, niet op piekmomenten plaatsvinden, er opvang wordt geregeld, ze *temporair* zijn, stakingsbrekers niet worden gesanctioneerd, et cetera. Omdat er hierdoor bijna niemand – inclusief de werkgevers – last van ondervindt, zijn deze FNV-stakingen vooral tandeloze tijgers. En ook een groot aantal tandeloze tijgers kan een voortrazend beest niet doden.

Tsja, en dan de looneisen. Dankzij de FNV bleven de lonen tientallen jaren achter op de inflatie. Dit alles komt grotendeels omdat de FNV zich in 1982 committeerde aan het Akkoord van Wassenaar dat bovenal een loonmatiging inhield. Hoewel dit akkoord werd gepresenteerd als een kroonjuweel van het poldermodel, gaf toenmalig FNV-bestuurder Wim Kok later toe dat hij met het mes op de keel heeft moeten tekenen. In plaats van de barricade heeft de FNV haar leden tientallen jaren lang aangemoedigd akkoord te gaan met kruimels in de vorm van verhogingen die ver achterliepen op de inflatiecijfers. Om als Nederland niet te hoeven vervallen tot een lagelonenland roepen nu zelfs rechtse beleidsmakers dat hoge loonsverhogingen noodzakelijk zijn. Maar zelfs dan geeft de FNV kruimels. Natuurlijk, loonsverhogingen van zeven tot tien procent klinken stoer, maar zijn veelal slechts een eenmalige reactie op de tien procent inflatie in 2022. Wanneer je de loonsverhogingspercentages dus vergelijkt met de inflatiecijfers, kun je niet anders concluderen dan dat je als er werker op achteruitgaat. Dit is heden ten dage niet veel anders. Neem nu de nieuwe collectieve arbeidsovereen-

Een voorbeeld van hoe de FNV zich presenteert als verzekering.

komst (cao) voor de horeca: werknemers gaan er in 2025 gemiddeld tweeënhalf procent op vooruit, maar de inflatie lag de afgelopen jaren rond de drie procent en wordt volgens De Nederlandsche Bank alleen maar hoger. Jaarlijks ga je er dus op achteruit als arbeider. En daarvoor moeten we applaudisseren?! De FNV pist tegen je been en vertelt je dat het regent.

Vakbondstientje

Een ander argument dat de FNV gebruikt om lid te worden, is hun strijd tegen 'gele vakbonden', ofwel vakbonden die afhankelijk zijn van andere partijen dan de arbeiders zelf. Vaak financieren werkgevers zulke schijnvakbonden om zo voor hen voordelige cao's af te sluiten. Echter, de FNV vergeet erbij te vermelden dat zij zelf ook grotendeels gefinancierd wordt door werkgevers. Een werkgeversbijdrageregeling bestaat als sinds 1966 (het vakbondstientje) en ligt nu rond de vierentwintig euro per werknemer per maand. Ter vergelijking: de maandelijkse maximumcontributie voor een werknemer ligt op iets minder dan twintig euro. De werknemersbijdrage is daarom altijd hoger dan de ledenbijdrage, waardoor afgevraagd kan worden waar de loyaliteit van de FNV écht ligt. Tuurlijk, bij sectoren met een hoog ledenaantal zoals onderwijs en openbaar bestuur zal de loyaliteitsvraag minder twijfelachtig zijn, maar bij sectoren met een lage organisatiegraad bepalen de werkgevers grotendeels het beleid. Neem bijvoorbeeld De Horecabond (voorheen FNV Horeca): deze FNV-vakbond heeft een lage organisatiegraad en wordt daarom praktisch volledig gefinancierd door Koninklijke Horeca Nederland.
En dat is te zien: de cao's hebben geen inflatiecorrectie en beschermingsmechanismen – bijvoorbeeld wetgeving tegen misbruik van een nulurencontract – worden buitenspel gezet. Daarbij wordt iedere vorm van organisatie van onderop de kop ingedrukt; de FNV veroordeelt bijvoorbeeld publiekelijk de acties van Horeca United en probeert de zaak bij grote media-aandacht alsnog over te nemen.[2]

Symboolpolitiek en cynisme

'Waarom sluit je je niet gewoon aan bij een NGO of een politieke partij?' zal een uitspraak zijn die menig anarchist voor de voeten geworpen zal krijgen. Veelal impliceren dat soort uitspraken dat verandering enkel teweeg kan worden gebracht via een massamanipulatie en grote ondernemingsstructuren. Maar anarchisten geloven niet in massabewegingen die door een intellectuele elite hoog in de boom bestuurd worden. Daarbij betekent deelname aan een institutionele partij vrijwillig meedraaien in een systeem waarvoor je ten slotte ook

De FNV heeft haar leden tientallen jaren aangemoedigd akkoord te gaan met kruimels

nog contributie moet betalen. Verder wordt met twee maten gemeten wanneer het de arbeidsstrijd betreft. Geen activist neemt je serieus wanneer je stelt dat Extinction Rebellion-activisten lid moeten worden van Greenpeace, Active for Justice moet opgaan in de Dierenbescherming, en de Vrije Bond zich moet aansluiten bij BIJ1. Echter, wanneer het de arbeidsstrijd betreft beweren anarchisten met droge ogen dat iedereen maar lid moet worden van de FNV. Een hiërarchische organisatie die grotendeels wordt bekostigd door werkgevers en de overheid.

TINA of another world is possible?

Eén argument voor het FNV-lidmaatschap is dat er geen alternatief zou zijn. Echter is dit een conservatief en neoliberaal argument dat zelfs een eigen acroniem heeft: TINA, *there is no alternative*. Met TINA dienen mensen zich maar te onderwerpen aan een kapitalistisch systeem, te stoppen met dromen en mee te bewegen met de geest van de geschiedenis. In deze wereld zijn vakbonden vooral fanclubs die bepaalde belangen behartigen. Net als veel van deze andere bewegingen wordt hun voortbestaan bedreigd door dalende ledenaantallen, is de structuur bureaucratisch, en kan actief lidmaatschap leiden tot een goed betaalde baan en carrière. Echter, in zo'n ecosysteem moet er niet al te veel lucht worden gegeven aan potentiële alternatieven. De keren dat de FNV publiekelijk actiegroepen als Vloerwerk/Horeca United heeft afgevallen zijn inmiddels niet meer te tellen en ten aanzien van de Radical Riders volgde de FNV een *catch-and-kill*-strategie waardoor deze vakbond ten onder ging. Met zo'n actief beleid probeert de FNV een beeld van kapitalistisch realisme te bewerkstelligen: een wereld waarin arbeidersstrijd enkel via één belangenverenging en in overleg met de werkgever wordt opgelost. Anarchisten, echter, zouden meer moeten willen, moeten geloven dat een andere wereld mogelijk is en alternatieven niet enkel een plaats hebben in de kantlijn.

Entrisme

Een nieuwe tactiek die de FNV gebruikt om activisten te lokken is de mogelijkheid tot entrisme, de strategie waarbij leden van kleinere bewegingen lid worden van grotere om deze over te nemen. Kenmerkend aan entrisme is veelal dat dit wordt gedaan onder de vlag van '*left unity*', terwijl clandestien wordt gewerkt om deze eenheid om te buigen naar een bestaande ideologie. Heden ten dage maken vooral trotskisten van de Internationale Socialisten en maoïsten rondom Revolutionaire Eenheid en De Rode Morgen (plus hun verschillende mantelorganisaties) gebruik van deze strategie. Sterker nog, het is algemeen bekend dat Revolutionaire Eenheid dit al jaren, zonder succes, probeert bij de FNV. En hoewel veel trotskisten en maoïsten zich als een soort spion wanen binnen de FNV, weet iedereen binnen deze organisatie van hun tactiek. Sterker nog, ze moedigen het aan om lid te worden van de FNV. Speel jij maar spionnetje terwijl we lachend iedere maand je salaris afromen. Maar zelfs wanneer entrisme als strategie wél zou werken, dienen anarchisten zich af te vragen of deze strategie überhaupt wel wenselijk is. Veel strategieën kunnen succesvol zijn (denk bijvoorbeeld aan leiderschapscultus, zondebokpolitiek, verdeel-en-heerspolitiek), maar kunnen niet zomaar door anarchisten worden geadopteerd.

Conclusie

De FNV heeft zich ontwikkeld tot een organisatie die met geslepen strategieën achter de portemonnee en energie van jonge activisten aanholt. Nergens in hun acties ontwaar je enige verwijzing naar het anarchisme. Sterker nog, de FNV bedrijft vooral cynische politiek die gericht is op het opkrikken van ledenaantallen, een obsessie om aan tafel mee te mogen praten, verdeel-en-heersstrategieën en nieuwe verdienmodellen. Het is daarom teleurstellend dat zonder enige kritiek met regelmaat 'schaamteloze reclame voor de FNV' wordt gepubliceerd en daadwerkelijke alternatieven als Vloerwerk/Horeca United letterlijk worden verbannen naar de kantlijn. Alles past in een bredere malaise die wij zien binnen het Nederlands anarchisme rondom arbeidsstrijd. Vloerwerk/Horeca United benadert telkens verschillende anarchistische organisaties om samen op te trekken, maar – afgezien van Doorbraak – merken wij dat niemand echt wil co-organiseren. Zo'n gebrek aan interesse zorgt er op den duur voor dat de traditie van anarchistische arbeidsstrijd afsterft. Arbeidsstrijd vervalt dan in een soort *stakeholder theory* waarin de FNV het alleenrecht opeist om de belangen van werknemers te behartigen. Ⓐ

Noten

1 Zie hiervoor bijvoorbeeld Fabian van Onzen, 'Review of The Founding of the Red Trade Union International: Proceedings and Resolutions of the First Congress 1921', op marxandphilosophy.org.uk, geplaatst op 8 januari 2025; of Moira Van Dijk, 'Precaire Polder: Historische verkenning vakbeweging', op iisg.amsterdam.

2 Tijdens de smaadzaak waar Horeca United in verwikkeld raakte tegen Lupi Coffee, schaarde de FNV zich aan de kant van de veroordeelde uitbuiter Hossein Akef en gaf het geen gehoor aan de klachten van vele uitgebuite *baristas*. Het Algemeen Dagblad tekende hierover het volgende op: 'Ook een woordvoerder van vakbond FNV Horeca stelt de methode van de demonstranten af te wijzen. "Wij kennen Horeca United. Zij hanteren echter een werkwijze die niet in lijn is met de onze. Horeca United is géén vereniging, heeft géén juridische dienst en is geen betrokken vakbond volgens de Wet CAO. FNV Horeca kiest altijd eerst voor de dialoog en zal juridische zaken, indien nodig, ook altijd juridisch afdwingen."' Zed Fasel, 'Onderbetaald, geen pauze en poepen in een zak: oud-werknemers koffiezaak in opstand', op ad.nl, geplaatst op 11 augustus 2023.

Onderkruipers of activisten?

Een reactie op het artikel van Anita de Waal

Tekst Tijn

In *Buiten de Orde* nummer drie van 2024 werd een artikel door Anita de Waal over de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) gepubliceerd. Het was in de woorden van Anita 'schaamteloze reclame' voor de vakbond. Maar de FNV is een liberale vakbond die op zijn hoogst strijdt voor betere verhoudingen binnen het kapitalisme en niet voor een anarchistische revolutie. De vakbond krijgt meer dan genoeg ruimte via andere kanalen en politieke partijen voor propaganda, waarom moet dat dan ook in ons anarchistische blaadje? En passen de idealen en praktijken van de FNV eigenlijk wel binnen onze strijd?

Allereerst de kwestie of de vakbond daadwerkelijk de dingen doet die zij moet doen. Een van de belangrijkste middelen die de vakbond volgens zichzelf tot haar beschikking heeft is de cao-onderhandeling – een middel waar ook uitgebreid mee gepronkt wordt. Al jaren wordt de FNV echter simpelweg opzijgezet door werkgevers (bijvoorbeeld door het Alternatief voor Vakbond (AVV), dat van geld van werkgevers wordt betaald) en laat het zich wegpesten van de onderhandelingstafel. Zoals Anita ook zelf schrijft: '(Er schuift) makkelijk een nieuwe bond aan tafel die graag bereid is dat bedroevende bod te aanvaarden en een cao af te sluiten die ook algemeen verbindend kan worden verklaard.' Er wordt vervolgens niet uitgelegd waar de FNV dan nog goed voor is als ze zich zo buitenspel laat zetten. En waarom de FNV dan geen van de middelen gebruikt die altijd zo effectief zijn gebleken tegen werkgevers: verzet, staking en blokkade. Wat voor onderhandelingen wil de vakbond dan doen als ze niet eens bereid is daad bij het woord te stellen? De FNV stelt zich op als partij die jouw belangen behartigt en strijdbaar en solidair is. Maar blijkbaar niet strijdbaar en solidair genoeg om daadwerkelijk druk uit te oefenen.

Mocht je dan bijvoorbeeld in een apotheek werken – zo bleek recentelijk nog – dan hoef je al helemaal niet op de FNV te rekenen. Na meerdere korte stakingen die geen resultaat behaalden, wilden apothekersassistenten een meerdaagse staking beginnen rond kerst. De verzekeraars en werkgevers stapten naar de rechter, omdat de zorg in het geding zou komen. De rechter stond geheel binnen de verwachting aan de kant van de werkgevers en verklaarde de staking illegaal. De FNV en het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) legden zich simpelweg bij deze uitspraak neer. En dan blijkt nogmaals dat de FNV zich totaal niet weerbaar opstelt en helemaal niet strijdbaar en solidair is. Ondertussen moeten de apothekersassistenten niet alleen doorwerken rond de kerst, maar ook nog onderbetaald en met een veel te hoge werkdruk! Dankjewel FNV!

Opgepakt? De FNV steunt de kidnappers!

Daarnaast heeft de FNV ook zeker kanten die niet geheel zuiver zijn en die in het oorspronkelijke artikel opvallend buiten beeld blijven. Drie van de grotere bonden binnen de FNV zijn bijvoorbeeld die van de politie, de marechaussee en militairen. Mocht je dus nog wat meppen krijgen tijdens de staking, dan weet je in ieder geval zeker dat de persoon tegenover jou daar goed betaald voor heeft gekregen. Opgepakt? De FNV steunt de kidnappers! En de vele vluchtelingen die door de marechaussee worden uitgezet of zonder proces worden vastgehouden? Die hoeven niet op de FNV te rekenen.

De FNV is er dus zeker niet voor iedereen. Waarom zouden we ons dan binnen de FNV verenigen als die er niet voor vluchtelingen, apothekersassistenten en werknemers is? Dan mag de FNV wel eindelijk een klimaatbeleid hebben gemaakt, maar ze zijn ook totaal bereid om de mensen te steunen die op klimaatdemonstraties inslaan en die klimaatvluchtelingen uitzetten, opsluiten en laten verdrinken. Aan welke kant staan ze dan eigenlijk?

Laat duidelijk zijn dat dit geen artikel is tegen het organiseren van vakbonden. Zoals ook in het artikel van Anita naar voren komt kunnen er mooie dingen – een stakingskas, het opbouwen van alternatieve structuren, betere arbeidsvoorwaarden, verspreiden van (juridische) informatie – voortkomen uit dit soort organisaties. Maar het is niet duidelijk geworden waarom wij ons nou juist binnen de FNV moeten organiseren. We hebben al talloze organisaties gehad die dit op een anarchistische manier doen (zoals ook in de voetnoot van de redactie te lezen valt). Als anarchisten zouden we juist radicale vakbonden moeten opbouwen in plaats van een of andere afgevaardigde – die ook nog eens betaald wordt met geld van werkgevers – naar de onderhandelingstafel te sturen en dan maar hopen dat onze belangen behartigd worden. Waar zijn we dan anarchist voor geworden?

En dus komen we terug bij de vraag van het begin van dit artikel. Waarom is er ruimte gemaakt voor dit artikel binnen de *Buiten de Orde*? De FNV is niet anarchistisch, niet strijdbaar en is bereid de belangen te behartigen van de politie, marechaussee en het leger. Er is wat mij betreft geen enkele reden om deze organisatie serieus te nemen als een bondgenoot binnen de anarchistische strijd. Waarom heeft de redactie geen verantwoordelijkheid genomen om deze 'schaamteloze reclame' te weigeren of in te kaderen? Waar is het weerwoord vanuit anarchistisch perspectief? Ⓐ

Oproep voor het anarchojongerenweekend 2025

Door de organisatiegroep Anarchojongerenweekend

2, 3 & 4 MEI 2025

Door en voor jongeren*

Thema: Hope is resistance

Drugs- en alcoholvrij

ANARCHISTISCH JONGERENWEEKEND

Anarchistisch kampeerterrein Appelscha

anarchojongerenweekend@protonmail.com

*Leeftijd 15-25

Ook dit jaar is er weer een anarchistisch jongerenweekend (AJW)! Het AJW zal plaatsvinden van vrijdag 2 tot en met zondag 4 mei 2025 op het Anarchistisch Kampeerterrein in Appelscha! Wij zijn druk bezig met een programma en de logistiek, en houden jullie op de hoogte als er leuke updates zijn. Wat ons betreft zijn jongeren: iedereen tussen en rond de 15 en 25 jaar. Mocht je zelf een idee hebben voor het programma, of heb je iets specifieks nodig om te kunnen komen, dan kun je ons bereiken via onze mail: anarchojongerenweekend@protonmail.com of via onze Instagram: @anarchistischjongerenweekend.

Zie je daar!

De Pinksterlanddagen komen er weer aan!

Door organisatiegroep Pinksterlanddagen

De Pinksterlanddagen is een anarchistisch festival dat jaarlijks tijdens het Pinksterweekend plaatsvindt op het Kampeerterrein tot Vrijheidsbezinning in Appelscha.

Het is een bijeenkomst voor anarchisten, activisten en iedereen die zich door het anarchisme laat inspireren. Het hele weekend zit barstensvol met workshops, lezingen en discussies over anarchisme en de sociale strijd. Er is ook een speciaal programma voor kinderen en in de avond zal er een cultureel programma plaatsvinden.

Het is een festival dat vorig jaar haar honderdste editie heeft gevierd en al die jaren zijn de Pinksterlanddagen door anarchisten georganiseerd. Het is dan ook voor veel anarchisten een plek om samen te komen, te leren en nieuwe informatie te vergaren.

Het laatste jaar zijn er veel ontwikkelingen geweest in de wereld en dit jaar willen we dan ook de focus leggen op hoe we te midden hiervan onze kop boven water houden. Wat is onze rol als anarchisten en activisten, en wat kunnen wij betekenen in de strijd?

Dit jaar hopen we groots uit te kunnen pakken op 6, 7 en 8 juni op de anarchistische camping in Appelscha! Al meer dan honderd jaar lang strijden, organiseren en samen ontspannen op de anarchistische camping! Zien we jullie daar? Ⓐ

DE NAVO IS DE GROOTSTE VIJAND VAN DE MENSHEID

Tekst Chris de Ploeg

Deze toespraak werd gehouden tijdens de Stop de Oorlog-demonstratie op 24 oktober 2024. De toespraak pleit voor het opheffen van de NAVO en laat zien hoe de strijd voor rechtvaardigheid in Oekraïne, Palestina en het Mondiale Zuiden met elkaar verbonden zijn.

Vandaag de dag zijn vrijwel alle grote politieke partijen, van GroenLinks-PvdA tot de VVD, het eens over het verhogen van het militaire budget van de NAVO. De NAVO vormt een militair blok dat al meer geld uitgeeft aan wapens dan de rest van de wereld bij elkaar, en wel zeventien keer zo veel als het militaire blok van Rusland. Een militair blok dat meer rijkdom heeft dan ooit tevoren in de geschiedenis, maar niet in staat is om hun eigen bevolking degelijke huisvesting en gezondheidszorg aan te bieden. Er wordt ons verteld dat we meer wapens nodig hebben om de internationale rechtsorde te beschermen tegen Poetin.

Ik vraag me dan af: welke rechtsorde? In 1951, toen het Genocideverdrag van kracht werd, pleegde de Verenigde Staten (VS) genocide in Korea, waarbij het zo'n twintig procent van de bevolking uitroeide. Twintig jaar later deed de VS hetzelfde in Vietnam. Degenen die dachten dat het einde van de Koude Oorlog ook vrede zou betekenen, kwamen bedrogen uit. Denk aan de invasie van Irak in 2003 of aan de oorlog in de Democratische Republiek Congo vanaf 1996. Dat laatste conflict heeft tot zo'n zes miljoen doden geleid, grotendeels door westerse wapens, maar is nagenoeg onbekend.

Ik spreek hier vandaag bovenal terwijl Gaza is veranderd in een vernietigingskamp, waar mannen, vrouwen en kinderen systematisch worden uitgeroeid door het militaire blok van de NAVO en haar bondgenoten. Het Westen heeft ruim een jaar lang de wapens, inlichtingen en diplomatieke dekking geleverd aan Israël om te zorgen dat de meest intensieve massamoord van de eenentwintigste eeuw – in gewelddadige doden per dag – zich voltrekt in een gebied ter grootte van de gemeente Apeldoorn.

Genocide in Gaza, oorlog in Oekraïne
Israël heeft talloze records verbroken. Meer kinderen vermoord in één jaar tijd dan waar dan ook in de eenentwintigste eeuw. Meer vrouwen. Meer journalisten. Meer zorgmedewerkers. Meer hulpverleners. De lijst gaat door en door. Volgens een conservatieve schatting van medisch specialisten zullen ruim driehonderdduizend Gazanen voor het einde van het jaar zijn uitgemoord.

> We zouden moeten geloven dat niet de NAVO, maar Poetin de grootste bedreiging is voor de internationale rechtsorde

Toch zouden we moeten geloven dat niet de NAVO, maar Poetin de grootste bedreiging is voor de internationale rechtsorde. Volgens Europese leiders, waaronder de Duitse minister van Defensie, is hij letterlijk de nieuwe Adolf Hitler. Maar laten we de genocide in Gaza – die Duitsland en andere westerse landen door dik en dun steunen – even vergelijken met de oorlog in Oekraïne.

Waar negentig procent van de gedocumenteerde doden door oorlogsgeweld in Oekraïne uit militairen bestaat, bestaat naar schatting tachtig procent van de slachtoffers in Gaza uit burgers. Het uitroeitempo van de kinderen in Gaza door westerse wapens is bijna vierhonderdvijftig keer zo hoog als tijdens de Oekraïne-oorlog. Ik herhaal. Het uitroeitempo van de kinderen in Gaza door westerse wapens is bijna vierhonderdvijftig keer zo hoog als tijdens de Oekraïne-oorlog.

Dan heb ik het nog niet over ziekte en honger, doelbewust veroorzaakt door Israëlische ministers en generaals die Palestijnen ‘menselijke beesten’ noemen. Noord-Gaza, in het bijzonder, gaat nu, *as we speak*, door zijn donkerste dagen. Sinds 1 oktober is er vrijwel niets binnengekomen. Geen water. Geen voedsel. Geen medicijnen. Niks. Alleen maar bommen en kogels, waarmee Israëlische *snipers* op een dagelijkse basis Palestijnse kinderen gericht door het hoofd schieten. Kinderen van onder de tien jaar oud die massaal worden geëxecuteerd.

De Russische invasie is illegaal, maar diplomatiek oplosbaar
Laat het duidelijk zijn: ik ben hier niet om leed te vergelijken of voor *whataboutisms*. Het ene onrecht maakt het andere niet goed. De Russische invasie van Oekraïne was een ongebreidelde, illegale agressie, die terecht breed is veroordeeld. Maar het is ook van cruciaal belang om een zuivere analyse te maken van de aard van de Oekraïne-oorlog en de mogelijkheden voor een diplomatieke oplossing. Dat is bovenal in het belang van Oekraïne zelf, dat het meeste lijdt onder een eindeloze, uitzichtloze oorlog, met fronten die nauwelijks verschuiven.

De oorlog in Oekraïne werd door Amerikaanse ambtenaren en inlichtingendiensten al voorspeld sinds de jaren negentig. Een tekenend voorbeeld is een brief van de Amerikaanse ambassadeur in Moskou in 2008, die stelde dat ‘minister van Buitenlandse Zaken Lavrov en andere hoge functionarissen opnieuw sterke tegenstand hebben betuigd en benadrukten dat Rusland verdere oostelijke expansie [van de NAVO] als een potentiële militaire bedreiging zou beschouwen. In Oekraïne bestaat de vrees dat de kwestie het land mogelijk in tweeën zou kunnen splitsen, wat zou kunnen leiden tot geweld of zelfs, zo beweren sommigen, tot een burgeroorlog, waardoor Rusland zou moeten beslissen of het zou ingrijpen.’

Toch werd kort daarna aangekondigd dat Oekraïne en Georgië lid zouden worden van de NAVO. Dat terwijl meer Oekraïners de NAVO toen nog als een bedreiging zagen, niet als bescherming. De oorlog ontwikkelde zich dan ook vrijwel exact zoals de Amerikaanse ambassadeur had voorspeld, maar het was en is nooit te laat. Er lagen serieuze kansen voor diplomatieke oplossingen in februari 2014, in april 2014, in september 2014, in februari 2015, in december 2021 en in maart 2022.

Het was vooral de overheid van Oekraïne die de akkoorden schond en zich onbetrouwbaar toonde. Ik documenteer in mijn boek, *Oekraïne in het kruisvuur*, dat dit grotendeels gebeurde onder druk van de Verenigde Staten van bovenaf en onder druk van neofascistische bewegingen binnen Oekraïne van onderop, maar ook vanwege de belangen van een neoliberale elite die nationalisme gebruikte als bliksemafleider tijdens een vernietigend bezuinigingsbeleid, die de gezondheidszorg, de welvaartsstaat en het minimumloon volledig decimeerden en de Oekraïense arbeidersklasse in een diepe armoede drukte.

Oekraïne voert een verdedigingsoorlog, geen dekolonisatieoorlog
Oekraïne voert een verdedigingsoorlog – dat is geheel legitiem – maar het voert zeker geen dekolonisatieoorlog, wat historisch altijd is samengegaan met elementen van sociale rechtvaardigheid en herverdeling van grondstoffen en welvaart. De veelgemaakte claim van dekolonisatie is een volledige uitholling van die term, en wordt vaak gebruikt door mensen die regelrechte vijanden zijn van het Globale Zuiden en werkende mensen wereldwijd. Denk aan moorddadige propagandisten als Anne Applebaum, die in 2002 nog openlijk pleitte voor gerichte moordaanslagen tegen haar collega-journalisten in Palestina.

Rusland is een agressor, zeker. Maar in tegenstelling tot Israël is het niet geïnteresseerd in het uitroeien of etnisch zuiveren van de Oekraïense bevolking of om hen permanent tot semislavernij te veroordelen binnen een apartheidsstaat. Hoewel Rusland nu wel delen van Oekraïne heeft geannexeerd – deels met tsaristische retoriek en met grote woorden over denazificatie – is ook dat niet het hoofddoel van Poetin. De onderhandelingen, van 2014 tot en met nu, laten overduidelijk zien dat Rusland bovenal militaire neutraliteit van Oekraïne wil. Als het dat niet kan krijgen, is het bereid om de militaire capaciteit van

Oekraïne totaal te decimeren, desnoods door middel van annexatie.

De levens van Oekraïners zijn irrelevant, net zo wegwerpbaar als die van de kinderen van Gaza

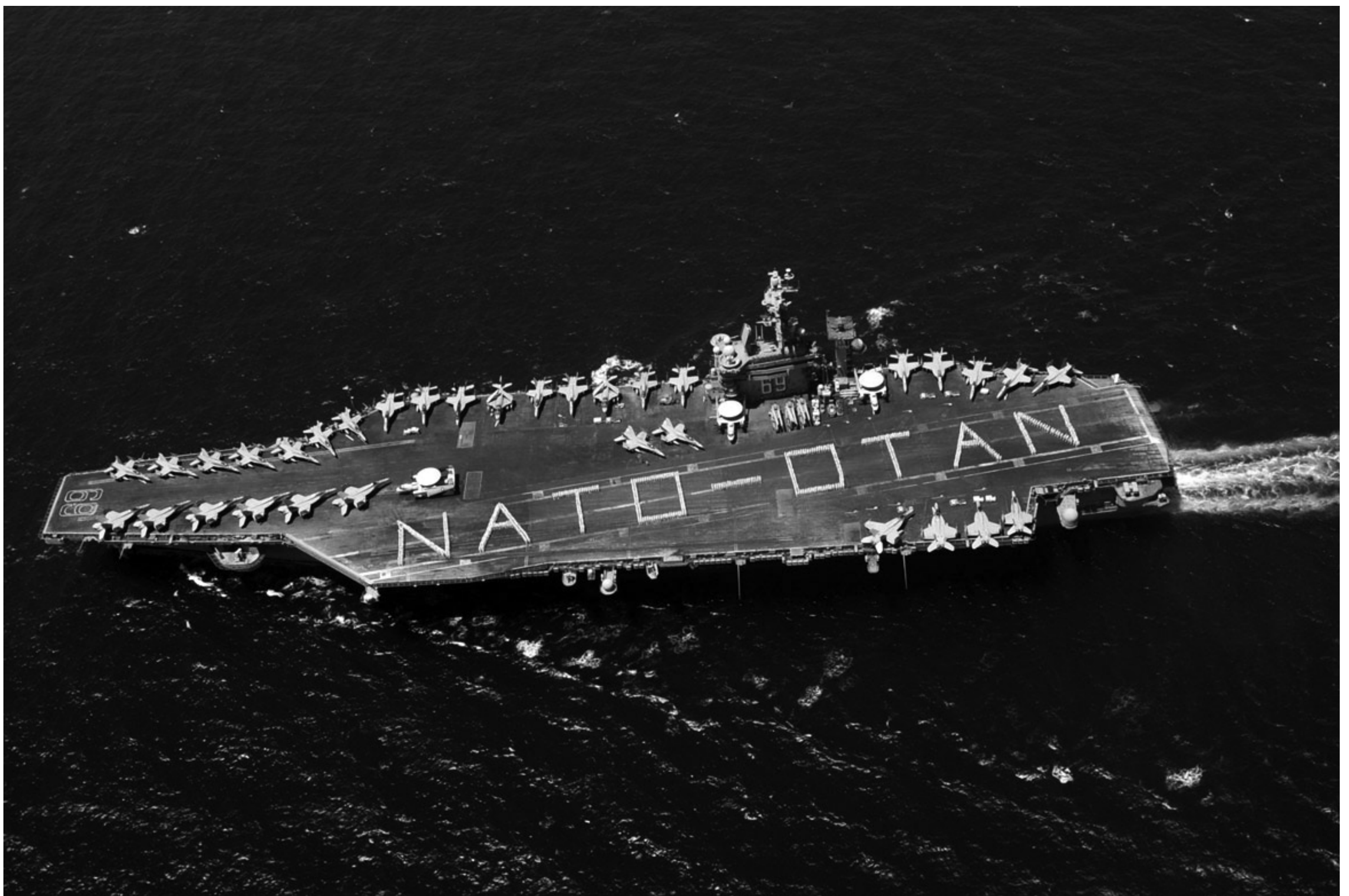
De NAVO laat Oekraïne nodeloos bloeden
Het Westen gebruikt Oekraïne vooral als middel om Rusland te laten bloeden. De levens van Oekraïners zijn daarvoor irrelevant, net zo wegwerpbaar als die van de kinderen van Gaza. Toen Oekraïne vroeg om THAAD-systemen voor afweer tegen neerdalende ballistische raketten, werd dat afgewezen. Het genocidale Israël kreeg ze direct. De belangrijkste diplomatieke weg uit dit conflict is om NAVO-landen individuele veiligheidsgaranties te laten afgeven aan Oekraïne, zonder dat Oekraïne onderdeel hoeft te worden van die alliantie. Iets dat het Westen consistent weigert, ondanks het feit dat Oekraïne zelf – in elk geval in maart 2022 – daar duidelijk toe bereid was.

Oekraïne is het offer op het altaar van de westerse en Russische geopolitiek

Volgens de laatste schatting zijn sinds 2022 inmiddels een miljoen mensen gestorven of verwond in de oorlog tussen Rusland en Oekraïne, waarvan ongeveer de helft aan de kant van Oekraïne. De gesneuvelde militairen van Oekraïne zijn vooral burgers onder dienstplicht, geen beroepsmilitairen. Burgers die bovendien niet lijken te willen vechten. Er worden naar schatting tweehonderdduizend Oekraïense mannen gezocht voor desertie en nog eens een miljoen voor dienstplichtontloping. Dat zijn vooral mannen uit de arbeidersklasse die zich de boetes en steekpenningen niet kunnen veroorloven om onder de oorlog uit te komen. De economie zelf is inmiddels ook in duigen gevallen. Naar schatting zal de economie pas haar vooroorlogse niveau bereiken in 2030, als de oorlog dit jaar voorbij zou zijn. Sinds het staken van de onderhandelingen in april 2022 bezet Rusland meer Oekraïens grondgebied dan ervoor. Oekraïne is, in andere woorden, het offer op het altaar van de westerse en Russische geopolitiek.

En dat was gepland. Zowel Amerikaanse als Europese beleidsmakers troffen al voor de invasie voorbereidingen voor een langdurige guerrillaoorlog als Oekraïne zou vallen. Voormalig minister van buitenlandse zaken Hillary Clinton steunde zelfs openlijk het idee om Oekraïne in een 'nieuw Afghanistan' te veranderen. De Oekraïense politicoloog Ivan Katchanovski merkte destijds terecht op dat westerse landen 'Rusland tot de laatste Oekraïner willen bevechten.' Veel van de zogenaamde 'vrienden van Oekraïne' dringen er nu op aan om de leeftijd voor de militaire dienstplicht in Oekraïne te verlagen, en om de basale sociale rechten van Oekraïense mannelijke vluchtelingen in Europa te ontnemen, om ze te dwingen om terug te keren. Met dat soort vrienden heb je geen vijanden nodig.

De NAVO heeft geen bestaansrecht
Oekraïne heeft recht op verdediging, maar niet op integratie binnen het militaire blok van de NAVO. Dat komt omdat de NAVO zelf helemaal geen bestaansrecht heeft. De Verenigde Staten en haar militaire bondgenoten geven

drie keer zoveel uit aan het leger als de rest van de wereld bij elkaar. Dat is voldoende om extreme armoede vijftien keer uit te roeien en de beloofde klimaatfinanciering voor het Globale Zuiden tweeëntwintig keer uit te betalen. Datzelfde militaire blok is verantwoordelijk voor het bulk van de wereldwijde klimaatcatastrofe en projecteert haar macht met militaire basissen, *proxy*-staten en allianties rondom de wereldwijde olie- en gasinfrastructuur.

Het is hetzelfde militaire blok dat jaarlijks arbeid, grondstoffen, energie en land wegtrekt uit het Globale Zuiden door ongelijke handelsrelaties die in stand worden gehouden door regeringen omver te werpen en landen met bruut militair geweld binnen te vallen of te intimideren. De hoeveelheid land en energie die jaarlijks wordt geroofd uit het Globale Zuiden zou voldoende zijn om zes miljard mensen te voeden en de nodige infrastructuur voor fatsoenlijke huisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, sanitaire voorzieningen, enzovoorts, voor zesenhalf miljard mensen te bouwen en te onderhouden.

De publieke opinie in het Globale Zuiden ziet – geheel terecht – zowel Rusland als de NAVO als verantwoordelijk voor de catastrofe in Oekraïne, en is vóór diplomatie en tégen sancties en wapenleveringen. Ook in de meeste voormalige Sovjet- en Warschau Paktlanden domineert dat sentiment. De belangrijkste uitzonderingen zijn Polen, de Baltische Staten en West-Oekraïne, landen en regio's waar een heropleving is van Waffen-SS verering, vreemdelingenhaat en waar onder de bovenklasse een sterke drang is naar integratie binnen de structuren van witte superioriteit en imperialisme.

Laten we niet vergeten dat in aanloop naar de invasie van Irak in 2003, de Verenigde Staten konden rekenen op de onvoorwaardelijke steun van deze landen, toen zelfs Duitsland en Frankrijk tegen waren. Polen leverde na Groot-Brittannië en Australië het grootste invasieleger in Irak en leidde de militaire bezetting van een van de bezette Iraakse regio's. De Poolse minister van Buitenlandse Zaken zei in 2003 openlijk: 'We hebben nooit een geheim gemaakt van onze wens dat Poolse oliemaatschappijen eindelijk toegang krijgen tot grondstofbronnen.' Dat is wat integratie in de NAVO in de praktijk betekent. Heeft Polen daar werkelijk recht op?

De wreedheid van de invasie in Irak
De invasie van Irak was – naar elke objectieve standaard – vele malen wreder dan de invasie van Oekraïne. Nadat beelden naar buiten kwamen van geëxecuteerde burgers in het Oekraïense Bucha werden brede vergelijkingen gemaakt in de westerse pers met Srebrenica. In het gehele gebied van de regio's Kiev, Tsjernihiv en Sumy – waar Bucha onderdeel van is – documenteerde de Verenigde Naties (VN) zevenenvijftig executies. Onacceptabel en verschrikkelijk, maar vergelijkingen met Srebrenica en andere massamoorden zijn volstrekt ongepast. In Bagdad alleen al executeerden door de VS getrainde doodseskaders in een paar maanden tijd meer dan zevenduizend Irakese burgers.

De VN documenteerde ook honderdnegenenzestig gevallen van marteling van Oekraïense gevangenen door de Russische troepen. Het is waarschijnlijk dat deze prak-

tijken wijdverbreid zijn onder de duizenden gevangenen. Verschrikkelijk, maar van een andere schaal dan Irak. Over de eerste jaren van de bezetting van Irak, werden al bijna tweehonderdduizend Iraakse burgers gevangengezet, waardoor een op de vijftig Iraakse mannen in gevangenschap hadden gezeten. Volgens het Rode Kruis werd marteling 'systematisch' toegepast in deze gevangenissen, waarvan naar schatting tot wel negentig procent uit onschuldige burgers bestond.

Oekraïne is een westerse neokolonie
Oekraïne is een vreemde eend in de bijt van deze imperialistische alliantie. In tegenstelling tot Polen en de Baltische Staten is het geen hoog inkomensland en zijn haar materiële belangen grotendeels hetzelfde als die van het Globale Zuiden. Het is daarom extra opvallend dat Oekraïne in de VN consistent meestemt met het Westen, of dat nou gaat om de genocide tegen Palestijnen, om brute sancties tegen Cuba, om het tegengaan van nazisme en fascisme, of om het ondermijnen van een Nieuwe Internationale Economische Orde, waar Oekraïne zelf direct belang bij zou hebben.

Oekraïne wordt in werkelijkheid geïntegreerd in het westerse imperialistische blok, de vijand van alle linkse, progressieve en antikoloniale bewegingen wereldwijd

Oekraïne is dan ook verworden tot een westerse neokolonie. In 2015 rapporteerde de Oekraïense pers al hoe de Amerikaanse ambassade 'ferme' orders gaf aan de Oekraïense president en ministeriële benoemingen maakte. Dat heeft weinig met zelfbeschikkingsrecht te maken. Oekraïne wordt in werkelijkheid geïntegreerd in het westerse imperialistische blok, dat de belangrijkste vijand is van alle linkse, progressieve en antikoloniale bewegingen wereldwijd, waaronder binnen Oekraïne zelf.

Wat is de NAVO eigenlijk?
De NAVO werd in 1949 opgericht, als een collectief verbond van koloniale, westerse machten. Een uitgebreid onderzoek naar vrijgekomen documenten van Amerikaanse inlichtingendiensten tijdens de eerste *war scare* van 1948 – toen een Sovjetinvasie voorhanden zou zijn – laat zien

dat Amerikaanse inlichtingendiensten 'vrijwel unaniem tot de conclusie kwamen dat de Sovjets momenteel niet de wens hadden om vijandelijkheden met het Westen te beginnen.'

Het was, in andere woorden, niet veel meer dan een propagandacampagne. Dat is dan ook precies waarom de NAVO niet werd opgeheven na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie en het Warschau Pakt in 1991. En dat is dan ook precies waarom de dreiging van Rusland nu zo wordt opgeblazen. Hetzelfde land dat na drie jaar oorlog twintig procent van Oekraïne heeft veroverd, zou plotseling een oorlog willen voeren tegen de gehele NAVO.

> De realiteit is dat de NAVO altijd een agressieve, imperialistische alliantie is geweest

De realiteit is dat de NAVO altijd, vanaf het begin, een agressieve, imperialistische alliantie is geweest. De oprichters van de NAVO waren dan ook de belangrijkste koloniale machten, waaronder Groot-Brittannië, Frankrijk, Apartheid VS, Nederland, België en zelfs het regelrecht fascistische Portugal, dat nog werd geregeerd door de Estado Novo. Al deze landen hadden toen nog koloniën, en waren vaak zelfs nog verwikkeld in koloniale oorlogen waarbij miljoenen mensen werden vermoord.

Het was voor iedereen dan ook volstrekt duidelijk wat de NAVO bedoelde, toen het in zijn oprichtingsdocument in 1949 aangaf te zijn opgericht 'om de vrijheid, het gemeenschappelijke erfgoed en de beschaving van zijn volkeren te beschermen.' Het ging hier om de vrijheid van de westerse bovenklasse om uit te moorden, uit te buiten en te roven. Dat is het gemeenschappelijke erfgoed van de NAVO-landen, die de afgelopen eeuwen miljarden mensen hebben uitgeroeid, uitgebuit, tot slaaf gemaakt of uitgehongerd. Het is het collectieve erfgoed dat in Palestina nu opnieuw zijn ware gezicht toont.

De NAVO is de grootste vijand van de mensheid

We kunnen de verregaande militarisering van de NAVO – waarvoor Poetin als boeman wordt gebruikt – niet los zien van wat er nu gebeurt in Gaza, Jemen, Libanon en elders. Net zoals de propaganda tegen de Sovjet-Unie werd gebruikt voor militarisering en bloedhete terreur tegen de bevolkingen van Vietnam, Korea, Angola, Mozambique en vele andere plekken, worden NAVO-wapens nu grootschalig naar Israël verscheept om de regio daar te terroriseren. De militaire industrie gebruikt de Palestijnen ook als laboratorium voor globale repressie. Nederland is nu van plan om grote wapenaankopen te doen van Israëlische wapenbedrijven, net als talloze andere regimes.

Maar Gaza is bovenal een waarschuwing voor het Globale Zuiden en progressieve bewegingen die hopen op een rechtvaardige wereld. Het is een waarschuwing dat de NAVO haar vijanden met verpletterend geweld zal uitroeien, of dat nou opstandige bevolkingen zijn in het Globale Zuiden, of socialistische bewegingen in het Globale Noorden. De wapens zijn niet alleen gericht op Gaza, maar uiteindelijk op ons allemaal.

> De wapens zijn niet alleen gericht op Gaza, maar uiteindelijk op ons allemaal

Om af te sluiten met de woorden van de Colombiaanse president Gustavo Petro:

> 'Het [Westen] wil zijn economisch systeem niet veranderen – alleen zover als de markt wil gaan om het koolstofvrij te maken. En het weet dat de inspanning minuscuul zal zijn om het leven op de planeet te redden. Haar beleid is erop gericht om de consumptiebubbel van de rijken op de planeet te verdedigen en niet om de mensheid te redden, waarvan de meerderheid wegwerpbaar is, zoals de kinderen van Gaza. De rechtervleugel in het Westen ziet de oplossing voor de klimaatcrisis als een 'definitieve oplossing'. Gaza is slechts het eerste experiment om ons allemaal wegwerpbaar te maken.' Ⓐ

Dit artikel verscheen eerder op globalinfo.nl en op de website van Stop de Oorlog Amsterdam.

Noten
Het notenapparaat is op te vragen bij de redactie van *Buiten de Orde*.

In oktober 2024 hield Chris de Ploeg een toespraak bij de Stop de Oorlog-demonstratie met daarin een pleidooi voor het opheffen van de NAVO, aangezien de NAVO volgens hem de grootste vijand van de mensheid is, zoals te zien valt in Palestina, Oekraïne en elders. De toespraak is ondanks de gedateerdheid nog zeer scherp en actueel als het gaat om het destructieve, agressief militaire karakter van de NAVO. De redactie van *Buiten de Orde* wil deze toespraak dan ook nogmaals onder de aandacht brengen omdat er genoeg feiten en voorbeelden worden benoemd die als motivatie kunnen dienen voor massale protestacties tegen de NAVO-top in Den Haag die in juni 2025 zal plaatsvinden. Mark Akkerman van Stop de Wapenhandel geeft in het artikel 'De NAVO-top komt naar Den Haag: oproep tot acties en verzet', een actueler beeld van de huidige militaire situatie met betrekking tot de NAVO. De artikelen geven genoeg redenen om in juni 2025 de straat op te gaan en te zorgen voor een luidkeels protest en een effectieve blokkade met het doel de oorlogsmachine te saboteren. Of zoals een anarchist recentelijk schreef: '..redenen om disruptief te demonstreren hebben we zonder die NAVO-top ook in overvloed. Ik zeg: op naar drie dagen van disruptie in juni!'

DE NAVO-TOP KOMT NAAR DEN HAAG

UIT DE

Tekst Mark Akkerman

Beeld Pøcøy 1979

NAVO!

PØCØY '79

OPROEP TOT ACTIES EN VERZET

Op 24 en 25 juni vindt in Den Haag een NAVO-top plaats, voor de eerste keer in Nederland. Er worden regeringsleiders en ministers uit vijfenveertig landen verwacht, alsmede duizenden andere delegatieleden en journalisten. De top komt op een moment dat het militaire bondgenootschap in onzeker vaarwater verkeert, in een context van grote internationale spanningen.

Het belangrijkste doel van de top lijkt, op het moment van schrijven, het voortbestaan en de toekomst van de NAVO zelf. Kort na zijn aantreden zetten de Amerikaanse president Trump en zijn extreemrechtse miljonairskabinet de verhoudingen met de Europese NAVO-lidstaten op scherp met onder meer een nieuwe koers ten aanzien van de Oekraïne-oorlog en de eis dat de Europese landen hun militaire uitgaven nog veel forser verhogen als ze Amerikaanse steun niet willen verliezen. Deze thema's zullen dan ook zeker aan de orde komen. Er wordt intussen ook hard gewerkt aan het organiseren van protesten voorafgaand en tijdens de top, die gepaard zal gaan met omvangrijke veiligheidsmaatregelen.

Geld

De NAVO houdt deze eeuw gemiddeld een keer per een à twee jaar een grote top, waarop de algemene politieke lijnen en strategische beslissingen met betrekking tot het bondgenootschap besproken worden. Sinds de start van 2022 is dit al de zesde top, wat aangeeft dat het roerige tijden zijn voor de tweeëndertig lidstaten.

De nieuwe secretaris-generaal van de NAVO Mark Rutte lijkt in zijn eerste optredens vooral te mikken op het tevreden houden van Trump. Hij benadrukt eveneens de 'noodzaak' militaire budgetten fors te verhogen, oorlogsvoorbereiding serieus aan te pakken en de band tussen de Verenigde Staten (VS) en de Europese NAVO-landen sterk te houden. Bij een optreden in het Europees Parlement noemde Rutte 3,6-3,7% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) een reëel ijkpunt voor militaire uitgaven. Voor Nederland zou dat een post van zo'n € 38-39 miljard betekenen, waar het budget voor dit jaar ruim € 22 miljard is. Ter vergelijking: vijf jaar geleden was het budget € 11,6 miljard. Volgens Rutte moet extra geld, waar vooral de wapenindustrie van zal profiteren, onder meer komen van bezuinigingen op zorg, pensioenen en sociale zekerheid. In het Verenigd Koninkrijk kondigde de Labourregering alvast een enorme bezuiniging op ontwikkelingssamenwerking aan om militaire uitgaven verder te verhogen.

Volgens Rutte moet extra geld onder meer komen van bezuinigingen op zorg, pensioenen en sociale zekerheid

Het apocalyptische beeld dat Rutte schetst, met een Europa dat binnen enkele jaren door diverse dreigingen serieus onder vuur komt te liggen, wordt voortdurend van overheidszijden ingeroepen, maar steunt volstrekt niet op feiten. In 2024 waren de NAVO-landen gezamenlijk verantwoordelijk voor zo'n vijfenvijftig procent van de wereldwijde militaire uitgaven, veel meer dan Rusland en China samen. De voorgestelde stijging zou betekenen dat het aandeel van de NAVO groeit naar bijna driekwart van het mondiale totaal, al zullen ook andere landen net als nu waarschijnlijk meegaan in een verdere uitgavenescalatie. Hoe dan ook betekent verdere uitbouw van het militaire apparaat een forse uitbreiding van de uitstoot van broeikasgassen en een bijdrage aan klimaatverandering, die wederom in de eerste plaats armere delen van de wereldbevolking zal treffen.

Oorlogsvoorbereiding

De enorme druk om meer geld uit te geven gaat gepaard met het creëren van een sfeer van oorlogsvoorbereiding, waarin de hele maatschappij in NAVO-landen meegenomen moet worden. Waarschuwingen over de vermeende dreiging van Rusland, China en terroristen gaan vergezeld van voortdurende oproepen om ons praktisch en 'geestelijk' voor te bereiden op oorlog, door bijvoorbeeld noodpakketten in te slaan. Bewindslieden spreken over een grijze zone waarin we ons zouden bevinden, tussen oorlog en vrede in.

Daarmee ontstijgt de huidige militariseringsgolf het militaire domein. Het gaat niet alleen om een grotere krijgsmacht, met meer ruimtebeslag en meer wapens, en steun voor de wapenindustrie, maar om het klaarstomen van de hele bevolking voor oorlog. Werken aan vrede – bijvoorbeeld door conflictpreventie, dialoog en diplomatie – is ver naar de zijlijn verdreven.

Het apocalyptische beeld dat Rutte schetst, steunt volstrekt niet op feiten

Kernwapens

De mogelijke inzet van kernwapens is, al in de jaren voor de Russische invasie in Oekraïne sinds februari 2022, weer een centraler onderdeel van de totale militaire strategie van de NAVO geworden. Mede in reactie op diverse dreigementen kernwapens in te zetten door de Russische president Poetin benadrukte de NAVO zijn kernwapencapaciteiten de afgelopen jaren nog eens extra. Een cruciale ontwikkeling hierin is de modernisering van de Amerikaanse kernwapens op Europese luchtmachtbases, zoals Volkel in Noord-Brabant. De aanwezigheid van deze wapens, die door een nieuw staartstuursysteem veel 'beter' inzetbaar zijn dan de vrijevalbommen die er al decennia lagen, is voor Rusland een pijnpunt en werd mede als argument gebruikt voor het zelf stationeren van kernwapens in Wit-Rusland.

Toekomst van de NAVO

De harde woorden van Trump *cum suis* tegen de andere NAVO-lidstaten – die verweten worden dat ze te weinig geld steken in defensie, te veel op de VS leunen en te weinig de Amerikaanse economische belangen dienen – zetten volgens sommigen het hele voortbestaan van de NAVO op het spel. Ook het doorgaan van de NAVO-top in Den Haag zou onzeker geworden zijn.

Wellicht blijken dit soort voorspellingen waar te worden bij het uitkomen van deze *Buiten de Orde*, maar de kans daarop lijkt klein. Het is een reëlere inschatting dat de top vooral zal laten zien hoever de Europese NAVO-landen moeten gaan, en bereid zijn, om naar de pijpen van Trump te dansen. De eerste reacties van deze landen

en de Europese Unie (EU) op de eisen en dreigementen van de Amerikaanse regering worden getekend door een roep om vooral nog meer geld in militarisering en oorlogsvoorbereiding te steken en opbouw van een startende militaire infrastructuur voor de EU te versnellen, al liggen ook daar niet alle lidstaten op één lijn.

Het is ook afwachten hoe het verder gaat met de oorlog in Oekraïne. De VS verlegden met het aantreden van Trump hun beleid aanzienlijk en koersen aan op onderhandelingen met Rusland, waarbij Oekraïne zelf naar een meer of minder belangrijke bijrol is gedegradeerd, afhankelijk van hoe sterk het zich aan de Amerikaanse economische leiband laat leggen. Het uit het Witte Huis zetten van de Oekraïense president Zelensky sprak wat dit betreft boekdelen, de periode van automatische steun vanuit de VS is voorbij.

Voor de EU lijkt nog minder een rol voorzien bij onderhandelingen, hoogstens in de uitvoering ervan, zoals bij eventuele internationale militaire aanwezigheid in Oekraïne. Europa heeft zichzelf ook in deze zijlijnpositie laten manoeuvreren, door voortdurend vast te houden aan een eenzijdige koers van het geven van militaire steun aan Oekraïne – onder de valse pretentie dat het land de oorlog zou kunnen winnen – en te weigeren daarnaast of in plaats daarvan diplomatie te bedrijven. Het is de vraag in hoeverre *ad hoc*-pogingen van een deel van de Europese NAVO-landen om een eigen gezamenlijke positie in te nemen als nieuwe belangrijkste steunpilaar van Oekraïne, na de aanvaring tussen Trump en Vance met Zelensky, realiseerbaar zijn.

> De NAVO wordt gepresenteerd als een noodzakelijke hoeder van vrede en veiligheid, maar is in feite vooral de militaire arm van het westerse kapitalisme

Veiligheidsmaatregelen

In Nederland was de komende NAVO-top in eerste instantie met name in het nieuws vanwege de enorme logistieke operatie en de vele veiligheidsmaatregelen die deze met zich meebrengt. Het gebied direct rond het congrescentrum wordt helemaal afgezet, en ook elders worden extra veiligheidscontroles gehouden. De politie zet zevenentwintigduizend medewerkers in, bijna de helft van het totale personeelsbestand. Burgemeesters in het hele land werden al vorig jaar zomer opgeroepen zo min mogelijk evenementen in de periode van de NAVO-top toe te staan, omdat hiervoor onvoldoende politie beschikbaar zal zijn. In de aanloop naar de top leidde dit ook tot kritiek van lokale bestuurders. Die keerden zich niet inhoudelijk tegen de NAVO, maar stelden wel vragen bij het beslag die de top op het hele land legt en het gebrek aan voorafgaand overleg met lokaal bestuur.

'Als wij ons niet laten horen dendert de oorlogsmachine door'

De geopolitieke ontwikkelingen van de laatste jaren, en in het bijzonder de rol die de NAVO speelt bij het opdrijven van spanningen en grootschalige militarisering, vragen om een tegengeluid. Een geluid dat ingaat tegen het fatalistisch aankoersen op oorlog en alle neveneffecten en gevolgen die daarbij om de hoek komen kijken, zoals bezuinigingen op broodnodige sociale uitgaven en verdere aanslagen op natuur en milieu. Waar de parlementaire politiek in Nederland de afgelopen tijd bijna kamerbreed de NAVO definitief heeft omarmd en kritiekloos bijdraagt aan de golf van militarisering en oorlogsvoorbereiding, begint er vanuit diverse hoeken in de samenleving langzaamaan meer kritiek te klinken op de huidige koers. De NAVO wordt gepresenteerd als een noodzakelijke hoeder van vrede en veiligheid, maar is in feite vooral de militaire arm van het westerse kapitalisme, die de internationale machtsbalans ten gunste van het Globale Noorden moet garanderen en wereldwijd toegang tot fossiele brandstoffen en andere grondstoffen veilig moet stellen.

> De geopolitieke ontwikkelingen van de laatste jaren, en in het bijzonder de rol die de NAVO speelt, vragen om een tegengeluid

De NAVO-top wordt door diverse vredesorganisaties en antimilitaristische en anti-imperialistische groepen dan ook aangegrepen om actie te voeren en protest te laten klinken; niet alleen tegen de top en de NAVO op zich, maar vooral ook om achterliggende ontwikkelingen, oorzaken en consequenties voor het voetlicht te brengen. De Nieuwe Vredesbeweging kondigde al aan een demonstratie en tegentop te organiseren. Woordvoerder Guido van Leemput stelde: 'Met Trump in het Witte Huis komt het grootste NAVO-land onder leiding van een onvoorspelbare en onverantwoordelijke machthebber. De steeds verder stijgende militaire budgetten, de voortgaande kernbewapening en de steeds geavanceerdere wapens maken de wereld alleen maar onveiliger. Mensen op de vlucht voor oorlog worden aan de grenzen tegengehouden, mede door de NAVO, met duizenden doden tot gevolg. Bovendien betaalt de samenleving een hoge prijs door alle bezuinigingen. Wij zullen niet alleen een tegengeluid laten horen maar ook spreken over oplossingen voor duurzame, rechtvaardige vrede, niet voor een selecte groep van landen maar voor iedereen.' Ⓐ

Houd voor aankondingen en nieuws met betrekking tot activiteiten rond de NAVO-top de website nieuwevredesbeweging.nl in de gaten.

De grote koloniale oorlog

EEN BOEKRECENSIE

Door Hector Reban

Het verhaal dat het Westen over zichzelf vertelt aan de hand van de Tweede Wereldoorlog heeft invloed heeft op zijn zelfbeeld. Van daaruit beïnvloedt het al zijn politieke handelingen en die invloed, in zowel binnenlands als buitenlands perspectief, is niet te onderschatten. Chris Kaspar De Ploeg, betrokken bij de Amsterdamse gemeenteraadsfractie De Vonk, is er veel aan gelegen de schijnheiligheid achter dat zelfbeeld te deconstrueren.

Net zoals hij deed in zijn uitstekende boek *Oekraïne in het kruisvuur*, bijt de schrijver zich ook nu vast in zijn thema. Dat resulteert in een notenapparaat dat de duizend noten overstijgt. In het onlangs verschenen eerste deel van een trilogie schetst hij een beeld van de geplande massamoorden in de Tweede Wereldoorlog als culminatie van een politieke stroom binnen de westerse wereld die al eeuwenlang gebruikmaakt van expansie en genocide.

De trilogie zal betogen dat praktijken die plaats hebben gevonden vanaf de periode van koloniale uitbreiding – grofweg in 1492 begonnen met Columbus' reis naar Amerika en de voltooiing van de christelijke herovering van het Iberisch Schiereiland – in een rechte lijn doorlopen tot de huidige tijd. Met andere woorden, in wezen wordt het kapitalisme, in welke vorm dan ook, al ruim vijfhonderd jaar getekend door geweld, exploitatie, onderdrukking en massamoord. Dat is eigenlijk de grote koloniale oorlog die nog steeds onze aardbol teistert en waartegen de representanten van egalitaire politieke stromingen in verzet moeten blijven komen.

Geen uitzondering

Het belang van het eerste deel van de trilogie, dat dus gecentreerd is rond de Tweede Wereldoorlog, is meervoudig. Je zou kunnen zeggen dat de Tweede Wereldoorlog in het Westen nog steeds het absolute morele ijkpunt vormt van al het politiek handelen. Wij waren ontegenzeglijk de goede strijders voor vrijheid en democratie, die door de vijand gedwongen werden zich militair bovenmatig in te spannen om diens expansiedrift in dienst van slavernij en massamoord te stoppen. En dat zijn we nog steeds telkens wanneer de zoveelste nieuwe Hitler (Milošević, Saddam Hoessein, Khadaffi, Assad, Poetin) zich sterk maakt. Ten oorlog trekken wordt altijd weer voorgesteld als een bittere noodzaak en de enige mogelijkheid die de vijand ons laat – net zoals Hitler dat ooit ook deed.

Het ontzenuwen van dit verhaal zou ons meer mogelijkheden geven in verzet te komen tegen de expansiedrift van de NAVO en het door de Verenigde Staten geleide imperium en op te komen voor vredesoplossingen. Dat ontzenuwen doet De Ploeg in talloze voorbeelden eigenlijk als een bijeffect van zijn grotere betoog. Belangrijker nog voor dit boek is aan te tonen dat Hitler-Duitsland geen uitzondering is geweest in de westerse traditie, integendeel. De *Führer* zelf is onmiskenbaar beïnvloed door zijn studie van de Angelsaksische wereldheerschappij. Ontmenselijking, rassenwetten, concentratiekampen en georkestreerde hongersnood zijn altijd onmiskenbare instrumenten geweest in de koloniale politiek van de westerse landen. Zij hebben de naziplanners een onuitputtelijke bron geboden. De Ploeg betoogt met talloze voorbeelden dat volkerenmoord, zoals die tot stand kwam in de Holocaust, geen radicale breuk met het kolonialisme is geweest, maar een logische voortzetting ervan.

De voornaamste reden van De Ploegs aanval op het frame van de Tweede Wereldoorlog als de oorlog van goed versus kwaad, waarbij het Westen vooral voor zichzelf de kant van het goede heeft bedacht, heeft een nog diepere achtergrond. Andere naties, groepen en mensen worden in dat verhaal stelselmatig uitgesloten. Zij mogen vooral het ongeziene lijden voor hun rekening nemen. De Ploeg is er veel aan gelegen een stem te geven aan al die anderen die hebben geleden en gevochten tegen de allesvernietigende krachten van het fascisme.

Het verzet en de militaire inspanningen van westerse landen waren feitelijk marginaal ten opzichte van wat met name landen als Rusland en ook China hebben moeten doorstaan. Het lijden en strijden van deze landen heeft nooit een plaats gekregen in de westerse versie van de geschiedschrijving, met name door een combinatie van politieke redenen, misplaatste zelfvoldaanheid en gewoonweg puur racisme. Dat geldt trouwens ook voor de zwarte mensen of mensen uit de koloniën die de geallieerde legers voor vijftig procent bevolkten. Het boek van De Ploeg geeft hun de plaats die hun toekomt en dat is een grote waarde die zijn studie de lezer biedt.

De continuïteit tussen koloniaal kapitalisme, liberaal kapitalisme en fascisme is duidelijk te zien

Kapitalisme is in bezit nemen
Een sterk uitgangspunt van De Ploegs betoog is de recente wereldgeschiedenis te zien als een strijd tussen egalitaire en non-egalitaire stromingen. Binnen dat raamwerk wordt kracht gegeven aan een narratief dat de rol van andere volkeren en individuen in de ontwikkelingen naar egalitaire leefwijzen belicht, en dat ingaat tegen het verhaal dat de liberale status quo in het Westen over zichzelf vertelt. David Graeber en David Wengrow hebben bijvoorbeeld in hun boek *The Dawn of Everything* (in het Nederlands vertaald als *Het begin van alles*) al overtuigend aangetoond dat de Verlichting en ideeën over gelijkheid in belangrijke mate zijn geïnspireerd door contacten van westerlingen met de volkeren in Noord-Amerika.

Het uitgangspunt biedt ook ruimte voor onderzoek naar de werkelijkheid van klassisme, racisme en patriarchale overheersing, die verdonkeremaand worden bij het vertellen van dat liberale verhaal. Kapitalisme is een vijfhonderd jaar oude beweging die gekenmerkt wordt door een sterke drang naar toe-eigening. In traditionele zin gaat het daarbij om het innemen van land en grondstoffen via de *enclosures* die de communale gronden afsloten voor gemeenschappelijk gebruik, tot de verovering van kolonies.

Maar kapitalisme is ook een beweging naar de toe-eigening van rechten. *A priori* is wetenschappelijk geen uitgangspunt te formuleren waarom de ene mens meer rechten zou moeten kennen dan de ander, bijvoorbeeld in toegang tot economische hulpbronnen. In wezen heeft elk mens sinds zijn geboorte het gelijke recht om zichzelf in zijn levensonderhoud te voorzien, zich te uiten en zich te ontwikkelen in gelijkheid met de mensen om zich heen. De kapitalistische traditie rond privébezit is daarom de vertegenwoordiger van de non-egalitaire stroom in de recente geschiedenis, die zich vooral kenmerkt door inbreuk te maken op de rechten van de ander, door ze in bezit te nemen en onder controle te brengen.

Op die wijze is ook duidelijk de continuïteit te zien tussen koloniaal kapitalisme, liberaal kapitalisme en fascisme. Deze stromingen streven altijd in agressieve vorm naar de vernietiging van de antikoloniale en socialistische beweging, vaak met elkaar verbonden in een revolutionaire traditie. De Holocaust tegen 'het Joodse bolsjewisme', waarbij de vernietiging van volkeren en ideologie zijn samengegaan, is dan ook herhaald in talloze landen met dezelfde bruut- en wreedheid en nietsontziende minachting voor andere volkeren en individuen.

Het is niet vreemd dat het anticommunistische Anti-Kominternpact van Duitsland, Italië en Japan koloniale ambities verenigde met de wens de socialistische en antikoloniale traditie met wortel en tak uit te roeien. Fascisme werd gezien als oplossing voor klassenstrijd en daarom bewonderd door leiders van de 'democratische' landen. Er is ook geen fascistisch regime in de twintigste eeuw geweest dat niet is gesteund door het Westen, of het nu Hitler-Duitsland, het Griekse kolonelsregime, de Latijns-Amerikaanse dictaturen of Soeharto in Indonesië betreft.

Dat is ook het grote belang van de huidige antiracistische en dekoloniseringsbeweging. Zij kunnen met hun toegang tot een groot cultureel-historisch archief van koloniale misdaden een sterke kritiek formuleren op de huidige mondiale kapitalistische samenleving, waar de goegemeente doorgaans teruggrijpt naar het luie, zelfvoldane liberalisme van de fatsoenlijke witte burger.

Rehabilitatie bolsjewisme?
De Ploeg maakt er in zijn boek dus veel werk van de hypocrisie achter de façade van het westerse, kapitalistische systeem bloot te leggen. Onderdeel daarvan is ook het ontmantelen van de westerse kritiek op het bolsjewistische communisme, zoals dat na de Oktoberrevolutie van 1917 gestalte heeft gekregen in de Sovjet-Unie en daarbuiten. Er is feitelijk ook geen aantijging vanuit de krochten van de westerse propaganda aan het adres van de socialistische staten te verzinnen, die niet beantwoord kan worden met voorbeelden van het eigen handelen die overeenkomen in kwaadaardigheid en die meestal ook sterk overtreffen.

> *Teruggrijpen naar analyses, politieke culturen en organisatievormen die honderd jaar geleden nuttig leken, is een stap achteruit*

Enerzijds is die benadering van de schrijver heel legitiem. Wanneer rationele distantie wordt aangehouden kan feitelijke geschiedschrijving zich beter ontwikkelen, waarbij westerse mythes die die geschiedschrijving zo diep hebben vervalst aan het licht kunnen worden gebracht. Anderzijds balanceert zijn methode op een dun koord, waardoor bij lezers een verdenking kan groeien dat de staatssocialistische regimes een rehabilitatie ondergaan die zij niet verdienen.

Volgens De Ploeg functioneerde de Sovjet-Unie ondanks alle tekortkomingen in economische, sociale en sociaal-demografische termen als een arbeidersstaat. In werkelijkheid werd de invloed van arbeiders in de eerste vier jaar van de revolutie al stelselmatig vervangen door een regelrechte *top-down* militarisering van het werkvolk, zoals Maurice Brinton stapsgewijs uiteenzet in zijn uitstekende artikel 'De bolsjewieken en het arbeiderszelfbestuur 1917-1921'. De ondermijning van de socialistische democratie was een hoofdbestanddeel van de agenda van de bolsjewieken. Zij runden de maatschappij, als een bevoorrechte staatsklasse, feitelijk als één groot kapitalistisch bedrijf, waarin de bevolking onder militaire discipline aan het werk gezet werd.

De schrijver benoemt wel degelijk 'de monsterlijke bureaucratie', de terreur en de tanks die over Oost-Europa rolden. Maar hij beoordeelt de machtsgreep van de bolsjewieken als een gevolg van de keiharde oorlog die de imperialistische staten tegen de revolutie voerden. De indruk kan ontstaan dat er te weinig afstand wordt genomen van het bolsjewisme. De Vonk adverteert op haar website ook met Lenin, in wezen een meedogenloze potentaat die de volksrevolutie heeft gesmoord onder de verstikkende terreur van de Communistische Partij.[1]

Elitisme en centralisme – laten we zeggen: de inbezitneming van de revolutionaire krachten – zijn inherent aan de marxistisch-leninistische praktijk. Staatsvorming is de 'pacificatie' van de bevolking. Dat wil zeggen dat een interne kolonisatie wordt vormgegeven door de sterkste macht ter plaatse die zich vervolgens als soeverein opricht. De gedwongen collectiviseringen van het platteland door de bolsjewieken kan het beste binnen een dergelijk kader worden bekeken. Zo bezien was de staat van de bolsjewieken zelf een koloniale uiting van wit westers non-egalitair denken.

Conclusie

Hypocrisie is een onvervreemdbaar kenmerk van het westerse ideologische project. Dat betekent dat het voortdurend bezig is met het onderdrukken van onwelgevallige feiten, daarbij geholpen door een hels beïnvloedingsapparaat van reclame, *public relations* en staatspropaganda. Een bombardement van feiten helpt wellicht een opening te creëren, al blijkt het psychologische verzet hardnekkig.[2]

De Ploeg biedt evenwel met een soort *crash course* een sterk verhaal over de aanloop en het vervolg van de Tweede Wereldoorlog vanuit een ander perspectief, dat hopelijk een breed publiek kan bereiken. De sterke kant van zijn betoog is dat hij het klassisme, racisme en patriarchaat een plaats geeft in de westerse geschiedschrijving. Volgens de schrijver is 'de vijfhonderdjarige oorlog in wezen een oorlog tegen arbeiders, gekoloniseerde volkeren, vrouwen en de aarde,' een betoog dat hij ondersteunt met talloze voorbeelden en feiten.

Deel twee van De Ploegs trilogie zal de Koude Oorlog behandelen, een tijdperk dat in weerwil van de westerse naamgevers een hete vernietigingsstrijd tegen de opkomst van antikoloniale stromingen in 'de periferie' betekende. Die strijd heeft net als die van het Anti-Kominternpact tegen het communisme vele miljoenen mensen het leven gekost. Dat zijn wel verhalen die de witte westerse mens moet kennen.

Het valt goed te begrijpen dat het staatssocialisme de antikoloniale bevrijdingsbewegingen een aantrekkelijk en eenvoudig programma heeft geboden, namelijk die van overname van de staat door een inheemse elite met verzekerde steun van de Sovjet-Unie achter de hand. Maar wat duidelijk is geworden is dat er niet zoiets bestaat als een revolutionaire staat.[3] Voor de huidige tijd is er dan ook een sterke behoefte aan nieuwe, frisse ideeën.

Teruggrijpen naar analyses (historisch materialisme), politieke culturen (voorhoededenken) en organisatievormen (partij en staat) die vooral honderd jaar geleden nuttig leken, is een stap achteruit. Die hebben hopeloos gefaald en daarmee het egalitaire socialistische project een gevoelige slag toegebracht, waar het nog lang niet van is hersteld. Het is te hopen dat nieuw radicaal-links ook dat in het achterhoofd zal houden na het lezen van *De grote koloniale oorlog*. Ⓐ

Noten

1 De schrijver verdedigt zich tegen de aanklacht in een artikel op nieuwwij.nl/opinie/de-grote-koloniale-oorlog-is-geen-pro-sovjet-boek/

2 Zie bijvoorbeeld de recensie van Ewout Klei op nieuwwij.nl/opinie/recensie-van-de-grote-koloniale-oorlog-van-chris-kaspar-de-ploeg/

3 Hier een korte verklaring van Crimethinc: theanarchistlibrary.org/library/crimethinc-there-s-no-such-thing-as-revolutionary-government.

De maanzingers: experimenteren met politiek
Interview met Rover Versteeg

Rover Versteeg – anarchist, activist, facilitator – schreef het queer apocalyptische *De maanzingers*, het eerste boek dat is uitgegeven bij Paper Jam. Daarnaast kennen we Rover natuurlijk uit de scene – van Kraaklustig en Cistem Failure tot hun werk bij verschillende collectieven. Hun boek is goed leesbaar en onderhoudend, met tal van situaties en dilemma's die herkenbaar zullen zijn voor mede-activisten. Het boek gaat over de apocalyps, over verzet tegen rijke machthebbers, en over het opbouwen van alternatieven. Versteeg beschrijft ook manieren van samenzijn en organiseren die niet vaak authentiek in de mainstream beschreven worden. Hoofdpersoon Frey, een witte vrouw, wordt wakker op een haar onbekend schip, midden op zee. Ze heeft een lokale rijke machthebber vermoord in zijn slaap en weet niet of de mensen om haar heen vrienden of vijanden zijn, terwijl haar vriend Rea achterblijft in de stad waar hen te maken krijgt met het machtsvacuüm dat is ontstaan na de nachtelijke moordpartij. Hoog tijd om te vragen wat Versteeg motiveerde met het schrijven van dit boek.

Door Harriët

Rover, dank voor dit interview. Waar gaat dit verhaal over?
Het is een avontuurlijk queer post-apocalyptisch boek met anarchistische invloeden. Na de grote verandering moeten mensen een manier vinden om samen te werken, ook met anderen die niet dezelfde idealen hebben. Ik schrijf over twee sluipmoordenaars die zich tegen hun opdrachtgever keren en besluiten de mannen om te leggen die de rijke elite vormen. Maar als Eros Mel vermoord is, verandert er niet veel. De ex-sluipmoordenaars leren dat verandering en revolutie vanuit mensen zélf moeten komen. Het probleem is niet één slechte machthebber op een invloedrijke positie en ook niet dat mensen dan maar perfect moeten zijn in hun dagelijks leven. Het draait om de drang naar verandering. En vooral: of mensen bereid zijn om zichzelf te organiseren tegen hun onderdrukkers.

Wat zien we terug in je boek dat geïnspireerd is door je ervaringen in de scene?
Toen ik als jong krakertje in de scene

belandde was dat heel anders dan ik me had voorgesteld. Aan het begin van mijn politisering verwachtte ik dat iedereen met linkse idealen als de mijne tegen hiërarchie zou zijn, liefdevol, feministisch, en nog wat mooie dingen. Maar twaalf jaar geleden, in een tijd waar kraken en anarchisme niet per se hand in hand gingen, stuitte ik ook in de kraakscene op seksisme, op bepaalde normen en waarden waarvan ik dacht dat we daar tegen zouden zijn.

Ook het samenwerken met mensen met geïnternaliseerd kapitalisme en de aangeleerde neiging alles zelf te moeten kunnen, met vooroordelen, bagage en schadelijke patronen. De mens is nooit perfect, altijd gevormd door diens context en de verschillende individuen die in die context een rol speelden. Ik was een achttienjarig rozeharig, overenthousiast punkertje dat eigenlijk geen idee had hoe zich te verhouden tot een groep als deze. Ik bevond me in een situatie waar mensen moeten samenwerken, niet omdat ze dezelfde mening en campagnedoelen delen, maar omdat ze op een of andere manier in hetzelfde enorme gekraakte pand zijn gaan wonen en nu met elkaar moeten dealen.

En ook uit ervaring: er zitten altijd zowel voordelen als nadelen aan keuzes. De mens is veranderlijk en wat ze nodig heeft is dat ook. Dat wilde ik graag meenemen in dit boek. Niet een boek dat de antwoorden predikt, maar een boek dat verschillende denkpaden verkent. Er zijn natuurlijk meer ervaringen die dit boek hebben gevormd, een heel scala zelfs. De reflectie dat mensen chaotische, veranderlijke wezens zijn, die zich verschillend gedragen in verschillende contexten, is echter iets wat ik verbeeld door het verhaal heen.

Waarom is het nodig dat anarchisten verhalen schrijven?
Spelen en experimenteren met onze politiek kan door boeken te schrijven, muziek te maken, te creëren. Daarom is het juist zo belangrijk dat anarchisten, of andere links georiënteerde mensen, dingen maken. Door dit te doen gaan we anders om met onze politiek.

Speculatieve fictie kan, volgens adrienne maree brown, 'gebruikt worden als casus of een manier om de verbeelding op te rekken en ons zo helpen met het vinden van andere manieren van het organiseren van sociale, economische en klimaatrechtvaardigheid in *real time*.' Hangt dit samen met wat je bedoelt over 'anders omgaan met onze politiek'?
Speculatieve fictie is een subgenre dat andere werkelijkheden onderzoekt, dat ons uitdaagt om te bedenken hoe een andere wereld eruit zou kunnen zien. In tijden zoals nu, waar het voelt alsof klimaatverandering en fascisme en escalaties naar meer oorlogen het verhaal is waar wij nu in leven, lijkt het haast onmogelijk om ons een ander einde of een andere realiteit voor te stellen. Dat maakt juist dat verhalen zo belangrijk zijn: ze kunnen ons een ander perspectief bieden, nieuwe kansen voorspiegelen en onderzoeken en deze in de wereld brengen zonder dat het concrete antwoorden of oplossingen hoeven te zijn. Het zijn onze hersenspinsels en creativiteit en we hebben die fantasie nodig om nieuwe werelden te bouwen.

Niet een boek dat de antwoorden predikt, maar een boek dat verschillende denkpaden verkent

Wat bedoel je daarmee? Hangt dit samen met het verband tussen directe educatie en het lezen van een boek?
Ik ben facilitator en conflictbemiddelaar. Ik heb mijn kennis rondom deze thema's in het boek verwerkt, bijvoorbeeld de principes en leercirkels van directe educatie. De personages leren om hun eigen situatie – hoe

ze zijn opgegroeid – in een politieke context te plaatsen. Vanuit die reflectie leren ze over bevrijding, in actie komen en verandering genereren. We leren immers het meeste van ervaringen en veel minder vanuit droge theorie.

Iets wat ik belangrijk vond voor dit boek is om niet te veel proberen het antwoord op problemen te prediken. Dat de oplossing voor problemen die we in de scene of in de wereld zien misschien niet altijd écht een oplossing zijn. Bijvoorbeeld *accountability*-processen, besluitvorming op basis van consensus, en anders ingerichte systemen van bestuur: die zijn interessant en kunnen werken. Maar het zijn geen pasklare oplossingen voor alle problemen. Het zijn sociale experimenten, net zoals het schoolsysteem een uit de kluiten gewassen sociaal experiment is. Het is interessanter om te kijken naar wat verschillende perspectieven zijn en hoe die voortkomen uit de verschillende ervaringen van de personages, dan als schrijver heel duidelijk naar een juiste interpretatie van alles toe te schrijven. Zeg dan meteen wat de correcte mening had moeten zijn.

In je *fundraiser* schreef je dat kunst en cultuur onze bewegingen kunnen versterken en een nieuwe laag kunnen toevoegen aan onze politiek. Je had het ook over relateren aan ideeën op basis van gevoel, in plaats van analyse. Kan je dat uitleggen?
Sommige mensen in 'de scene' kennen mij misschien van Cistem Failure. Een folkpunkproject dat rond 2014 actief was en nu ondanks al lang in slaap te zijn geweest nog steeds veel gedraaid en gewaardeerd wordt. Onder andere de nummers 'Stick Together' en 'Burn the Prisons Down' betekenen veel voor mensen. Waarom? Niet vanwege de analyse over politierepressie of de politieke lens. Het gaat er niet eens om dat het goede nummers zijn! Het gaat erover dat we samen onze gevoelens over deze onderwerpen kunnen uiten, dat we even samen in een emotie zitten.

Met Kraaklustig, de band waar ik nu in speel, doen we een monoloog op het podium van een kunstenaar uit Gaza. Zo geven we ruimte aan de verhalen van mensen die repressie ervaren vanwege hun kunst. Daarna spelen we een droef lied, iets wat je meeneemt in de emotie. Het laat mensen hun woede, rouw en machteloosheid samen voelen. Niet door te praten, maar door het in onze lichamen te ervaren, door samen te huilen, de hand van een van je *buddies* vast te houden. Dat is krachtig. Dat verdiept onze politiek, geeft ons ruimte om kwetsbaar te zijn, om onszelf te laten zien als heel mens, en vanuit daar met elkaar te verbinden. Boeken zijn een plek waar dit ook kan. Je leeft mee met een karakter, je voelt hun frustratie, je hoopt op hun groei. Kunst en cultuur zijn belangrijk om onze politiek meer te doorvoelen.

Tijdens het schrijven zette je een radicale therapiegroep op. Dat heeft doorgewerkt in het boek. Kan je daar wat meer over vertellen?
In 2023, toen ik begon met schrijven, was ik met mijn partner bezig met een pilot rondom radicale therapie. We hadden een boek gevonden over feministische therapiegroepen in de jaren zeventig en we waren nieuwsgierig hoe deze methodiek toe te passen in de huidige tijd. Vooral omdat therapie duur is, meestal gebaseerd op het krijgen van een diagnose, en de wachtlijsten heel erg lang zijn. Onbetaalbaar, stigmatiserend en onbereikbaar. Deze radicale therapiegroep heeft bijna een jaar gedraaid en vanuit daar zijn er ook weer nieuwe groepen gestart. Ik heb een aantal methodieken en ideeën rondom collectieve zorg in het boek verwerkt. Bijvoorbeeld de manier hoe de mensen op het schip niet alleen praktisch samenwerken maar ook proberen elkaar te helpen met hun persoonlijke groei, en het ontleren van geïnternaliseerde kapitalistische normen en waarden.

Maar ook persoonlijk kwam er wat van terug. Ik vind het soms moeilijk om mezelf echt te laten zien of om kwetsbaar te zijn. Ik heb altijd veel mijn eigen boontjes moeten doppen en vind het soms moeilijk om mensen toe te laten. Tijdens mijn radicale therapiesessies was dat een onderwerp waar ik mee aan het werk was; mezelf meer kwetsbaar durven opstellen. Dit is iets waar mijn hoofdpersonage ook mee worstelt in het boek, dit boek was voor mij een manier om dat proces ook te verwerken.

In een samenleving die minder gericht zou zijn op geld verdienen, status, en moeite doen je staande te houden, zouden er misschien wel meer creatieve uitingen zijn. Onder welke omstandigheden heb jij dit boek geschreven?
Poeh, ja dat is waar. Ik denk dat de maatschappij ingericht is op het consumeren van cultuur en niet op het maken ervan. Als we een lange dag hebben gewerkt, dan hebben we zo veel verslavende prikkels om ons heen die ons uit de maakstand houden. Het eerste stuk van het boek heb ik geschreven tijdens een vakantie. Daarna schreef ik vaak een paar pagina's in de ochtend en als ik thuiskwam van werk schreef ik een hoofdstuk. Het heeft (met een aantal schrijfpauzes) denk ik vier maanden geduurd om mijn eerste *draft* af te maken en dan nog vijf maanden om het te *editen*. Ik heb dit rondom werk gedaan, met hulp van vrienden en mijn partner (die geweldig is met taal). Ik moet erbij zeggen dat ik drie dagen in de week werk, dus niet voltijd bezig ben. Werk gaf mij ook wat routine en dat was ergens wel helpend. Uiteraard zijn er mensen in omstandigheden die geen tijd hebben voor creativiteit. *Hell*, ik kon het ook pas weer nadat ik gestopt was met voltijd werken en even een politieke hiatus nam. Creativiteit heeft ruimte

Kunst en cultuur zijn belangrijk om onze politiek meer te doorvoelen

nodig, je moet er tijd voor maken. Het kan ontstaan uit een moment van verveling. Als je hoofd te vol zit en je bent vooral aan het rennen dan is het moeilijk om tot nieuwe brouwsels te komen.

Je hebt *The Artist Way* gelezen. Kan je me uitleggen waarom dit belangrijk was?
The Artist Way is een twaalf weken durend zelfhulpprogramma voor kunstenaars die tegen een blokkade aanlopen. Het heeft mij geholpen om te creëren omwille van het creëren: omdat iets maken mooi en leuk is, niet omdat het succesvol en tof en goed en gewaardeerd en perfect moet zijn. Het gaf mij de toestemming om iets lelijks te maken, om iets te maken dat ik gewoon voor mezelf maak, niet om te delen met anderen. Het heeft mij anders laten kijken naar de gemene stemmen in mijn hoofd die soms omhoog komen als je iets creëert. De stemmen die zeggen dat anderen het beter kunnen, 'wie denk ik nou dat ik ben dat ik kan schrijven', de stemmen die zeggen dat ik nooit een echte muzikant zal zijn, et cetera. Veel mensen hebben interne stemmen die hun saboteren. Dit boek heeft mij geholpen die stemmen te herkennen en uit te zetten. En dat gun ik iedereen, want alleen toen kon ik echt weer gaan genieten van het maken! Dus heb je zin meer dingen te maken maar ben je te zelfkritisch, misschien kan het jou ook helpen.

Heb je meer advies voor andere creatieve of juist niet creatieve anarchisten?
Nou, als eerste weet ik niet of ik in dat onderscheid tussen wel en niet creatief geloof. Misschien bestaat die distinctie niet! Iedereen is een creatief wezen. Dit zit in de mens, iets maken is goed voor ons – of het nou een bar in je kraakkroeg is, of een verhaal, of een gerecht. De vraag is vooral, hoe waarderen we creativiteit? We leven in een maatschappij waar we ontzettend veel creaties consumeren. Netflix op de bank,

doomscroll op Insta – of Mastodon, Pixelfed – muziek, boeken. De favoriete *pastime* van de mens is vaker het consumeren van dingen die anderen hebben gemaakt dan dat we zelf maken. Maar er zit zoveel magie in deze dingen, het beïnvloedt ons. Het geeft ons scripts mee. Dus als we een andere wereld willen is het belangrijk om zelf dingen te maken, elkaar te beïnvloeden met andere scripts. Een creatie hoeft ook niet meteen iets op te leveren. Schrijf een *cute* verhaal, deel het met je beste vrienden, borduur iets, maak iets. Ontwaak uit de consumeer-*slumber* en maak iets tofs. (En consumeer voor inspiratie mijn boek, haha.)

Tot slot: je hebt met de anarchistische uitgeverij Paper Jam samengewerkt. Waarom, en waar kunnen andere anarchisten straks met hun schrijfsels – naast de *Buiten de Orde* – terecht?
Toen ik serieus ging overwegen om dit boek wel of niet uit te geven, en ik op zoek ging naar een mogelijke uitgever, was de keuze om dat bij een Paper Jam te doen snel gemaakt. Het zijn fijne, meedenkende en lieve mensen. Zij willen ontdekken hoe het is om een uitgever te zijn en ik wil graag ontdekken hoe het is om schrijver te zijn. Ik heb enorm veel van hen geleerd, over hoe boeken worden gedrukt, wat voor werk erbij komt kijken – ik heb stapeltjes papier gemaakt, hoofdstukken gesorteerd, enzovoorts. Elk boek dat in de winkel ligt is met machines maar ook met mensenhanden in elkaar gezet en dat vind ik waarde hebben. Een betere start voor mijn eerste schrijfsel had ik niet kunnen wensen. Wat betreft andere plekken… ik moet zeggen dat ik deze zee ook maar pas aan het navigeren ben dus als iemand tips heeft? In de anarchistische beweging en de punkscene is er altijd ook een rijke traditie geweest van *fanzines*, dus heb jij een tof kort verhaal geschreven, je kan het altijd printen en verspreiden! Voor de speciale editie van mijn boek heb ik overigens ook de kans gehad om te werken met Thekla Ahrens, een geweldige boekbinder en boekrestaurateur uit de scene. Die wilde ik ook nog even benoemen.

Ik wilde mijn boek een plek geven om te landen met mensen die de politiek ervan begrepen. Het is belangrijk dat we onze creaties in eigen beheer kunnen uitgeven, zonder dat we onze ideeën moeten vergemakkelijken of makkelijker te consumeren te maken voor de mainstream. Gewoon beginnen en opsturen dus! Ⓐ

Het is belangrijk dat we onze creaties in eigen beheer kunnen uitgeven

VELE STEMMEN WILD EN STIL

PROTESTPOËZIE NAMENS HET WILDE DIERENRIJK

Tekst Jasper Serraris

Op de vooravond van oud en nieuw valt de nieuwe dichtbundel van Joke Kaviaar bij mij op de deurmat. De titel luidt *Vele Stemmen Wild En Stil*. De bundel leest als een aanklacht, met gedichten als middel voor protest en solidariteit. Wie Joke een beetje kent weet dat hen *pur sang* iemand is die de straat op gaat, actievoert en daden stelt, voordat hen poëzie schrijft. De daad gaat voor het woord uit. Waar menig dichter schrijft uit een soort van aristocratische zelfromantisering, krijg ik bij Joke's poëzie absoluut niet het gevoel dat het vanuit een bevoorrechte positie of borstklopperij is geschreven.

Critici als Joke zijn de ware optimisten, want zij geloven in verandering

Jokes eerste bundel *Vuile Wapens Schone Handen* (2016) richt de pijlen op het asielbeleid, grenzen, politiek en wapens. *Vele Stemmen Wild En Stil* (2025) is diens tweede bundel, waarin de natuur centraal staat. En als vanzelfsprekend ook de destructie daarvan. In *Vele Stemmen Wild En Stil* krijgen de dieren het woord. Ik lees veel kreten van nood en verzet, natuurkrachten en dieren die afrekenen met de destructieve mens. Af en toe zit er ook een zeer kort en bondig gedicht tussendoor. Als lezer word ik een mensenvleesetende leeuwenwelp, een slang, een stier, een wesp, een buizerd in aanval en een mol die een golfbaan kraakt.

De gedichten van Joke zijn vooral vertellend en herkenbaar. Ze rijmen nauwelijks en ik voel al lezende weinig cadans. De gedichten die wel rijmen en ritme hebben, lijken dan meteen weer liedteksten. Misschien zijn dat ook wel teksten van diens muziekduo, Your Local Pirates. Hoe dan ook, het zijn vooral de herkenbare beelden die me meenemen, waardoor ik de bundel in enkele dagen uitlees. Een tekenend voorbeeld is het gedicht 'In de

branding’: ‘Ballonnen de laatste lucht verzucht / ooit opgelaten opgelaten / Dansend in willige wind en nu // De branding heeft ze / uitgebraakt op het strand.’ Ik zie de branding van natuurkracht tot organisme worden, brakend van het afval dat de mens het organisme heeft gevoed.

Verschillende dieren en natuurkrachten komen regelmatig terug. Enkele gedichten na ‘In de branding’ gaat het nog eens over plastic in de zee. Het gedicht sluit af met een schildpad die een plastic rok draagt. Verwacht hier geen luchtig versje, maar het beeld van een schildpad in een plastic rokje bezorgt me wel een vrolijk beeld – hoe wrang ook. En de schildpad komt ook nog een keer voorbij in ‘Voor Tortuguita’, een gedicht dat is gewijd aan Manuel Esteban Paez Terán. In 2023 werd deze kameraad tijdens het verdedigen van een bos doodgeschoten door de Amerikaanse politie, lees ik in het nawoord.

Vele Stemmen Wild En Stil is opgedeeld in vier delen. Tussen de gedichten door is een tiental tekeningen afgebeeld dat ook door Joke is gemaakt. Na de eerste twee delen vol natuur en dieren (ook in de tekeningen is altijd een dier te vinden) ben ik benieuwd of Joke zichzelf nog in de bundel laat zien. En jawel, in deel drie komt voor het eerst een menselijke ik-figuur voor. In de gevangenis. Is dit Joke zelf? In ieder geval weer die herkenbare beelden voor wie ook heeft gezeten, lang of kort. En alsof het een rode draad is, in dit gedicht ook weer natuurkrachten: ‘Ze wilden me levend begraven / Maar weten niet dat we als het zaad / van paardenbloemen zijn // Gedragen door de wind van het verzet.’ Dezelfde wind die ook de ballonnen meenam. Het is ónze wind, ónze kracht, blijkt uit het laatste gedicht van de bundel. ‘Wij zijn als een orkaan / De wind van het verzet / Draag bliksemschichten aan / Het weerlicht is aan zet!’ Joke maakt van ons de natuurkracht die alles kan veranderen. De nieuwe bundel van Joke Kaviaar doet me terugdenken aan de slogan ‘*we are nature, defending itself*’ die tijdens de klimaatonderhandelingen in Parijs veel werd gebruikt.

In de gedichten die volgen laat Joke tussen de regels door nog meer van zichzelf zien. En ik krijg het gevoel dat Joke, ondanks alle aanklachten in diens poëzie, een optimist is. Er is hoop op verandering in ‘Als het zand en de cactus’, met een strofe waar ik even over na moest denken: ‘Maar de angst is een / vooruitgeschoven post / van de hoop.’ Ook mooi vind ik het gedicht ‘Laat ons dromen!’ met onder andere deze: ‘Deze morgen zingt een ommezwaai / De merel het eerste couplet.’

Tegen het einde van de bundel wordt er gelachen en gezoend in ‘Tel af tot de bom valt’, een gedicht over het nieuwe jaar dat ik – hoe toepasselijk – op oudejaarsavond lees en symbool staat voor nieuwe tijden. ‘Totdat recht een / vaardigheid, geboren / uit vervlogen zaden / Bewogen harten uitgestort / in weg gegraven grond // Waar een lach een wens werpt / tussen verlaten voornemens, / de wapens van waarde / zal ontdoen / We geven elkaar een zoen’.

Critici als Joke zijn de ware optimisten, want zij geloven in verandering. Ⓐ

Joke maakt van ons de natuurkracht die alles kan veranderen

PLASTIC MODE

De lopende band
en de mensenhand
Vullen, verplaatsen
Doppen opdraaien
Etiketten plakken
Verpakken in zakken

Stromen onafgebroken
in dozen en bakken
in wagens en schepen
en laadruimen vol van
vliegtuigen hemel doorkruisend
op weg naar de schappen

Eetbare, drinkklare
wegwerpgemakken

Laag op laag verstikt
en verteert het – Traag
Ligt zwaar op de
schuimkraag van
het stervende water

En de schildpad heeft
een hoepelrok aan
De laatste mode
in de oceaan.

Tekst Joke Kaviaar

We breken de Berlijnse muur af

We breken de Berlijnse muur af
Steen voor steen halen we hem naar benee
Onder de volle Maan, onder een waterig Zonnetje
of gewoon, in Wind en Regen
Elke uitgehamerde kassei krijgt een plaats in onze nieuwe wereld
Elke uitgehamerde kassei wordt vergeven
We ontharden deze metropool
Boom en Bloem planten we op de plaza's
Een kerstbomenbos op het Sint-Pietersplein
Een Korenveld op de korenmarkt
De herleefde stad strekt haar straten uit
Zaadjes ontkiemen, de lente ontwaakt
en in onze nieuwe wereld woekert Leven lekker door.

Tekst Pomme

Interview met Laurens Ham

Tekst Christiaan Verweij

Laurens Ham is auteur van het lezenswaardige boek *Op de vuist: vijftig jaar politiek en protestliedjes in Nederland*. Aan de Universiteit Utrecht (UU) is hij werkzaam als universitair docent moderne Nederlandse letterkunde en daarnaast is hij essayist, dichter en speelde hij in het verleden basgitaar in de band Moi, le Voisin. Via Teams zocht ik hem thuis op in Utrecht.

Mag ik je introduceren als de professor van de protestmuziek?
Nou, dat is best een ongemakkelijke vraag, alleen al omdat ik eigenlijk docent-onderzoeker en geen hoogleraar ben. Maar als Leo Blokhuis gezien wordt als de popprofessor, dan mag je mij wel zien als de professor van de protestmuziek, omdat nu eenmaal weinig mensen zich zo in deze niche hebben verdiept. Sinds 2015 houd ik me met dit onderwerp bezig, omdat ik weer wat ruimte en tijd had, na het afronden van mijn promotie aan de UU. Ik schreef toen veel over poëzie en af en toe ook over muziek. En eigenlijk wilde ik meer gaan doen met die liefde. Al van jongs af aan luister ik veel naar muziek, wat altijd een belangrijke rol in mijn leven heeft gespeeld. Als neerlandicus ben ik een man van de tekst. Toen ik begon met het ontleden van songteksten kwam ik er achter dat er heel veel interessants te ontdekken viel. Ik begon mijn zoektocht en al snel had ik mijn computer helemaal vol staan met informatie, platen die ik moest kopen enzovoorts. Dit alles heeft geresulteerd in het boek *Op de vuist*, dat in 2020 uitkwam. Daarna is mijn onderzoek niet gestopt. Ik blijf nieuwe protestmuziek volgen en heb ik me verder verdiept in oudere genres.

Wat heb je allemaal ontdekt?
Dat er heel weinig wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar Nederlandstalige protestmuziek. Wat dat aangaat heb ik mijn levensmissie ontdekt. Ik verzorg regelmatig lezingen over dit onderwerp en schrijf artikelen op verzoek. Het onderwerp begint wel wat meer te leven, naast mij zijn er nu meer mensen mee bezig. En uiteraard heb je geweldige schrijvers als Leendert van der Valk, die onder andere het mooie boek *Voudou* heeft geschreven, en Leo Blokhuis. In tegenstelling tot hen richt ik mijn zoektocht enkel op de Nederlandstalige protestmuziek.

Ken je een succesverhaal van een protestnummer?
Er zijn genoeg voorbeelden. Denk aan 'Welterusten meneer de president' van Boudewijn de Groot of 'Ben ik te min' van Armand. 'Zwart wit' van de Frank Boeijen Groep is een grote hit geweest net als 'Over de muur' van Klein Orkest. Tegenwoordig wat minder bekend, maar 'Het vredeslied' dat uitkwam in 1983 is ook een goed voorbeeld. Het was geschreven als *anthem* voor de grote antikernwapendemonstratie. Hier hebben bekende mensen aan meegewerkt, bijvoorbeeld Jules de Corte, en het destijds redelijk bekende strijdkoor Jan en Alleman heeft de achtergrondstemmen ingezongen. Het werd ten tijde van het verzet tegen de kernwapens vaak bij de VARA op de radio gedraaid, daarna is het heel snel vergeten. Het heeft wel veel strijdmuzikanten weten te inspireren. Binnen de tweede golf van het feminisme in de jaren zeventig en tachtig heeft protestmuziek ook een belangrijke rol gespeeld. Het heeft mensen echt aan het denken gezet over hoe ze in het leven staan. Maar of een nummer nou echt een deuk in een pakje boter heeft geslagen? Nou nee, die voorbeelden ken ik niet. Het nummer 'Lied van de Schuld' van Wieteke van Dort heeft wel veel losgemaakt. Het gaat over de Nederlandse overheid die de veteranen van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL) in de kou heeft laten staan tijdens de Japanse bezetting van Nederlands-Indië. Heel veel KNIL'ers werden krijgsgevangen genomen en moesten onder erbarmelijke omstandigheden aan de Birmaspoorlijn werken. Velen kwam hierbij te overlijden. Degenen die het overleefden bleven vaak achter met een trauma en ziekte. En sowieso met een financieel probleem, omdat ze als krijgsgevangene niet als militair werden gezien en dus ook niet uitbetaald kregen. Wieteke van Dort heeft het nummer in samenwerking met veteranenorganisaties geschreven en stond symbool voor deze groep mensen die daar jarenlang hebben gecrepeerd zonder enige vorm van hulp. In 1979 is het nummer uitgevoerd in de Tweede Kamer tijdens een debat over de kwestie. Tja, toen mocht zoiets nog, nu is dat ondenkbaar. En het bizarre is dat dit protestlied en de gezamenlijke strijd niets concreets hebben opgeleverd. Tot op de dag van vandaag zijn de mensen niet gecompenseerd voor hun jarenlange krijgsgevangenschap. Het dossier ligt nog ergens op een plank. Dit nummer is dus een mooi voorbeeld van dat je met een protestlied iets op de kaart kunt zetten en alle aandacht naar je toe kan trekken, maar om daadwerkelijk verandering te brengen is er toch wat anders nodig blijkbaar.

Je maakt ook zelf muziek. Is er een protestnummer waarvan je denkt, 'shit, had ik dit nu maar geschreven'?
De laatste jaren ben ik zoveel mooie nummers tegengekomen. Het onlangs verschenen nummer 'BOM' van Hang Youth vind ik bijzonder geslaagd en had ik graag zelf geschreven. Het nummer komt van hun nieuwe plaat *Er is hoop*. Het begint met een recept hoe je een molotovcocktail moet maken en daarna komt dit nummer. Zij stellen zich anarchistisch op en dat voor een publiek van de VPRO. Dat vind ik wel bijzonder. Een andere lp waar ik heel blij mee ben is *Door Mekaar* door Voor Mekaar. Hier staan meerdere nummers op waarvan ik dacht: kon ik dit maar. En met natuurlijk de mooie teksten van Nico van Apeldoorn. Het gezelschap maakte deel uit van de toffe club Gramschap, die superbelangrijk is geweest voor de punkscene.

Je speelde basgitaar in de band Moi, le Voisin. Geen alledaagse muziek. Zou je dit kunnen zien als protest tegen de mainstream?
Ons laatste album *Hogelieder en de slieder en de kierekarikee* mag je zeker zien als verzet tegen de muziekindustrie. Oude nummers die soms al meer dan honderd jaar oud zijn verwerkten we op een *folky* manier. Voor ons was dit een daad van rechtvaardigheid om dit soort muziek ook in Nederland te maken. Voor de rest is onze muziek niet heel politiek. En daarnaast zijn we momenteel ook niet actief. Als ik weer meer muziek ga maken zou ik graag wat politieker in willen steken; net als met mijn poëzie, die vrij uitgesproken politiek is.

In je boek worden ook artiesten als André Hazes, Wim Sonneveld en Brigitte Kaandorp genoemd. Zelf kan ik deze artiesten niet rijmen met protestmuziek. Hoe zie jij dat?
Protest bestaat in heel veel soorten en maten. Het is maar net hoe je het definieert. De definitie die ik gebruik, een lied dat de functie krijgt om protest te tekenen tegen misstanden, geeft ruimte om inclusief te zijn. Zo heb je nummers die steeds weer ergens opduiken als er wordt gedemonstreerd of geprotesteerd. Een mooi voorbeeld is 'Het dorp' van Wim Sonneveld. Hij heeft dit nummer gemaakt om verzet aan te tekenen tegen de veranderingen op het platteland in de jaren zeventig. Het nummer is vaak bewerkt en de melodie is meerdere keren gebruikt op momenten dat mensen een duidelijk protest lieten horen. Brigitte Kaandorp heeft met het nummer 'Protestlied' het genre op een grappige manier onder de aandacht gebracht en André Hazes heeft in de jaren tachtig een liedje gemaakt over milieukwesties. Het is misschien allemaal slappe hap en wel heel erg lieflijk, maar tevens een vorm van protest. We snakken in Nederland vaak dan ook naar een soort van middenpolitiek, een te radicale boodschap wordt vaak niet gehoord.

Los van protestmuziek. Waar ben jij mee opgegroeid?
Mooie vraag! Geen enkele journalist heeft dit tot nu toe aan mij gevraagd. Ik ben de jongste van een gezin met drie kinderen. Er was altijd muziek om me heen. Mijn zussen zijn vijf en zeven jaar ouder dan ik. Ze speelden dus al eerder instrumenten. De een speelde dwarsfluit en de ander klarinet. Ze zeggen dat ik als peuter al allemaal dingen mee zat te zingen als zij aan het oefenen waren. Als kind heb ik het hele klassieke repertoire langs horen komen. Het stond ook vaak op bij ons, net als Middle of the Road-popmuziek. Een paar platen uit mijn ouders' collectie kon ik bijzonder waarderen: *The best of* van Leonard Cohen, *Graceland* van Paul Simon en *I Do Not Want What I Haven't Got* van Sinéad O' Connor. Via mijn zussen maakte ik kennis met REM en Alanis Morissette. Zelf heb ik ook wel naar behoorlijk foute muziek geluisterd: Marco Borsato bijvoorbeeld. Later begon ik meer naar kleinkunstachtige muziek te luisteren als Bløf en Acda en de Munnik. Toen ik een jaar of vijftien was, ontdekte ik heel spannende dingen. Denk aan bands als the Red Hot Chili Peppers, Radiohead, Flaming Lips en Sigur Rós. Vandaag de dag luister ik veel jazz, folk en wereldmuziek, vooral Braziliaans en Malinees.

Wanneer heb je de combinatie van muziek en protest ontdekt?
Ik kom uit een echt apolitiek gezin. We zijn allemaal hoogopgeleid en hadden de mogelijkheid muzieklessen te volgen, bij een sportvereniging aan te sluiten en zijn redelijk vrij opgevoed. Maar over politiek werd er bij ons nooit gesproken. Eigenlijk hing er een soort van onuitgesproken katholieke sfeer, waar ik me langzaam van los ben gaan weken. Toen ik ging studeren kreeg ik college van een aantal mensen die mijn interesse voor geschiedenis en politiek wisten op te wekken. Op dat moment had ik totaal geen politiek kader, omdat ik er gewoonweg niet mee was opgegroeid. Ik ben heel veel gaan lezen en lid geworden van GroenLinks. Zowel met politiek als muziek wilde ik iets gaan doen. Vandaar dat ik op het idee kwam om me te gaan verdiepen in protestmuziek. Al snel kwam ik erachter dat hier nog helemaal geen onderzoek naar was gedaan. Ik kende toen al wel nummers als 'Zeven dagen lang' van Bots en wist dat dit een politieke band was. Van punk wist ik niets en van hiphop slechts een klein beetje. Het was voor mij een enorme uitdaging en een permanent leerproces om me hier verder in te gaan verdiepen. Door deze ontwikkeling begin ik het activisme ook steeds meer te begrijpen.

Er zijn veel soorten protestmuziek. Wanneer gaat dit jou te ver?
Bij protestmuziek denken veel mensen aan de vredelievende muziek van Bob Dylan of Boudewijn de Groot. Als wetenschapper interesseren alle stromingen me. Zo heb je verschillende extreemrechtse bands die vrijwel niemand kent. Tijdens de opkomst van Fortuyn en Wilders had je punkbands als Brigade M. Dit was expliciet neonazistische muziek. Tegen de coronamaatregelen werden er ook allerlei protestnummers opgenomen. Heel veel daarvan waren niet onredelijk. Maar je zag ook dat sommige van die artiesten verknoopt raakten met complottheorieën. Mooi voorbeeld is Lange Frans. Meer personen in de hiphop hebben toen dingen gedaan die op z'n minst op het randje balanceerden. Misschien hoort dit er ook wel een beetje bij. Ik blijf mijn zoektocht vervolgen. Niet om nummers te legitimeren, maar wel om het als wetenschapper te blijven volgen. En soms is het belangrijk om wel een oordeel te hebben als iets echt racistisch is bijvoorbeeld.

Welke anarchistische bands ben je tegenkomen?
De club rondom het kunstenaarscollectief Gramschap vind ik persoonlijk heel interessant. Ze waren in de jaren

waarop ze neerstrijkt en een horizontaal vers begint te praten
een vers van aandacht en aarde
van dauwworm en korstmos
een vers van woelen en draaien

in haar vuist een spiegel waarin
vraagtekens zich steels oplossen

die houdt ze voor zich
daar hamert ze wel op

en praten blijft ze
storm en kosmos
weerzin en sneeuw
een vers van puntjes en beletsel
met de zon in de rug warmt ze zoetjesaan op

en na die zorg strekt zich een blakerende ruimte uit
die ze met geen mogelijkheid ervaren kan als zuiver thuis

goddank

fragment uit de reeks 'Prins Holst',
over communistische dichteressen
Sonja Prins en Henriëtte Roland Holst

---

tachtig actief binnen de kraakbeweging en het tijdschrift dat ze maakten straalde duidelijk anarchisme uit. Ze waren tegen iedere vorm van gezag. Gramschap heeft veel mooie muziek uitgebracht. Bijvoorbeeld *Miljoenen magen* van Verz Ed en de ep van Aja. De lp van Door Mekaar is ook door Gramschap uitgebracht. Verder had je in de jaren tachtig bands als Indirekt. Vandaag de dag heb je bands als Hang Youth en natuurlijk Joke Kaviaar die al heel erg lang het anarchisme verkondigt.

Is protestmuziek commercieel geworden?
Ik snap heel goed dat mensen die de muziekscene in de jaren tachtig van dichtbij hebben meegemaakt bands als Hang Youth commercieel vinden en het omschrijven als *lifestyle anarchism*. De bandleden verdienen hun geld met hun muziek en wonen waarschijnlijk in keurige huizen. Hoezo anarchistisch? Maar ik denk dat de jongere generaties hier anders instaan. Als literatuurwetenschapper ben ik veel met boeken bezig. Als ik op zoek ga naar recensies kom je regelmatig jonge vrouwen tegen die boeken aanprijzen op Instagram of TikTok. Ik kan deze recensies nauwelijks serieus nemen, maar als ik mijn studenten vraag dan denken zij daar weer anders over. Voor hen is het wel een referentiekader. En dit geldt misschien ook wel voor een band als Hang Youth. Het is een ironische band. Dit sluit lang niet altijd aan bij de oudere generaties die vroeger binnen de kraakbeweging actief waren.

Voor wat voor soort acties mag ik jou wakker bellen?
Ik ben betrokken bij allerlei acties die opkomen voor het wetenschappelijk onderwijs. En daarnaast sta ik al heel lang op het punt om me nauwer aan te sluiten bij Extinction Rebellion (XR). Ik heb dat nog steeds niet gedaan omdat ik veel te genuanceerd ben om me op een snelweg door de ME in elkaar te laten meppen. En eigenlijk ben ik hiervoor ook wel te angstig. Wellicht dat mijn oude apolitieke ziel hier ook een rol bij speelt. Maar ik merk wel dat mijn emmer steeds voller raakt en ik iets moet doen om die leeg te maken. Wie weet dat ik binnen XR een rol meer op de achtergrond kan vervullen. En het lijkt mij ook wel heel erg interessant om een demonstratie van dichtbij te bekijken. Zijdelings heb ik wel meegedaan aan de *walk-out* op de UU tegen het politiegeweld tegen pro-Palestinademonstranten. Ik vind het cruciaal om het recht op demonstratie te beschermen en daarnaast wil ik ook graag mijn sympathie uitspreken voor de Palestijnse strijd.

Heeft protestmuziek toekomst?
Ja, ik denk van wel. Er zal altijd protestmuziek gemaakt blijven worden. Ik heb wel het idee dat het Nederlandstalige protestlied het moeilijk heeft, althans als het gaat om muziek voor demonstraties. Engels is toch wel de voertaal tegenwoordig. Maar binnen de hiphopscene zal de Nederlandse taal wel blijven overleven verwacht ik.

Welk nummer mag er volgens jou niet aan de soundtrack voor de revolutie ontbreken?
Laat ik dan maar niet voor het commerciëlere geluid van Hang Youth gaan en kiezen voor het nummer 'Holenmensen' van Door Mekaar. De tekst van dit nummer uit 1978 kan je nog altijd zien als een actuele kritiek op hoe de stad werkt. Het wordt steeds onleefbaarder omdat alle grond door projectontwikkelaars wordt opgekocht en volgebouwd enkel met als doel hier veel geld aan te verdienen. Mensen worden opgesloten in hun huizen en aangemoedigd vooral hun tijd voor de tv door te brengen. Een artistiek en inspirerend nummer met goede boze muziek. Ⓐ

GRAAI UIT DE KAST

Door Christiaan Verweij

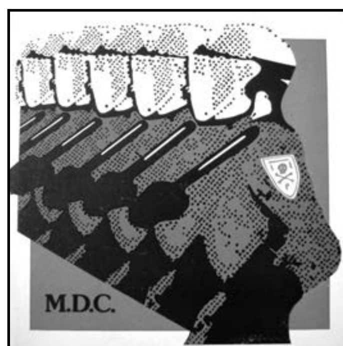

Op het moment dat ik aan dit stukje tekst begin is het Trump die de wereld domineert. Gaza zal hij omtoveren tot een luxeoord, Panama moet hem hun kanaal cadeau doen en Groenland moet aan het Amerikaanse grondgebied toegevoegd worden. Je kan het zo gek niet bedenken, het ene idee nog onrealistischer dan het andere, en Donald John staat weer in de spotlights. Maar we wisten toch al dat hij een ongeleid projectiel is en een gevaar voor de wereld? In 2016 schreef MDC het nummer 'No Trump, No KKK, No Fascist USA' en maakte er een videoclip bij. Tijdens de toenmalige presidentsverkiezingen werd het nummer vaak op straat door demonstranten gezongen, helaas dikwijls voor dovemansoren.

Het nummer is een jaar later uitgebracht op een *split*-single met de Zweedse vegan *straight edge*-band Iron. Omdat het Trump-imperium nog geen verleden tijd is, leg ik de single maar weer eens op de draaitafel. 'No Trump, No KKK, No Fascist USA' is niet het meest creatieve en energieke nummer van MDC. Het is een hedendaagse versie van het nummer 'Born to die', afkomstig van hun legendarische debuut-lp *Millions of Dead Cops* uit 1982. En ja, iedereen wordt ouder. Ook zanger Dave Dictor heeft qua energie in moeten leveren. Maar de boodschap van het nummer is duidelijk en werd gehoord. Green Day speelde hun versie van het nummer tijdens de American Music Awards in 2016, wat MDC weer inspireerde om meer nieuwe nummers op te nemen. Dit heeft geresulteerd in het in 2017 verschenen album *Mein Trumpf.*

In het verleden heb ik meerdere optredens voor MDC mogen verzorgen en zanger Dave was altijd weer even vriendelijk en gemotiveerd. Live is het echt een geweldige band en meestal zorgden ze voor een volle zaal. Ondanks hun lange loopbaan en de faam die ze hebben opgebouwd, zijn ze tevreden met een paar honderd euro, een vegan maaltijd en een slaapplek. Muziek maken is voor hun een levensstijl en bijdrage om het onrecht op de wereld aan de kaak te stellen. Zo hebben ze in 2007 een optreden verzorgd in De Wilde Wereld in Wageningen waar we een benefietavond organiseerden en geld inzamelden voor de autonome projecten van de Zapatistas in Chiapas, Mexico.

Op het moment dat deze *Buiten de Orde* op je deurmat belandt, hoop ik dat als er nog wat over Trump geschreven wordt, dit enkel in de verleden tijd gebeurt. Ⓐ

NO TRUMP,
NO KKK,
NO FASCIST USA

I'm born to fry
My life in a cage
Show my outrage
I'm misunderstood
I did what I could
I made my try
I was born to die

Goin' home
My mind is blown
I spilled my race
I found my case
I'm shot down on a fence
I'm dead in self-defense
I live in a world of hate
With no regret a Nazi state
A racist dream, a world of hate
With no regret a Nazi state

No Trump
No KKK
No fascist U.S.A.

DE TOEKOMST VAN SYRIË MOET WORDEN BESLIST DOOR DE SYRIËRS EN DOOR NIEMAND ANDERS

EEN INTERVIEW MET LEÏLA AL-SHAMI

Tekst Julius Gavroche
Vertaling Jan Bervoets   Beeld B. Carrot

Leila al-Shami en Robin Yassin Kassab zijn de schrijvers van *Burning Country: Syrians in Revolution and War*, een belangrijk boek, waarin zij de eerste jaren van de revolutie en de veelheid van experimenten met zelforganisatie van het volk beschreven. We hebben haar in 2016 en 2019 geïnterviewd. Het volgende is een soort toevoeging aan deze gesprekken.

Toen we je in 2019 interviewden, zei je dat het Syrische volk met verschillende vormen van fascisme te maken heeft, natuurlijk van het regime Assad, maar ook van bepaalde Islamistische rebellengroepen, zoals Hayat Tahrir al-Sham (HTS). Denk je dat HTS sindsdien – althans strategisch – is veranderd?

De afgelopen jaren is HTS heel dramatisch veranderd. Zij heeft zich van haar wortels in Al-Qaida verwijderd, wat een transnationale jihadistische organisatie was, en zichzelf omgevormd tot een Syrisch nationalistisch islamitisch project. Jolani schijnt een pragmaticus te zijn. Hij heeft een heleboel ervaring in de opbouw van bestuursinstellingen en hij heeft vanaf 2017 met de Syrische Salvation Government (SSG) Idlib bestuurd. De regering van Idlib werd in elkaar gedraaid door technocraten die werden benoemd door de Shira-raad, en helemaal niet door democratisch verkozenen en in leidende posities waren geen vrouwen. Zij waren verantwoordelijk voor ambtelijke dienstverlening, humanitaire hulpverlening in samenwerking met internationale organisaties en de veiligheid. Zij gingen onder heel moeilijke omstandigheden te werk. De economie en de orde in Idlib waren stabieler dan elders in Syrië, dus kregen zij enige steun van het volk. Maar zij bleven een autocratische en autoritaire macht. Hoewel de bevolking in Idlib meer vrijheden had dan in de gebieden die door het regime werden bestuurd, hebben we de afgelopen jaren in Idlib constant demonstraties tegen het HTS-regime gehad, als gevolg van het monddood maken van tegenstanders, de gevangenneming van critici en berichten over mishandelingen in gevangenissen.

We hebben de afgelopen jaren constant demonstraties tegen het HTS-regime gehad

Maar na de omverwerping van Assad heeft Jolani duidelijk geprobeerd bij het volk en internationaal legitimiteit op te bouwen. Hij heeft zijn hand uitgestoken naar minderheidsgemeenschappen (ook naar religieuze minderheden, zoals de Koerden) om hen gerust te stellen over de toekomst in hun land. Hij heeft decreten uitgevaardigd tegen elke bemoeienis met vrouwelijke kleding. Veel Syriërs voelen zich door deze maatregelen gerustgesteld, maar veel zijn ook voorzichtig. We mogen niet vergeten dat dit een overgangsregering is. De vraag is nu in hoeverre andere spelers, waaronder progressieve en democratische krachten in de toekomst van Syrië betrokken raken. En in hoeverre andere volksbewegingen van onderop zullen opstaan en doorgaan met het streven naar de oorspronkelijke doelstellingen van de revolutie…

Hoe verklaar je de plotselinge val van het regime van Assad? Sommigen zien het als de overwinning van een gewapende en georganiseerde militie die gesteund wordt door Turkije en die geprofiteerd heeft van de verzwakking van Hezbollah. Anderen zien het als een vervolg en heropleving van het revolutionaire proces en leggen de nadruk op regionale volksopstanden tijdens deze overwinning. Zijn wij getuigen van een verandering van regime of van een beslissende fase in een meer langdurig revolutionair proces?

Ik houd het op alle twee. De val van het regime was een beslissende gebeurtenis. Het kenmerkt het einde van een verschrikkelijk tijdperk van wreedheid in de geschiedenis van Syrië. Het geeft ook een enorme kans om het activisme van de burgers opnieuw op gang te brengen en dat kan leiden tot de voortgang van het revolutionaire proces. Vandaag komen Syriërs over de gehele wereld samen om naar Syrië terug te keren. Veel van deze revolutionairen hebben hun dromen helemaal niet opgegeven en hebben ook een heleboel geleerd van hun organisatie-ervaring in ballingschap en hun contacten met verschillende politieke culturen. Er krijgen nu al veel initiatieven gestalte en er zijn nu veel kansen en verwachtingen, ondanks de vele uitdagingen die we nog moeten overwinnen.

Een paar jaar geleden schreef je een belangrijk stuk, 'L'anti-impérialisme des imbéciles' (het anti-imperialisme van idioten), waarin je het falen van een bepaald soort links aan de kaak stelde, dat koppig weigerde iets van de Syrische revolutie te begrijpen en het probeerde te vertalen in zijn eigen verstofte en onverstaanbare categorieën. Niettemin roept de geopolitieke maalstroom waarin Syrië zich vandaag bevindt de vraag op hoe die stroming de politieke situatie van nu en in de toekomst kan beschadigen.

Mijn grootste vrees voor de toekomst van Syrië is de interventie van buitenlandse staten, in het bijzonder Israël en Turkije

Mijn grootste vrees voor de toekomst van Syrië is de interventie van buitenlandse staten, in het bijzonder Israël en Turkije. Deze staten zijn een enorme bedreiging voor de toekomst van het land. Maar Syrië zal doorgaan met het bestrijden van het imperialisme, zoals het in de afgelopen jaren het Russische en het Iraanse imperialisme heeft bestreden. Omdat misschien de imperialismen die ze nu bestrijden niet populair zijn bij een deel van

‘anti-imperialistisch’ links, zullen ze meer steun voor hun strijd krijgen. Maar in het bestrijden van het imperialisme moeten we de Syriërs niet van de bodem vegen. We moeten naar hen luisteren en van hen leren. De geopolitiek is maar een deel van het verhaal. Uiteindelijk zal de toekomst van Syrië worden beslist door de Syriërs zelf en niemand anders. Dat hebben de laatste twee weken (in november) ons geleerd. Juist daarom moet het volk solidair blijven met de progressieve en democratische machten in eigen land, om zeker de stellen dat ze meer kracht krijgen en een tegenwicht vormen tegen de vele contrarevolutionaire machten waarmee we te maken krijgen.

Uiteindelijk zal de toekomst van Syrië worden beslist door de Syriërs zelf en niemand anders

In de dertien jaar tussen het begin van de Syrische revolutie en nu hebben veel politieke experimenten elkaar opgevolgd, elkaar bestreden en elkaar overlapt. Eerst waren er de plaatselijke raden en hun coördinatiecomités, die zichzelf horizontaal hadden georganiseerd als antwoord op de noodzaak om stand te houden tegen de onderdrukking van het regime of tijdens het prijsgeven van hele gebiedsdelen van het land. Er is Rojava, dat het communalisme probeert te organiseren dat wordt gepredikt door de Koerdische Arbeiderspartij (PKK), maar ook daardoor wordt bestuurd. En natuurlijk is er de Islamitische Staat, een fascistische theocratie. Al deze experimenten, ook al zijn ze weggevaagd of voeren ze een overlevingsstrijd, bevatten een verbeeldingsmacht, een systeem van begeerte en wereldinterpretatie die noodzakelijkerwijs langer voortleeft dan zij zelf. Precies zoals de Parijse Commune na honderdvijftig jaar nog onze verbeelding inspireert. Wat denk je dat er van dit heden in Syrië over blijft? Kan iets daarvan voor jou nog wenselijk zijn of nog worden herhaald, of zijn we getuige van een volledig nieuwe situatie?

De revolutionaire praktijk leeft voort in de Syriërs die haar hebben beleefd

We zijn nog in de eerste dagen van de val van het regime, maar er zijn Syriërs die zichzelf aan het organiseren zijn. De revolutionaire praktijk mag dan wel in elkaar geslagen zijn, maar zij is helemaal niet dood. Zij leeft voort in de Syriërs die haar hebben beleefd. En dat heeft ons voor altijd veranderd. De ervaring van plaatselijke coördinatiecomités en plaatselijke raden in Syrië is rijke leerstof. Hetzelfde geldt voor de ervaring van de door Koerden beheerste regio’s in Noordoost-Syrië die nog steeds standhouden, ook al wordt dat nu bedreigd. Ik geloof dat we in de komende maanden de Syriërs weer tot leven zien komen en met deze erfenis zullen doorgaan. Dan is het de vraag of de wereld hun zal steunen. Ⓐ

Dit interview is een vertaling van: *Lundi Matin*, ‘L’avenir de la Syrie sera décidé par les Syriens et personne d’autre, op lundi.am, geplaatst op 16 december 2024.

DE REVOLUTIE IN SYRIË HEEFT NOOD AAN NOG EEN REVOLUTIE

Tekst en beeld Makhno

Een maand na de val van Bashar al-Assad blijft de toekomst van Syrië allesbehalve zeker. Het land likt de wonden van een burgeroorlog die ruim dertien jaar duurde en begon als een opstand tegen het autoritaire regime. Wat volgde, blijft een bloedig conflict met een mozaïek aan rebellengroepen, buitenlandse inmenging en de opkomst van terreurgroepen zoals Islamitische Staat (IS), die er zelfs voor een korte tijd hun schrikbewind voerden.

Niet allemaal kommer en kwel, want de pluralistische *grassroots* revolutie, ook wel de Rojavarevolutie, in Noordoost-Syrië kan zich na dertien jaar onder een toestand van isolatie nog steeds sterk houden. En ook zijn de volksassemblees die het begin van de Arabische Lente definieerden tot op de dag van vandaag niet vergeten. Maar de oorlog met Assad laat vooral diepe littekens achter. Meer dan driehonderdtachtigduizend mensen verloren het leven, miljoenen sloegen op de vlucht en de overgrote meerderheid van de Syrische bevolking leeft nu in bittere armoede. Op 8 december vorig jaar verdween de dictator van het toneel. Na een *blitz*-offensief dat slechts twee weken duurde, stonden de omstreden Hayat Tahrir Al-Sham-rebellen (HTS) aan de poorten van Damascus en leek de weg naar vrede voor miljoenen Syriërs plots eindelijk geopend. Voor het eerst konden Syriërs dromen van een erkende inclusieve samenleving waarvoor ze al jaren aan het strijden waren.

> Dat er in het Noordoost-Syrië al jaren een emancipatorisch project bezig is, werd even snel vergeten als het verleden van HTS

Velen vonden in de woorden van Al-Sharaa, een van de leiders van HTS, dan ook soelaas: 'In het toekomstige Syrië moet respect zijn voor alle minderheden.' De vraag blijft echter of HTS, met haar extremistische verleden en opmerkelijke huidige leden, die belofte wel kan waarmaken. Het Westen kon er alvast niet snel genoeg bij zijn om Al-Sharaa en HTS het voordeel van de twijfel te geven. Voor velen leek dit wel een terugroep naar Afghanistan, toen Osama bin Laden werd gezien als de grote vrijheidsstrijder tegen het autoritair communisme. De dictator was gevallen en, niet geheel onterecht, is het logisch dat de stem van vrede en vrijheid naar de voorgrond treedt. Dat er in het Noordoost-Syrië al jaren een emancipatorisch project bezig is, werd echter al even snel vergeten als het verleden van HTS, net als de honderden politieke gevangenen die nog steeds vastzitten in Idlib. De bron van dit discours ligt wellicht in Turkije, dat als gerenommeerd NAVO-lid duidelijk is over haar anti-Koerdische belangen. Dat er honderdtwintigduizend Koerden op de vlucht moesten slaan voor het geweld van Turkije en hun *proxies*, deed blijkbaar geen alarmbellen afgaan. Dat tijdens de overname van Aleppo winkeliers door HTS werden verplicht de lira aan te nemen, evenmin. Maar vooral de Koerdische ontheemden leggen de vinger op de wond, zeker omdat het grootste deel van hen al eerder etnisch gezuiverd werd uit Afrin, waar tot voor de invasie in 2018 voornamelijk Koerden woonden. Het is alsof de wereld-

leiders opnieuw meestapten in een discours waarin een fascistische staat als het grote slachtoffer wordt gezien. De Koerdische zelfverdedigingsmilitie, de Yekîniyên Parastina Gel (YPG), is de terrorist en Turkije, dat duizenden politieke gevangenen vasthoudt, is het slachtoffer.

Dus moet er een duidelijk beeld gecreëerd worden om de westerse belangen te verdedigen. Een geconsolideerde revolutie, een sterke pro-westerse leider die vooral Rusland buiten houdt en Iraanse wapenstromen richting Hezbollah tegenhoudt. Dit charmeoffensief kon versterkt worden door tal van 'experts' die toch stelden dat Al-Sharaa (eerder gekend onder zijn *nom de guerre* Al-Golani) gederadicaliseerd is. Syrië bleek plots het epicentrum van deradicalisatie. De Belgische staat was er dan ook als de kippen bij om te antwoorden op een bericht van de antiterreurcel dat ook Belgische IS-strijders zouden meegestreden hebben in het offensief tegen Assad. Volgens de toenmalige minister van Justitie waren ze 'een nieuw leven begonnen in Syrië en hebben hun oude achter zich gelaten.' Wanneer de evidente vraag dan volgde of ook de IS-strijders en -families uit de gevangeniskampen in Rojava gerepatrieerd zouden werden, bleek dat toch minder evident te zijn. De gaten in het charmeoffensief kwamen al snel boven water. Tijdens HTS-demonstraties in Latakia werden IS-vlaggen getoond, er vonden *lynchings* plaats van vermoedelijke ex-Assadaanhangers maar vooral ook bij Turkse proxies was het raak: onthoofdingen, inbeslagnames van huizen en families maar op straat zwieren, ontvoeringen, de lijst gaat wel even verder.

Welk alternatief is mogelijk?

In de nasleep van de val van Assad lijkt het nodige democratisch tegenwicht mogelijk wel in het noordoosten te liggen, waar in de Autonome Regio Noordoost-Syrië (ARNOS) al sinds 2012 gesleuteld wordt aan een inclusieve samenleving waar minderheden meebesturen en de overheid van onderuit gevormd wordt. Populair wordt dit gebied ook wel Rojava genoemd, naar het Koerdische deel van Syrië. De ideologie van de ARNOS is nauw verbonden met de ideologie van de Koerdische bevrijdingsbeweging waar ook de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) toe behoort. Het 'democratisch confederalisme', opgesteld door de gevangen Koerdische PKK-leider Abdullah Öcalan, streeft een grassroots democratie na waarin de vrijheid van de vrouw centraal staat en dat een decentraal alternatief voor de natiestaat biedt.

> Rojava is de enige regio waar de volksassemblees het fundament van de revolutie zijn gebleven

Hoewel vele twijfels over Koerdisch separatisme blijven bestaan, kunnen vele Arabische leiders en vooral minderheden in Syrië zich na meer dan vijftig jaar dictatuur niet per se vinden in het tot nog toe sterk centrale bestuur uit Damascus. Niet feilloos, weliswaar kan de ARNOS wel resultaten op tafel leggen. Een ontwikkelde burgerlijke samenleving, een 'sociaal contract' dat met een brede coalitie van politieke actoren tot stand werd gebracht en waarin vrouwenrechten, sociaal-ecologische economie en grassroots democratie verwerkt zijn. Daarnaast is het een maatschappij die ervaring heeft met politiek en militair verzet. Toen IS oprukte vanuit Mosul om haar kalifaat op te richten, waren het strijders van de Syrische Demo-

cratische Strijdkrachten (bekend onder de afkorting SDF), het leger van het autonoom bestuur, die IS uiteindelijk hebben verslagen. Vrouwen hebben er hun politieke rol opgeëist te midden van een bijzonder patriarchale samenleving. En Rojava is ook de enige regio waar de volksassemblees het fundament van de revolutie zijn gebleven. Al mogen we de revolutie niet overromantiseren, want er worden ook wel fouten gemaakt.

De komst van partijen in Rojava heeft de kracht van de assemblees sterk verzwakt, iets wat in de steden al snel duidelijk wordt. In de dorpen vormen ze dan weer net de grootste politieke kracht. Elk dorp heeft wel haar eigen tijdelijk verkozenen die voor allerlei taken verantwoordelijk zijn. Maar de beelden die we konden zien in 2016 in Kobani, met volle zalen en krachtige speeches, brengen vooral heimwee. De revolutie in Rojava heeft bijzonder harde tijden gekend, zo goed als bijna de hele bevolking is in een staat van armoede geworpen, terwijl buitenlandse hulp er nooit voldoende kwam. En onder Turkse druk al zeker niet in het noorden. Erdoğan had lange tijd plannen om een dertig kilometer brede strip in het noorden te bezetten. Dit diende als een open oproep tot etnische zuivering en was voldoende intimiderend om hulporganisaties uit het noorden te weren. ‘Geen vrienden buiten de bergen’, een Koerdisch spreekwoord, blijkt ook vandaag waar te zijn. Als internationalisten moeten we de revolutie vooral verdedigen om ze de welverdiende ademruimte te bieden om te reflecteren in plaats van overleven; om verder te bouwen op de assemblees en de zelfemancipatie van de bevolking verder te zetten. Dit gaat allerminst vanuit Damascus gebeuren.

‘Geen vrienden buiten de bergen’, een Koerdisch spreekwoord, blijkt ook vandaag waar te zijn

HTS, tot het licht gekomen ex-Al-Qaida?

De groep nam dan wel in 2016 officieel afstand van Al-Qaida, maar dit leidde niet tot een decentraal noch inclusief bestuur. De politieke oppositie in de provincie Idlib kreeg bij het vormen van de politieke vleugel van HTS, de Syrische Salvation Government (SSG), de keuze: u bent met ons of tegen ons. Vrouwen leven compleet gesegregeerd en vervullen geen politieke functies en zijn vooral ‘goede fabrieken voor mannen’. Het is deze SSG die zich nu omvormde tot de interim-regering in Syrië. De beloofde verkiezingen in maart werden alvast voor vier jaar uitgesteld. In de tussentijd sleutelt het interim-bestuur in alle discretie aan een nieuwe grondwet, terwijl de extremistische militanten van HTS het leven van zo goed als alle minderheden bijzonder zuur maken. Executies en brutale onderdrukking van alawieten worden verdoezeld onder het mom van de vervolging van Assadaanhangers. In video’s is te zien hoe alawieten die tegen deze rechteloosheid in opstand komen, brutaal behandeld worden en gedwongen worden om als honden te blaffen. Maar niet alleen alawieten komen in het vizier, ook christenen en sjiieten worden dagelijks lastiggevallen. In het progressieve Damascus werden ook mensen met een LGBTQIA+-achtergrond gearresteerd en door de straten geparadeerd als uitschot. De waslijst met autoritaire trekjes blijft dagelijks groeien, net als het protest tegen HTS. In Latakia zijn protesten tegen HTS verre van zeldzaam, net als in het zuiden, waar de druzen zich ook militair en politiek

autonoom hebben verklaard. En in Rojava blijft men ook met argusogen naar Damascus kijken, al lijkt een open conflict wel verder weg te zijn dan initieel werd gedacht.

De waslijst met autoritaire trekjes blijft dagelijks groeien, net als het protest tegen HTS

Het uitstel van de verkiezingen is een duidelijk signaal: de macht, dat zijn wij, niet de revolutie, niet de bevolking die jaren gevochten heeft, niet de minderheden. Wij. In Idlib was al snel te zien dat deze macht zich verre van seculier zou gedragen. 'Want kijk naar Assad, die was seculier. Wat heeft ons dat gebracht?', klaagt iemand uit Idlib ons toe. Zelfs Sisi in Egypte had zoveel tijd niet nodig om een nieuwe grondwet op te stellen en zijn macht te consolideren. Maar Egypte is Syrië niet en hier moet men gevoeliger omgaan met het kopiëren en plakken van de oude grondwet.

Er is weinig hoop dat HTS bij het opstellen van de grondwet de bevolking zal betrekken, maar toch zullen ze hun draagvlak niet willen zien slinken. HTS mikt op de lange termijn en rekent hiervoor op een aantal historische partners.

De weg naar de vrijheid in Syrië lijkt ook nog eens geplaveid met imperialistische obstakels

Imperialisme slaat opnieuw toe, met stilzwijgen uit Damascus

De weg naar de vrijheid in Syrië lijkt ook nog eens geplaveid met imperialistische obstakels. Zowel Israël als Turkije gebruiken militaire druk om hun belangen in Syrië te behartigen. Israël om elke bevoorrading aan Hezbollah te voorkomen, hoewel de recente militaire operaties ook vooral gericht lijken te zijn op het bezetten van meer terrein en het sektarisch opdelen van Syrië. Israël nam de 'bezorgdheid' van druzen ter harte en verklaarde zich als hun beschermheer. Turkije dient dan weer als broodheer voor HTS (met meer dan dertien militaire bases in Syrië) en het al even extreme Syrische Nationale Leger (SNL) lijkt zich vooral te bekommeren om het vernietigen van de autonomie van de Koerden en andere minderheden in het noordoosten. Het SNL is al jaren compleet omgebouwd tot een proxy-eenheid van de Turkse staat en schrikt er zelfs niet voor terug de waterbevoorradingen van Kobani en zelfs een burgerkonvooi op weg naar de Tishrindam te bombarderen. Dit alles lijkt weinig indruk na te laten bij HTS, die zowel de Israëlische als de Turkse bezetting toelaat – zo bezet Turkije nog steeds Serê Kaniyê en Tel Temir, waar het SNL nog steeds actief is.

HTS blijft koelbloedig om de steun van westerse leiders te behouden, terwijl het land letterlijk en figuurlijk in stukken wordt verdeeld. In linkse kringen ging de volgende analyse alvast snel de ronde: Syrië zou er voor de VS, Israël en Turkije sektarisch moeten uitzien, zoals in Libanon. De soennieten in het zuiden, in Damascus, de sjiieten in het noordwesten, ver weg van Libanon en Hezbollah, en de Koerden en andere minderheden in het noordoosten. En dan met een gelijkaardig politiek stelsel als in Libanon, waar zich een soort politiek vastgeroeste burgeroorlog afspeelt waar iedereen, om politiek te overleven, stemt op de eigen sekte.

De revolutie gaat door...

Dat de SDF vandaag ook standhoudt tegen aanvallen van Turkse troepen en het SNL maakt dat het een onvermijdelijke aanwezigheid is voor de interim-regering. Voorzichtige eerste gesprekken duiden erop dat de autonome administratie een nodig tegengewicht biedt aan de scherpe kantjes van HTS. Maar het is vooral Turkije dat een doorn in het oog vormt voor de ARNOS om in gesprek te gaan met HTS. Turkije eist de totale overgave van de SDF aan HTS, die maar al te graag gebruikmaakt van deze internationale druk. De weg naar vrede is geopend, maar nog lang niet afgelegd. De revolutie gaat door, een revolutie waar momenteel onze kameraden in de Tishrindam voor vechten. Dit cruciaal punt verdedigt de stad Kobani en Tabqa. Wie Tishrin controleert, controleert de toegang tot het noordoosten. Dagelijks stromen burgers erheen om hun steun aan de SDF te bieden. Ook wij dienen onze kameraden daar te steunen. Momenteel zetten de leden van Têkoşîna Anarşîst, een anarchistisch collectief waar in een eerdere *Buiten de Orde* al een interview mee verscheen, hun levens op het spel om de bevolking van Syrië een echte kans te geven op revolutionaire vrijheid. En strijd lijkt ook te lonen. Proxies van het tweede sterkste NAVO-leger krijgen er al maanden geen voet aan wal. Het standhouden van de SDF garandeert dat Rojava een rol krijgt in het opbouwen van de toekomst van Syrië. Maar ook elke dag dat er geen politieke leiders overstappen naar HTS is een politieke overwinning. Of zoals iemand uit Raqqa zei: 'Als HTS in Raqqa komt, dan verhuis ik naar het Koerdische Qamislo!' Of sterker nog: 'De Syrische Revolutie heeft nood aan nog een revolutie!' Ⓐ

LESSEN UIT SERVIË

Tekst Mira   Vertaling Sietse

Ralph Waldo Emerson trof zijn vriend Henry David Thoreau aan in de gevangenis van Concord, Massachusetts. De verbaasde Emerson vroeg, 'Henry, wat doe jij in de gevangenis?', Thoreau antwoordde, 'Wat doe jij erbuiten, Ralph?'

Op 1 november, 2024, om 11:52 uur in de ochtend, stortte een nieuwgebouwde overkapping op het centraal station in Novi Sad in. Vijftien mensen overleden en twee anderen raakten ernstig gewond. Deze tragedie representeert inmiddels een krachtig symbool van staatscorruptie, incompetentie, smeergeld en criminaliteit. Het motto van de studentenopstand in Servië werd: 'Jullie hebben bloed aan je handen.'

Onder president Aleksandar Vučić en zijn Servische Progressieve Partij (SNS), die al twaalf jaar aan de macht is in het land, is de Servische democratie overduidelijk ineengestort. Toch heeft Vučić nog volgers in het land en semi-bondgenoten over de hele wereld die alle hun eigen motieven hebben. Zo wil Moskou invloed behouden in dat deel van Europa en rekent de Europese Unie op lithium uit Servië en wil die Poetins invloed in dat deel van de Balkan verminderen. China is al een zakenpartner (waaronder bij de constructie van de ingestorte overkapping) en ook de Verenigde Staten hebben enige belangen in het land. Jared Kushner, de schoonzoon van president Trump, poseerde gewillig voor de camera's in Belgrado, waar hij naar verluidt werkt aan een deal om een hotel te bouwen onder de naam Trump. Ironisch genoeg is de plek voor dit toekomstige hotel de locatie van het Algemene Personeelsgebouw in Belgrado dat in 1999 door de NAVO is gebombardeerd. Verschillende Golfstaten worden geacht het benodigde kapitaal te bieden. Veel Servische studenten en burgers zijn hier niet van onder de indruk.

De afgelopen vier maanden hebben Servische studenten meegedaan in groeiende protesten, blokkades en een algemene staking, waaraan tienduizenden, soms zelfs tweehonderdduizend mensen aan deel hebben genomen. Iedere dag om 11:52 uur in de ochtend stoppen de demonstranten om vijftien minuten stilte te houden voor de slachtoffers. Deze actie weerklinkt met onmiskenbare kracht omdat het niet voortkomt uit berusting maar uit een goed gearticuleerde weerstand. Voor en na de stilte pakken demonstranten hun fluitjes, wat de enige wapens zijn die ze gebruiken. De opstand breidt zich uit.

Om de studenten tevreden te stellen, hebben Servische officieren van justitie dertien mensen aangeklaagd voor hun rol in de ramp, waaronder de voormalige minister van Constructie, Transport en Infrastructuur. Premier Miloš Vučević heeft ontslag genomen, net als de burgemeester van Novi Sad. Maar dit heeft weinig gedaan om de demonstranten tevreden te stellen. Het is simpelweg niet genoeg. Aleksandar Vučić probeert de controle terug te pakken en gebruik te maken van de decentrale aard van de demonstraties en het gebrek aan een sterke, verenigde politieke structuur of een charismatische potentiële leider (zoals Zoran Đinđić, die premier was voordat hij in 2003 werd vermoord). Vučić heeft de reactie van zijn regering op de ramp in Novi Sad verdedigd en beloofde een dialoog met de demonstranten aan te gaan, alhoewel hij ze regelmatig 'buitenlandse agenten' heeft genoemd.

In 1968 sprak de Joegoslavische leider Josip Broz Tito het land toe tijdens een studentenopstand. De verschillen met de respons van Vučić zijn veelzeggend. Tito, door velen een autocratische dictator genoemd, dacht dat de studenten die van 2 tot 9 juni demonstreerden, gelijk hadden. Tito zei in zijn beroemde toespraak:

> 'Een groot aantal, negentig procent van de studenten, bestaat uit eerlijke jongeren waar we niet genoeg zorg voor hebben gedragen, die we alleen zagen als studenten, alleen als leerlingen op school, voor wie het nog te vroeg was om mee te doen aan het sociale leven in onze socialistische gemeenschap. Dat was verkeerd. We hebben ze alleen gelaten... Sommigen zeggen dat dit reflecteert wat er gebeurt in Frankrijk, in Duitsland, in Tsjechië... Dit is niet waar. Het is geen reflectie hiervan. Het reflecteert onze opgebouwde zwakheden, die we vandaag moeten oplossen en waarvan we de schuld niet bij externe invloeden moeten leggen...'

Boeren vormen ketens rondom de studenten met hun trekkers om ze te beschermen tegen de schurken van de overheid

De beweging in Servië groeit door. Op 27 januari blokkeerden studenten, die gesteund werden door hun professoren, publieke figuren, rechters, boeren, advocaten, journalisten, medisch personeel, taxibestuurders en werknemers van het staatselektriciteitsbedrijf, een grote kruising in Belgrado. Deze actie kwam na oproepen tot een algemene staking waarbij veel mensen stopten met werken en scholen en kleine bedrijven hun deuren sloten. Ongeveer honderdduizend mensen waren aanwezig bij een demonstratie in Belgrado en anti-overheidsdemonstraties hebben zich verspreid naar ruim honderd provinciale steden en dorpen in het land. Boeren vormen ketens rondom de studenten met hun trekkers om ze te beschermen tegen de schurken van de overheid die met auto's op menigten zijn ingereden of demonstranten willekeurig hebben geslagen met wapenstokken

Ouders, buren en vreemdelingen tonen solidariteit door koffie, eten en dekens te brengen

Ouders, buren en vreemdelingen tonen solidariteit door koffie, eten en dekens te brengen voor actieve deelnemers. Op 1 februari liepen ongeveer negenhonderd mensen en fietsten nog eens vierhonderd mensen tachtig kilometer van Belgrado naar Novi Sad, waarbij ze bruggen blokkeerden die herbouwd zijn nadat ze vernietigd zijn door NAVO-vliegtuigen tijdens de controversiële interventie tegen Joegoslavië in 1999. Een gigantisch aantal motoren volgde. De blokkade van Novi Most duurde zevenentwintig uur en eindigde toen de deelnemers de brug en de omgeving grondig schoonmaakten. Later op die dag kwamen taxibestuurders uit Belgrado in grote aantallen om degenen die twee dagen eerder te voet aan waren gekomen gratis naar huis te brengen.

Op 15 februari vond een nieuwe grootschalige bijeenkomst plaats in Kragujevac en op de dagen erna vonden vergelijkbare acties plaats in verschillende Servische steden. In Belgrado namen de studenten het Cultureel Centrum voor Studenten (SKC) over, wat een belangrijke plek was voor alternatieve bijeenkomsten, discussies en toneelstukken in de jaren tachtig en wat later is afgenomen van de studenten. Vučić wordt iedere dag nerveuzer en verdedigt continu zijn regering terwijl hij de 'duistere' krachten hekelt die het land willen destabiliseren.

Op 1 maart vond nog een demonstratie plaats in Niš, een stad in Oost-Servië met een bevolking van honderddrieentachtigduizend mensen. Studenten kwamen vanuit het hele land, sommigen liepen zelfs vier of vijf dagen en kwamen aan met gewonde benen, sommigen met krukken maar vol enthousiasme. De inwoners verwelkomden hen als bevrijders, verzorgden de gewonden, bereidden duizenden maaltijden en boden slaapplaatsen aan aan hun gasten. Er wordt geschat dat er meer dan tweehonderdvijftigduizend mensen aanwezig waren. Na achttien uur aan acties, diep in de nacht, zijn het plein en de straten eromheen zorgvuldig schoongemaakt. En de acties zullen doorgaan, met een enorme actie gepland in Belgrado op 15 maart.

Beweging van onderop

De Servische oppositie is al decennia actief. Deze keer heeft de studentenopstand zijn eigen specifieke profiel. In het verleden werd 'socialistisch zelfbestuur' door de wet ingevoerd. De Communistische Partij van Joegoslavië legde dit van bovenaf op terwijl het de oorsprong in de anarchistische doctrine verborg en het zelfbestuur bleef vastzitten in de greep van de partij.

Wat vandaag in Servië plaatsvindt is de herontdekking van socialistisch zelfbestuur met één belangrijk verschil: het functioneert als een beweging van onderop

Wat vandaag in Servië plaatsvindt is de herontdekking van dit concept met één belangrijk verschil: het functioneert als een beweging van onderop. Het begon met de studenten van de Faculteit van Dramatische Kunst uit Belgrado die een 'protocol' maakten over besluitvorming voor en tijdens blokkades. Studenten van andere faculteiten namen snel contact met hen op. De basale strategie werd geaccepteerd en werkgroepen werden gevormd – voor mediacontact, agitatie, wettelijke zaken, sociale netwerken, veiligheid, contact met vakbonden en coördinatie met andere universiteiten – waarin iedereen deel kon nemen op basis van hun wensen en vaardigheden. Er zijn geen leiders en beslissingen worden genomen in de plenaire vergaderingen (*plenums*), wat een horizontale en niet-hiërarchische vorm van besluitvorming is. Iedere student heeft het recht om hun mening te uiten of een voorstel in te dienen dat geaccepteerd kan worden door een simpele meerderheid van de stemmen. De mensen die de plenaire sessies leiden, overzien de facilitering en maken notulen. Simpel gezegd is dit directe democratie op zijn best. Het is ook een authentieke politieke expressie die de impotentie van verouderde opties binnen het systeem overstijgt.

Ze zijn gemotiveerd om te bewijzen dat de samenleving zichzelf kan organiseren en besturen

Het zou vergezocht zijn om te stellen dat veel Servische studenten goed bekend zijn met anarchistische literatuur, Kropotkins ideeën of Proudhons 'principe van federatie'. Desalniettemin staan goed gecoördineerde directe acties van meer dan vijfenzestig Servische universiteiten en verscheidene actiegroepen centraal in hun opstand. Tijdens iedere plenaire sessie wisselen de studenten informatie, ideeën en plannen voor verdere collectieve acties uit en delen deze dan met andere groepen. Ze zijn gemotiveerd om te bewijzen dat de samenleving zichzelf kan organiseren en besturen. Bovendien lijken ze het idee te omarmen dat federalisme een alternatief is voor het systeem van zelfbesturende associaties van de natiestaat. Het kan een manier zijn om de macht van de staat als monopolie op autoriteit en geweldsmiddelen uit te hollen, zonder de staat met geweld te moeten vernietigen. Op deze manier wordt de mogelijkheid voor de staat om voorwaarden te stellen ondermijnd.

Eén ding is zeker: deelnemers in deze massabeweging in Servië leren de lessen van de strijd voor vrijheid, waardigheid en effectieve antiautoritaire organisatie

De studenten nemen unaniem afstand van iedere politieke partij, wat hun strijd acceptabeler maakt voor een grote hoeveelheid burgers die zich gemotiveerd en verenigd voelen in hun verdriet en die zich keren tegen de cultuur van geweld en alomtegenwoordige corruptie in het land. De ruimte voor solidariteit verbreedt zich terwijl de studenten de simpele wens blijven roepen: Servische instituties moeten voor de belangen van de burgers werken en voor gerechtigheid zorgen.

In de woorden van Aleksej Kišjuhas, professor Sociologie aan de Universiteit van Novi Sad, die zich aansloot bij zijn studenten:

> 'De organisatie van de blokkade was sterk en superieur, bijna militair (walkie-talkies, regels en lijsten), maar zonder de hiërarchie en de donkere blikken… Als professor had ik het genoegen om de faculteit binnen te gaan en keurig opgemaakte bedden, matrassen en dekens, gezond eten en drinken, en opladers voor mobiele telefoons te zien. Allemaal voor onze collega's en gasten, honderdzestig studenten uit Belgrado die de nacht spendeerden in mijn werkplek, de Filosofiefaculteit in Novi Sad. Welkom! Jullie hoeven je schoenen niet uit te doen… De Faculteit voor Wetenschap en Wiskunde in Novi Sad bereidde wel negenhonderd maaltijden, direct uit het laboratorium voor biochemie… Rebellie is aanstekelijk… Idealen en utopische ideeën zijn weer populair, in plaats van het oude cynisme en nihilisme. Gerechtigheid? Vrijheid? Solidariteit? Dit zijn niet langer slechts slagzinnen of motiverende woorden, maar een werkelijkheid die we samen bouwen… De daden van dapperheid en burgerlijke ongehoorzaamheid zijn onmogelijk te tellen…'

Door hun acties leren de studenten iedere dag meer. Geïnspireerd door hoop en een terugkeer van utopische energie zijn ze klaar om door te gaan. Steun van de omliggende landen en uit de hele wereld neemt met de dag toe, maar is nog niet genoeg. Zelf de sympathisanten stellen vragen zoals: hoe lang de studenten het kunnen volhouden, of ze vermoeid gaan raken, of de overheid een manier gaat vinden om ze te stoppen, of er een oppositiepartij is die kan profiteren van de beweging en hun prestaties gaat gebruiken. De toekomst zal deze vragen beantwoorden, maar één ding is zeker: deelnemers in deze massabeweging in Servië leren de lessen van de strijd voor vrijheid, waardigheid en effectieve antiautoritaire organisatie, die ze nooit zullen vergeten. Tegelijkertijd tonen zij aan de passieve mensen de les dat dapperheid en solidariteit veel kunnen bereiken. En degenen aan de macht zullen begrijpen dat zelfs als de demonstraties, acties en blokkades afzwakken, ze nooit zeker weten wanneer ze weer opnieuw zullen starten. Ⓐ

Brief aan de studenten van de wereld

Tekst Studenten van de faculteit Dramatische Kunst in Belgrado
Vertaling Sietse

Deze brief is een urgente oproep tot actie!

Momenteel hebben studenten in Servië volledige controle over tweeënzestig van de tachtig faculteiten. Dit is het grootste studentenprotest in onze regio sinds 1968. Het protest werd ontketend door een serie tragische gebeurtenissen veroorzaakt door decennia van repressie, corruptie en geweld van het regerende regime. De oppositie heeft zich tot nu toe incompetent getoond met hun methoden en om deze reden hebben wij, de studenten, het heft in eigen handen genomen. We hebben klassen afgelast, alle representatieve studentenorganisaties opgeheven, zelf plenums georganiseerd, over eisen gestemd en zijn begonnen om de druk op te voeren. We hebben faculteitsgebouwen bezet en ze aangepast voor het dagelijkse leven. We hebben keukens, slaapplaatsen, apotheken, werkplaatsen, bioscopen en klaslokalen voor zelfeducatie opgezet. In slechts drie weken zijn bijna alle universiteitsgebouwen in Servië veranderd in knooppunten voor politieke zelforganisatie op ieder uur van de dag. We hebben de volledige steun van onze medeburgers en overleven dankzij hun donaties, en iedere dag sluiten andere kwetsbare groepen in de samenleving zich aan bij onze strijd.

In slechts drie weken zijn bijna alle universiteitsgebouwen in Servië veranderd in knooppunten voor politieke zelforganisatie

De blokkades van de faculteiten zijn de meest radicale vorm van zelforganisatie van de studenten. Een blokkade omvat het opschorten van lessen, tentamenverplichtingen en handelt onafhankelijk van de steun van professoren en het bestuur. Je hebt het recht om je op deze wijze te zelforganiseren en dankzij de autonomie van de universiteit ben je ook beschermd tegen directe interventie van de politie. De faculteit blijft geblokkeerd totdat jullie eisen zijn ingewilligd. De onderbreking van het functioneren van de faculteit dient zelf als een vorm van druk op de instituties van de staat. Wat een staking is voor werknemers, is een blokkade voor studenten. In historische context zijn blokkades van faculteiten succesvol geweest in de strijd voor meer toegankelijke educatie, maar vandaag moeten we deze gebruiken om bredere problemen in de samenleving te adresseren.

We organiseren blokkades via werkgroepen. Werkgroepen zijn open voor iedereen die wilt deelnemen en focussen op strategie, publieke acties, media, veiligheid en activiteiten binnen de geblokkeerde faculteit. Werkgroepen presenteren hun ideeën en voorstellen direct aan het plenum. Het plenum is een open forum voor alle studenten van de faculteit. Door middel van plenaire sessies wordt directe democratie in de praktijk gebracht. Iedereen heeft een gelijkwaardige stem en het recht om te beslissen over zaken met betrekking tot de richting van het protest.

Wat een staking is voor werknemers, is een blokkade voor studenten

De wereld staat op het punt om ineen te storten, representatieve democratie faalt en onze toekomst is in gevaar. Dit is de enige manier om de controle over te nemen en de koers van de wereld te veranderen. Er zijn talloze redenen voor een blokkade en jij weet het beste wat die van jou is.

Organiseer jezelf en start nu met het toepassen van directe democratie!

Studenten van de wereld, sluit je aan bij de blokkades!

Januari 2025

Er wordt een geïmproviseerde moskee gebouwd voor de ramadan, terwijl mensen in de rij staan voor de lunch. Uitdeelpunt kamp Loon-Plage, februari 2025.

Staatsondermijnende solidariteit in de praktijk

Door Help 4 Dunkerque

De winter loopt op het einde en de lente breekt aan. Ik schrijf dit stuk genietend van de zon op de bank. Een groot contrast met de mensen aan de kust van Duinkerke in de voorbije winter. Het grootste deel van de winter is een groep mensen van Help 4 Dunkerque (H4D) aanwezig geweest in en rondom de *jungle* aan de Franse kust. Daar leven honderden vluchtelingen in tenten, onder zeilen of zonder enige vorm van onderdak. Zij wachten op de mogelijkheid om de overtocht te maken naar het Verenigd Koninkrijk (VK). In dit artikel wil ik jullie een beetje laten ervaren wat de kracht van solidariteit is en bespreken waarom H4D zich op deze manier inzet.

De jungle

In Duinkerke verblijven voornamelijk vluchtelingen uit Afghanistan, Syrië, Soedan, Irak, Iran en Koerdistan. Om in veiligheid te komen en om toekomstperspectief te hebben, moeten ze om verschillende redenen ‘illegaal’ vluchten. De vele vluchtelingen die naar het VK willen, om daar herenigd te worden met vrienden en familie, moeten het Kanaal tussen Frankrijk en het VK oversteken. Ze moeten soms een tijd wachten op een mogelijkheid (afhankelijk van het weer en het kunnen betalen van de maffia die de smokkelroutes organiseert). Het grootste deel van deze vluchtelingen overbrugt de tijd in de bossen van Calais en Duinkerke. In de winter is het daar ontzettend koud, modderig en nat, en er zijn geen basisvoorzieningen. De meerderheid van de tijdelijke bewoners – inclusief ouderen en gezinnen met kleine kinderen – woont in tenten. Deze constructies worden regelmatig door de politie gesloopt en in afvalcontainers gegooid, samen met persoonlijke bezittingen zoals medicijnen en belangrijke documenten.

Help 4 Dunkerque

Help 4 Dunkerque bestaat uit een internationale groep van autonome individuen, die gezamenlijk en individueel naar Duinkerke zijn geweest en nog steeds gaan om ondersteuning te bieden aan de mensen die in de kampen rondom Duinkerke leven. Wij geloven dat niemand illegaal is. Wij geloven dat grenzen instrumenten zijn van onderdrukking door de staat, laat staan de tactieken die worden gebruikt om grenzen te handhaven, zoals gewelddadige uitzettingen door de politie, *pushbacks*, weigering van medische en juridische bijstand, detentie en deportatie. H4D biedt ondersteuning in koude tijden, door middel van kleding, tenten, slaapzakken, brandhout, koffie, thee en elektriciteit.

De afgelopen maanden hebben we in wisselende samenstelling gewerkt. Vanuit onze overtuiging willen we vooral mensen ondersteunen om zelfstandig te zijn. In plaats van voor hen te koken en hun dus als het ware te verzorgen als hulpeloze wezens, bieden we liever brandhout zodat ze zelf kunnen koken. We hebben een trailer bemenst met thee en koffie waar mensen even kunnen rusten en een praatje kunnen maken. Er is een weggeefwinkel met kleding en dergelijke, waar mensen zelf hun spullen kunnen uitzoeken. Bij veel NGO’s en hulporganisaties gaat dit anders en krijgen mensen een voorbereid pakket met spullen en is er geen keuzemogelijkheid. Op deze manier ontneem je mensen hun autonomie en het recht om hun eigen leven in te richten.

Samen met de tijdelijke bewoners van de kust hebben we ook wc’s gebouwd en een tipi om samen te komen. Er is een vrachtwagen met enkele douches erin zodat mensen ook af en toe kunnen douchen. We hebben ook een rol in het beperken van de schade op het moment dat de politie weer een razzia uitvoert. We houden in de gaten wanneer de politie uitrukt en proberen dan zo snel mogelijk de kampen die het doelwit zijn die dag te waarschuwen. Hierdoor kunnen mensen bijvoorbeeld op tijd hun spullen veiligstellen en gemakkelijker weer opbouwen zodra de smeris vertrokken is.

Wij geloven dat grenzen instrumenten zijn van onderdrukking door de staat

De kracht van solidariteit

Deze manier van organiseren levert soms hilarische situaties op. Bijvoorbeeld dat bewoners ons in onze vieze, *crusty* kleding zien en zeggen: ‘Zeg, wil jij niet mijn douchemoment overnemen? Het ziet eruit alsof je het nodig hebt!’ Gezamenlijk lachen om constructies die we proberen te bouwen maar die weer in elkaar storten. En de trots en het genieten als het dan toch is gelukt. Dat is dan ook hetgeen we zo waardevol vinden: het medemenselijke contact, anderen zien als waardevolle individuen die ergens bij betrokken zijn. We denken ook dat dit mensen kracht geeft om in deze barre omstandigheden door te zetten en de staatsrepressie het hoofd te bieden.

Ondanks dat het ingewikkeld is om het menselijk lijden te zien, en de frustratie en machteloosheid bij elke razzia van de politie, waarbij weer een kamp (tijdelijk) wordt ontruimd, is dit wat ons betreft een prachtige manier om solidariteit in de praktijk brengen. Het brengt misschien niet direct systeemverandering, maar uiteindelijk werkt deze manier van organiseren volgens ons wel ondermijnend voor de structuren van de staat. De repressie wordt minder effectief en de grenzen die steeds verder gemilitariseerd worden, blijven doorbroken worden. We laten hiermee zien dat ondanks al het geld dat ze er tegenaan gooien, alle maatregelen die ze nemen om ons de bewegingsvrijheid te ontnemen, dit alles niet genoeg is om ons te stoppen. En tenslotte laat het de kracht zien van mensen die elkaar helpen in een wereld waar we steeds maar te horen krijgen dat je anderen niet kan vertrouwen. Ⓐ

Met dank aan de Solidariteitskas van de Vrije Bond, Alert Fund 4 Youth, het Fort van Sjakoo en alle individuen voor hun donaties om dit jaar weer onze actie mogelijk te maken.

Comissariat de Propaganda de la Generalitat republicana de Catalunya, 1936

FASCISTISCH HOOGSEIZOEN 2.0

Tekst Peter Storm
Beeld Pedro Catalá Pic en Francesc Català i Roca, wikimedia commons

Het grijpt om zich heen in ijzingwekkend tempo. Het zet zich door, steeds harder. Het regeert in kleine staten en in grote mogendheden, ver weg en dichtbij. Waar het (nog?) niet regeert, daar rukt het dreigend op naar de macht. Waar het regeert, hanteert het asociale sloophamers, gesymboliseerd door kettingzagen. Ik heb het over dat brouwsel van autocratie en oligarchie in dienst van een heiligverklaarde natie: het fascisme.

Die kettingzaag is een relatief nieuw symbool voor de fascistische ambities. Oude symboliek, lang naar de marge verbannen, duikt ook weer op. Na Musk ging bij de *Make America Great Again*-demagoog Steve Bannon de rechterarm ook gestrekt omhoog, in wat overduidelijk een enthousiaste Hitlergroet was. Juichend publiek bevestigt het beeld: het fascisme is een grote comeback aan het maken.

Je ziet het in land na land. Trump en Musk in de Verenigde Staten (VS), Poetin in Rusland en Modi in India: herkenbare fascisten die grote staten regeren. Orbán in Hongarije, Milei in Argentinië, en in Italië premier Meloni – vrijwel letterlijk een erfgenaam van oer-fascist Mussolini – als premier: de lijst gaat door. Het gevaar zit dichtbij ook, met in Nederland Schoof als premier met daarachter Wilders in de regiekamer. Serieuze kandidaten voor regeringsmacht zijn intussen de Alternative für Deutschland (AfD) in Duitsland, het Rassemblement National (voorheen Front National) in Frankrijk...

Het tweede fascistische hoogseizoen is intussen aangebroken

Het fascisme is dus terug. Dat fascisme is levensgevaarlijk voor ons allemaal, voor vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit en voor het leven op de planeet. Bovengenoemde persoonlijkheden belichamen eenzelfde soort politiek als Hitler, Mussolini, Mussert en zijn Nationaal-Socialistische Beweging, de Utasja's in Kroatië, Pijlkruisers in Hongarije, IJzeren Garde in Roemenië en hoe ze allemaal maar mochten heten in het eerste fascistische hoogseizoen, nastreefden en uitvoerden. Het tweede fascistische hoogseizoen is intussen aangebroken. Het is nodig om te laten zien dat Trump en Musk, Orbán en Wilders, in dezelfde politieke traditie staan als Hitler en Mussolini, en soortgelijke ambities koesteren. Zo maken we duidelijk dat ook tegen deze hedendaagse figuren en hun politiek de meest onverzoenlijke, harde strijd bittere noodzaak is.

Hoezo, fascisme?

Fascisme is een begrip dat ik hanteer als analytisch en historisch onderbouwde waarschuwing. Niet als scheldwoord. Het is prima om te schelden. Het lucht op om een vervelende ambtenaar bij Sociale Zaken, een agressieve politieagent, een arrogante burgemeester, je chef, voor 'fascist!' uit te maken. De vraag is dan niet 'of het klopt'. Schelden is geen wetenschap, al bestaat er ongetwijfeld een wetenschap van het schelden. Maar als we de politieke werkelijkheid willen doorgronden, dan hebben we aan schelden niet veel. Laten we in politieke analyses het woord 'fascisme' in een afgebakende betekenis gebruiken.

Niet alles wat repressief, gewelddadig en racistisch is, is daarmee automatisch fascistisch. Immers, als zowel PvdA-icoon Willem Drees als burgemeester Femke Halsema fascisten zijn, net als Hitler en Musk, dan hebben we aan het woordje 'fascisme' niets meer. Dan hebben we een nieuw woord nodig waarmee we wel Hitler en Musk, maar niet automatisch willekeurig welke kapitalistische politicus en overheidsfunctionaris dan ook, mee aanduiden. Ik hanteer liever het woord 'fascisme' in een omlijnde betekenis, niet omdat politici als Halsema en Drees geen felle kritiek en afwijzing verdienen – dat doen ze wel! – maar omdat ze een ander soort gevaar belichamen dan het fascistische gevaar. Alles op dezelfde fascistenhoop gooien verheldert niets.

Hoe doorgronden we wat fascisme is? Je hebt van die lijstjes met kenmerken. Dat gaat dan zo. Landen A, B, C, D en E erkennen we als fascistisch. Die hebben allemaal kenmerk een tot en met tien (aantallen kunnen variëren). Dus noemen we landen waar we ook kenmerken een tot en met tien zien, of de meeste ervan, ook fascistisch. Hatseflats, probleem opgelost. Maar zo werkt het niet. Er gaan hier twee zaken mis.

Allereerst: waar komt het lijstje van erkend fascistische landen vandaan? Je kunt dat niet hebben vastgelegd aan de hand van kenmerken een tot en met tien, want die kenmerken destilleer je pas uit de realiteit van land A tot en met E. Als je die kenmerken al hebt gehanteerd om die landen fascistisch te noemen, dan hanteer je een cirkelredenering. Dan had je de kenmerken al in je arsenaal, en is het onzin om te doen alsof je ze uit de vijf landen hebt afgeleid. Je hebt bewezen wat je al van tevoren wist. Dat is geen serieuze analyse.

In de tweede plaats zijn er de kenmerken zelf. Dat zijn doorgaans extreem nationalisme, ondermijning van onafhankelijke media, het aanwijzen en onderdrukken van bevolkingsgroepen als zondebokken, de ongebreidelde repressieve staatsmacht, de ondermijning van vrije verkiezingen en zo meer. Nu zie je zulke zaken in veel fascistische staten inderdaad. Maar je ziet ze in andere autoritaire stelsels ook – en ja, ook af en toe in 'onze' liberale democratie.

De realiteit van de staten die we gewend zijn om communistisch te noemen, druipt van het nationalisme, van uitsluiting en vervolging van bevolkingsgroepen, soms tot en met etnische zuivering, van perscensuur, van het tot een aanfluiting maken van verkiezingen en ga maar door. Waren de Sovjet-Unie, de Oostbloklanden fascistische staten? Zijn China, Vietnam, Laos, Noord-Korea en Cuba dat wellicht nog steeds? Hoe zit dat met religieus gefundeerde autocratieën: Iran en Afghanistan? Met absolute monarchieën als Saoedi-Arabië en Qatar? Heeft het zin om dit allemaal op dezelfde hoop te gooien, met dat lijstje met tien kenmerken in de hand? Is het niet beter, terwijl we ook dit soort autoritaire stelsels en verschijnselen proberen te doorgronden en verwerpen, om ze als soortgenoot van de fascistische regimes te zien? Gewoon, omdat het allemaal anders functioneert en dus waarschijnlijk ook een andere vorm van bestrijding vergt?

Fascisme doorgronden betekent dus niet: een checklist hanteren. Fascisme doorgronden betekent eerder: goed kijken hoe fascistische regimes zich vormen, wat de leiders ervan nastreven, hoe ze dat proberen te realiseren, en wat dit vervolgens betekent voor de hele maatschappelijke orde. Fascisme is een politiek project van machtsvorming waarmee politieke leiders reageren op een specifieke uitdaging die zij menen te zien, en waarmee ze die uitdaging te lijf proberen te gaan via machtsvergroting en machtsuitoefening. De kern zit in het soort uitdaging waar fascisten een antwoord op zoeken, en de aard van dat antwoord en van datgene wat volgens de fascisten met die uitdaging wordt geconfronteerd. Daar begint het mee.

Dat is voor fascisten het object van de hoogste loyaliteit: de Natie, het etnisch gedefinieerde Volk

De uitdaging betreft de Natie. Dat is voor fascisten het object van de hoogste loyaliteit: de Natie, het etnisch gedefinieerde Volk, de Volksgemeenschap. Alles hoort daaraan ondergeschikt te zijn. Die natie is de grootst mogelijke inzet en offers waard, in het fascistische verhaal. Die natie is in diepe, extreme en existentiële crisis, een crisis die het voortbestaan van de natie in het hart bedreigt. Die crisis is de centrale uitdaging die een antwoord vergt.

Een diepe, existentiële crisis van datgene dat de hoogste loyaliteit toekomt, vergt drastische, extreme oplossingen. Daarbij worden geen morele grenzen absoluut erkend, want er bestaat in moreel opzicht niets hogers dan de heiligverklaarde natie. Voor zover er wel iets bestaat dat op loyaliteit aanspraak maakt, zijn dat begrippen waarin de natie als hoogste norm kan worden ingepast. Voor nazi's in Duitsland was de Duitse natie ingebed in het 'Germaanse ras'. Voor Franco was de Spaanse natie ingebed in het universele katholieke geloof. Aan de natie als norm, als hoogste politieke doel, deed dat niets af – zoals linkse katholieken mochten ervaren, evenals leden van niet-Duitse Germaanse volkeren.

Wat betekent dit: de natie in existentiële crisis? Welnu, de natie vindt haar kracht in eenheid. Wat die eenheid bedreigt, brengt de natie in gevaar. Zo is de fascist voortdurend op zoek naar 'volksvreemde elementen', die die vindt in andere bevolkingsgroepen, maar ook in politieke opinies die de eenheid ter discussie stellen. Racisme is het antwoord op die bevolkingsgroepen wiens aanwezigheid de eenheid zou bedreigen. Joden vormden zo'n bevolkingsgroep, antisemitisme zie je in fascistische politiek vaak een prominente plaats innemen. Onderdrukking is het antwoord op politieke opinies die hetzelfde doen, in de fascistische optiek. Omdat de bedreiging van de eenheid door fascisten opgevat wordt als urgent en existentieel, is eliminatie van het gevaar – en dus van hele bevolkingsgroepen en politieke stromingen – al gauw noodzakelijk. Politieke terreur zit ingebakken in fascistische politiek, net als etnische zuivering met minstens een potentieel tot genocide.

De natie verenigt ook hoog en laag, kapitalist en arbeider en middenstander, allemaal op hun plek ten dienste van het grote nationale geheel. Het idee was paternalistisch: de baas is de baas, maar is tegelijk als een vader voor zijn personeel. De knecht is onderdanig en gehoorzaam, maar mag wel rekenen op zorgzaamheid van de baas. Strijd tussen knecht en baas, tussen arbeider en kapitalist stond haaks op deze hiërarchische idylle, werd uitgebannen en waar die toch opdook, hardhandig verpletterd.

Mussolini's knokploegen belaagden socialistische activisten en vakbondskantoren, Hitler deed het 'internationale marxisme' – waartoe hij zowel de Communistische Partij als ook de Sociaaldemocratische Partij van Duitsland rekende – in de ban en schakelde de vakbonden binnen enkele maanden na zijn machtsovername uit. Alles voor de natie. Elk beginsel dat haaks op die natie stond – waaronder bij uitstek het beginsel dat arme mensen zich kunnen emanciperen in een strijd tegen rijke mensen en hun staat – moest weg. Voor kapitalisten die zich door 'hun' arbeiders bedreigd voelden, werd het fascisme dan ook al gauw een zeer gewaardeerde bondgenoot en hulpmiddel.

De overheid staat aan het hoofd van het geheel, en aan het hoofd daarvan staat de ultieme vaderfiguur, de redder van de natie, de oppermachtige leider. De natie als uitvergroot kerngezin, met precies het soort gender- en seksuele hiërarchie die we van het traditionele kerngezin kennen. Het is geen toeval dat met fascisten aan de macht in Berlijn het Institut für Sexualwissenschaft van Magnus Hirschfeld dichtgegooid werd, waarbij nazi's boeken uit de bibliotheek ervan aan de vlammen prijsgaven: op dat instituut werd wetenschappelijk onderzoek met emancipatorische strekking rond seksualiteit gedaan, Hirschfeld zelf was homoseksueel. Seksualiteit die niet de natie diende door het voortbrengen van nieuwe leden van die natie voort te brengen, werd taboe, net als het reguleren van de voortplanting door de rechtstreeks betrokkene zelf: degene die al dan niet kinderen kon voortbrengen.

Abortus, homoseksualiteit: verboden!

Machtsvergroting voor de natie impliceert een politiestaat die de natie beveiligt tegen elk gevaar. Eenheid van de natie impliceert racisme, etnische zuivering, genocide. Machtsuitbreiding van de natie impliceert oorlog. Machtsuitbreiding van de natie impliceert ook ondernemersmacht, gevrijwaard van bedreigingen door stakende arbeiders en eisen stellende vakbonden. Machtsuitbreiding van de natie betekende ook groei van het aantal leden ervan, dus kinderrijke gezinnen met de man aan het hoofd, de vrouw als moeder en alles wat daar niet in past naar de marge of erger. Je kunt dit alles in checklijstjes samenvatten. Maar het gaat om de samenhang, om de dynamiek van wat fascisten beogen. De lijstjes doen aan precies die samenhang en dynamiek geen recht.

De kern hier is dat Mussolini, Hitler en hun bewegingen gedreven werden door dat gevoel dat de heilige natie tot ondergang gedoemd is als er niet urgent en hardhandig wordt ingegrepen. Die ingreep werd een machtsgreep, de uitkomst een gewelddadig schrikbewind dat in binnen- en buitenland op oorlogspad ging en elk obstakel voor haar macht trachtte te verpletteren. In beide regimes spinde de kapitalistenklasse – hardhandig verlost van klassenstrijd en links verzet, royaal voorzien van investeringsruimte en wapenorders – er goed garen bij. Fascisme praat soms antikapitalistisch. Het fascisme was in de praktijk altijd tot samenwerking met kapitalisten bereid en verleende aan het kapitalisme essentiële diensten.

Over het 'neo' in 'neofascisme

Springen we nu over naar de hedendaagse situatie en kijken we naar de retoriek van extreemrechtse politici en bewegingen. We stellen met gemak vast waar ze heen willen: de natie als hoogste goed moet weer gered worden van vermeend existentieel gevaar. Bij Poetin is het 'gevaar' belichaamd door 'genderideologie' en 'LGBTQ+-propaganda' die de traditionele familiewaarden bedreigt. Bij Orbán net zoiets. Bij Wilders – die keer op keer jammert dat hij zijn land terug wil, alsof hij zijn speelgoedbeer kwijt is – zit het in 'de islam', en daarmee moslims als bevolkingsgroep die in zijn verhaal vrijwel functioneren zoals Joden in de klassieke naziretoriek. Bij Meloni, Le Pen in Frankrijk, Trump in de VS, de AfD in Duitsland, vormen immigranten het 'gevaar', net als ook weer LGBTQ+-mensen en hun rechten. Vooral transgender personen zijn doelwit. Maar het is extreem kortzichtig om te denken dat andere mensen uit de LGBTQ+-gemeenschap en hun relaties niet weer doelwit zullen worden.

> De nadruk op de natie-in-crisis die om een drastische en gewelddadige reddingsoperatie schreeuwt is fascistisch

En kijk eens naar Trump en zijn leus, al vanaf de aanloop naar zijn eerste presidentschap: 'Make America Great Again!' (MAGA) Dat zeg je niet als je denkt dat de VS al *great* is. Dat zeg je als je wilt suggereren dat de VS haar *greatness* kwijt is geraakt. Weer die natie-in-crisis: MAGA-fans willen die oude 'greatness' terug! We zien dat het hier om een fascistische dynamiek gaat. De bijbehorende praktijk zien we intussen in vol bedrijf. De jacht op immigranten is op gang gebracht. Trans personen worden rechten ontnomen. De gewapende macht wordt in handen gebracht van Trump-aanhangers, opponenten binnen de staatsbureaucratie worden weggewerkt. Ja, Trump en Musk zijn een ongeremde oligarchische en racistische autocratie aan het vestigen. De dynamiek en de retoriek ervan, met haar nadruk op de natie-in-crisis die om een drastische en gewelddadige reddingsoperatie schreeuwt, is fascistisch. Die Hitlergroet van Musk is daarvan een illustratie. Maar wie de Hitlergroet nodig had om zich het fascistisch karakter van Trump en Musk aan de macht te realiseren, heeft niet erg opgelet en niet tijdig doorgedacht.

Het betreft hier trouwens – dit is belangrijk – geen kopie van het fascisme van destijds. Het is goed om van neofascisme te spreken.[1] Niet van neonazisme, een nogal misplaatst woordje. Er is weinig 'neo' te zien aan de Third Reich Enactment Societies waarvan de leden doorgaans neonazi's worden genoemd. De Nederlandse Volksunie (NVU) is gevaarlijk en dient van de straat te worden gejaagd. De NVU is daarmee echter niet neonazistisch, maar doodgewoon nazistisch. Met neofascistisch bedoel ik dus iets anders: huidige fascisten als Wilders en Trump opereren anders dan Hitler en Mussolini, zowel op weg naar de macht als in de uitoefening ervan. Het verschil zit in drie zaken.

Allereerst de weg naar de macht. Hitler en Mussolini gebruikten daarbij een gewelddadige straatbeweging: knokploegen die ze omvormden tot paramilitaire organisaties zoals de Sturmabteilung (SA). Met die bewegingen veroverden fascisten macht op straat tegenover linkse partijen en vakbonden. Met die bewegingen bewezen fascisten hun nut voor kapitalisten, die via fascistische knokploegen van vakbondsstrijd en dergelijke werden verlost. Via gewapende paramilitaire organisaties konden fascisten ook met burgeroorlog dreigen en zichzelf presenteren als onmisbaar voor het herstel van rust en orde.

Vandaag de dag ontbreekt dit verschijnsel niet helemaal; denk aan de menigte waarmee Trump op 6 januari 2021 zijn eerste presidentschap dacht te bestendigen. Maar dit type activisme staat niet centraal in de strategie van Trump. Dat is echt anders dan bij de opkomst van Mussolini en Hitler.

Het verschil is belangrijk omdat je mensen tegenkomt die op deze basis ontkennen dat Trumps MAGA-beweging fascisme betekent. En dus zie je – terwijl de autocratie vorm krijgt en de zuiveringen, etnisch en politiek, op gang aan het komen zijn – in een marxistische uitgave dit: 'Het is natuurlijk fundamenteel verkeerd om het Trump-presidentschap en het MAGA-isme gelijk te stellen met fascisme. Het fascisme gaat allereerst en boven alles over het verpletteren van de georganiseerde arbeidersklasse om een revolutionaire situatie in negatieve zin op te lossen.'[2]

Er is geen georganiseerde arbeidersklasse die revolutie uitstraalt, dus fascisme is vanuit het kapitaal gezien overbodig. Er is geen noodzaak voor paramilitaire bewegingen om die dreiging te helpen vernietigen. Dus is

er geen fascisme. Zo wordt de noodzaak om met linkse bewegingen via paramilitair geweld af te rekenen gezien als definiërend kenmerk van het fascisme. Dus wachtten veel marxisten keurig met het benoemen van Wilders als fascist, want waar was de straatbeweging?

Maar Trump en Wilders zijn niet bezig met wat hun rol zou moeten zijn 'vanuit het kapitaal gezien'. Ze zijn de macht aan het veroveren voor zichzelf, vanuit het idee dat de natie-in-gevaar dat vereist. En ze zijn bereid daarvoor het grofste geweld in te zetten. Ze treden nadrukkelijk in de voetsporen van Hitler en Mussolini in wat hen beweegt en waar ze naar streven. Het ontbreken van paramilitaire bewegingen omdat ze die bij gebrek aan links gevaar niet nodig hebben, is een verschil in context, een verschil in aanpak. Het maakt ze niet minder fascistisch en niet minder gevaarlijk ook. Het kan heel goed zijn dat de paramilitaire poot alsnog prominenter wordt, en dan komt het bestaan van nazigroepjes, Proud Boys en dergelijke, neofascistische leiders goed uit. Maar neofascisme kan momenteel dus ook (vrijwel) zonder zoiets.

Je kunt zelfs kunnen redeneren dat het gebrek aan georganiseerd arbeidersverzet, het ontbreken van linkse strijd, de vestiging van een fascistisch bewind makkelijker maakt. Fascisten hoeven er geeneens een burgeroorlog voor te riskeren! Ze kunnen democratische façades overeind houden terwijl ze hun controle verstevigen. Het fascisme van Mussolini en Hitler was een eerste ronde in de vestiging van een oligarchische, nationalistische en racistische autocratie. Die is mislukt. We zijn nu midden-in een tweede ronde van zulke pogingen – en het gebrek aan verzet maakt die kansrijker, zoals ook de crisisverschijnselen die het kapitalisme oproept het vestigen van zo'n autocratie eerder makkelijker dan moeilijker maken. Wel of geen paramilitaire beweging? Dat is een verschil in tactiek en context. Het maakt niet het verschil in wel of geen fascisme uit.

Er zijn ook verschillen in fascistische machtsuitoefening toen en nu. Mussolini schafte gaandeweg de liberale democratie af. Hitler deed dat ook, maar veel sneller. Beide landen werden eenpartijstaten, net als Spanje onder Franco. Vandaag de dag doen fascisten dat niet. Orbán regeert Hongarije sinds 2010, en er zijn nog steeds verkiezingen waar oppositiepartijen aan mee doen. In Polen regeerde de PiS-partij, geestverwanten van Orbán, maar die zijn via verkiezingen de regeringsmacht kwijtgeraakt. Modi in India komt keer op keer bovenaan via verkiezingen, ook als het daarmee wel eens tegenzit. Er is zelfs al een Engels woord voor zo'n semi-dictatuur die verkiezingen niet afschaft: *competitive authoritarianism*.[3]

Fascisme en electorale democratie staan niet zo lijnrecht tegenover elkaar

Fascisme en electorale democratie staan niet zo lijnrecht tegenover elkaar: fascisten hanteren die democratie, vervormen die steeds verder zonder volledig tot afschaffing en vorming van een eenpartijstaat over te gaan. Dat klinkt minder geruststellend dan het is: via de electorale methode, gecombineerd met dure processen tegen dwarsliggende media, pressie via internet en doxing en grof staatsgeweld tegen demonstranten, kan een fascistisch politicus wel degelijk een autocratie vestigen. Zie Musk en Trump: die worden niet pas fascisten als ze de volgende presidentsverkiezingen afblazen. Wie pas 'fascisme!' roept als de eenpartijstaat wordt gevestigd, wacht te lang. Schoof heeft geen Rijksdagbrand nodig om zijn dictatuur te vestigen. Hij heeft daarvoor zelfs de afschaffing van een democratisch ogend stelsel niet nodig.

Een laatste verschil betreft de economie. *Old school* fascisten opereerden daarin anders dan hun hedendaagse opvolgers. Mussolini verordonneerde samenwerking van ondernemers en werknemers in hiërarchische organisaties met de staat als autoritaire regisseur. Ondernemers hielden hun bezit maar leverden een stuk vrijheid op de markt in, in ruil voor absolute zeggenschap over hun personeel. Dit stelsel van verplichte hiërarchisch georganiseerde klassensamenwerking heette corporatisme. De corporaties waren die organen van werknemers en werkgevers samen onder overheidstoezicht. Toen Mussolini zei: 'de fascistische staat is de corporatieve staat'[4] doelde hij op dit stelsel.

Corporaties betekent hier iets anders dan zomaar bedrijven. Niet elk samengaan van grote bedrijven – in het Engels *corporations* genoemd – met de staat, zoals dat in het kapitalisme gangbaar is, valt zomaar als corporatieve staat en daarmee fascisme te typeren. In veel staten is van nauwe samenwerking tussen bedrijven en overheid sprake. Alle kapitalistische staten ondersteunen bedrijven in en met die staat. Maar daarmee zijn nog niet al die staten fascistisch.

Die corporatieve aanpak in de jaren dertig paste in een tijd waarin het kapitalisme sowieso steeds meer staatsinvloed en zelfs staatsregie hanteerde. In de VS kwam er de New Deal. In de Sovjet-Unie was de staat de grote opperkapitalist. In Italië deden ze het met die corporaties. Maar daar lag de essentie van het fascisme niet, hoe hard Mussolini ook gebruld mag hebben van wel. Het ontbreken van corporatisme is wederom geen teken dat Trump en Wilders eigenlijk geen fascisme aan het opbouwen zijn. Het is slechts een verschil in aanpak, vanwege een veranderde context.

Wat ons te doen staat? Dat project bestrijden, ontregelen en verslaan

Vandaag de dag speelt dat corporatisme geen serieuze rol bij mensen als Wilders, Musk, Le Pen. Het is juist een ongebreidelde, via kettingzagen van extra ruimte voorziene vrije markt die centraal staat. De autocratie is openlijk oligarchisch, met de ongebreidelde hebzucht van oligarchen en gigakapitalisten op de troon. Maar niet de rol van die kapitalisten in het bestuur op zich maakt dat bestuur tot fascistisch. Dat doet de aard van dat bestuur, als handvat voor een keiharde uitvoering van een project van nationale redding door de vestiging van een nationalistische autocratie. Wat ons te doen staat? Dat project bestrijden, ontregelen en verslaan. Ⓐ

Noten

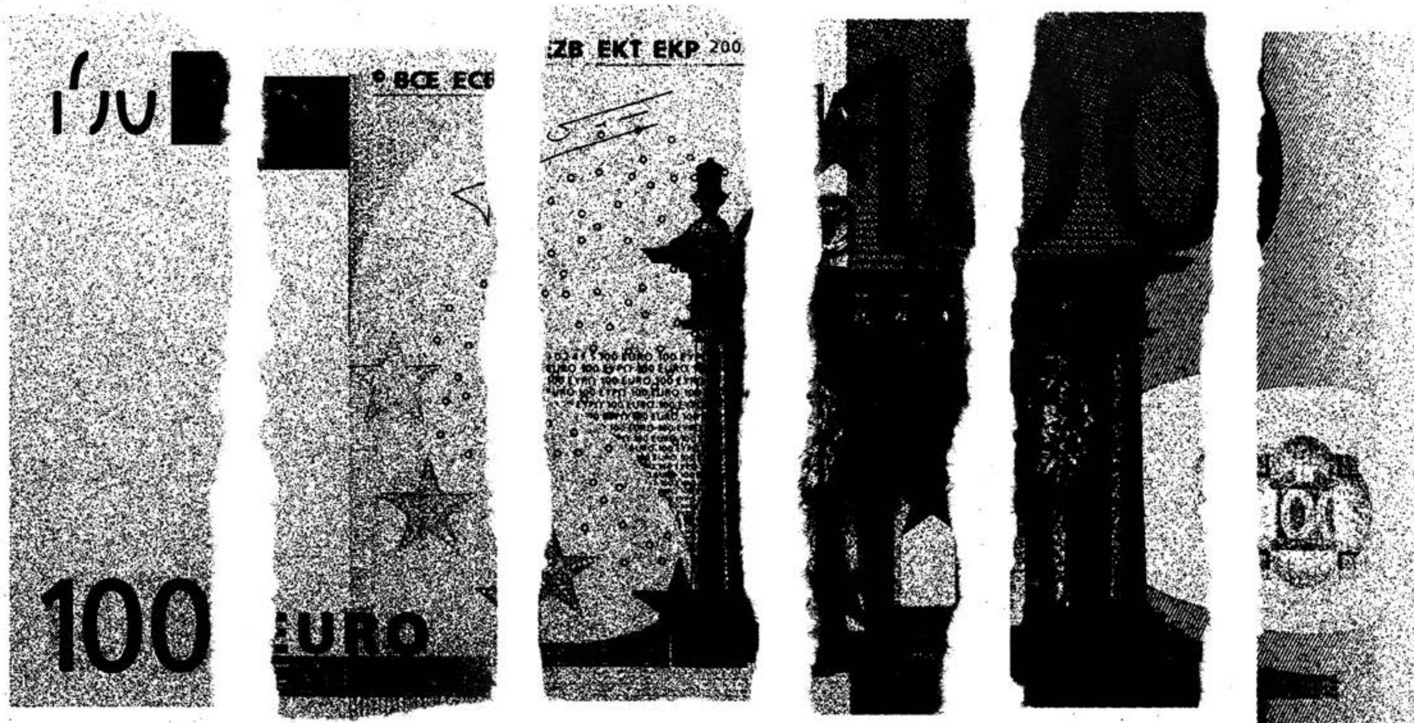
1 Zie ook: Gilbert Achcar, 'The Age of Neofascism and its Distinctive Features', op: gilbert-achcar.net, geplaatst op 4 februari 2025.

2 Weekly Worker, 'CPGB perspectives for 2025', op: weeklyworker.co.uk, geplaatst op 27 februari 2025.

3 Zie bijvoorbeeld Steven Levinsky en Lucan A. Way, 'The new Competitive Authoritarianism', *Journal of Democracy* 31, (2020).

4 Gevonden op Azquotes.com

Jaarverslag Solkas

Beste lezers en leden van de Vrije Bond,

In het afgelopen jaar heeft de Solidariteitskas van de Vrije Bond (VB) weer geld gegeven aan tal van verschillende anarchistische of eraan gelinkte groepen en doelen die bij ons aanvragen deden. Dit doen we natuurlijk met het geld van de donerende VB-leden waarvan wij jaarlijks 3500 euro als budget toegewezen krijgen. Daarom vinden we het belangrijk jullie, de VB-leden, op de hoogte te houden van waar dat geld naartoe gaat om de transparantie te bevorderen. Hieronder volgt een lijst van de groepen en initiatieven waar wij geld aan gedoneerd hebben met een korte uitleg. En vergeet uiteraard niet dat als jij, of een groep die jij kent, geld nodig hebt voor een project ons een mail te sturen hierover op solidariteitskas@vrijebond.nl, graag met een bedrag en korte uitleg waarvoor het geld nodig is.

Door de Solkas werkgroep

Anarchist Black Cross Belarus
ABC Belarus is een steungroep voor politieke gevangenen, met name anarchisten en antifascisten in Wit-Rusland, het land in Europa waar mogelijk de zwaarste vervolging van anarchisten en antifascisten plaatsvindt op het moment. Hoewel zij geen aanvraag bij ons hebben gedaan dit jaar hebben wij ons voorgenomen ze ieder jaar geld toe te keren zolang wij dat nodig achten. Donaties en andere soorten steun blijven gewaardeerd en kunnen gedaan worden via hun site.*

2.Dh5
Dit jaarlijkse activistenfestival dat in het voorjaar plaatsvindt in Amsterdam vroeg om tweehonderdvijftig euro om te helpen de kosten te dekken, wat zij hebben gekregen.

Posters plakken voor Palestina
Deze aanvraag kwam vanuit een paar individuen uit de Vrije Bond die graag financiële steun wilden om materiaal voor posters, graffiti en dergelijke te kunnen betalen om daarmee pro-Palestijnse propaganda te verspreiden. Hier is tweehonderd euro voor gegeven. (Tegenwoordig is er een apart potje binnen de VB voor acties omtrent Palestina; om aanspraak daarop te maken kan een mail gestuurd worden naar financien@vrijebond.nl.)

Brochures AGA
Aan de Anarchistische Groep Amsterdam (AGA) is tweehonderdvijftig euro gegeven voor het drukken van brochures. De brochures bevatten een interview met Bima Satria Putra (de Solkas heeft hem in 2023 geld gedoneerd), hij is een anarchist in

Indonesië die een gevangenisstraf uitzit van vijftien jaar maar nog steeds publiceert en vanuit de gevangenis een uitgeverij runt; een interview met anarchisten van de groep Fauda in Palestina; en *Revolutie is meer dan een woord*, geschreven door Gabriel Kuhn.

Feminist Anti-war Resistance (FAR) in Utrecht
De FAR Utrecht vroeg honderdvijf euro aan ons voor het organiseren van een demonstratie tegen de Russische invasie van Oekraïne. De FAR is een groep van anti-imperialistische, antifascistische en feministische Russische vluchtelingen die tegen het koloniale regime van Rusland strijden.

Mutual Aid Network Lesbos
Er is vierhonderdvijftig euro gedoneerd aan deze groep voor het inkopen van onder andere eten en medicijnen om weg te geven aan mensen op het eiland. Verder verzamelen ze ook kleding die ze weggeven en organiseren ze zich op anarchistische wijze op het eiland waar iedereen mee kan doen aan de *mutual aid* die zij organiseren.

Flyers voor demo tegen extreemrechts Den Haag
We hebben eenennegentig euro gegeven om flyers over militante antifascistische actie te printen voor de Geef haat geen macht!-demonstratie op 17 mei in Den Haag.

No Border Camp
Het No Border Camp is een jaarlijks actiekamp in Nederland dat tegen Fort Europa strijdt en hierover meer aandacht en bewustzijn probeert te creëren.

Voku Leuven
In Leuven wilden anarchisten een voku opzetten en om te beginnen was er een startersbedrag nodig voor keukengerei, een locatie, et cetera. Hier is negentig euro aan gedoneerd.

Antifascistische stickers
Dit was een aanvraag voor geld om antifascistische stickers te printen. Hier is honderd euro voor gedoneerd.

Boete pro-abortusprotest 2022
In 2022 was er een pro-abortusprotest in Amsterdam en naderhand hebben enkele kameraden boetes gekregen voor acties tijdens de demo. Daar was financiële steun voor nodig dus daarom is er vierhonderdvijftig euro geschonken.

Anarchistische boekenbeurs Amsterdam
De anarchistische boekenbeurs in Amsterdam wilde vijfhonderd euro om te helpen kosten te dekken voor reiskosten van sprekers en dergelijke en die hebben zij ontvangen.

Help 4 Dunkerque
Dit collectief komt ieder jaar samen in Duinkerke om samen met de mensen op de vlucht de situatie leefbaar te maken op basis van mutual aid (specifiek geen liefdadigheid). Ze hebben geld nodig voor kleding, materiaal, eten, et cetera, en dus is er vijfhonderd euro gedoneerd.

Bijdrage fietshelmen Code Rood
Kameraden uit België hadden geld nodig om fietshelmen voor veiligheidsredenen te kopen voor de jaarlijkse Code Rood/Code Rouge-actie, een burgerlijke ongehoorzaamheidsactie tegen de fossiele industrie en klimaatverandering. Hiervoor is tweehonderd euro gedoneerd. Ⓐ

ABC Belarus	€120,00
# 2.Dh5	€250,00
Posters plakken voor Palestina	€200,00
Drie brochures AGA	€250,00
Feminist Anti-war Resistance in Utrecht	€105,00
Mutual Aid Network Lesbos	€450,00
Flyers Demo tegen extreemrechts Den Haag	€91,00
# No Border Camp	€500,00
Voku Leuven	€90,00
Antifascistische stickers	€100,00
Boete pro-abortusprotest 2022	€450,00
Anarchistische boekenbeurs Amsterdam	€500,00
Help 4 Dunkerque	€500,00
Bijdrage fietshelmen CodeRood	€200,00
Totaal	**€3806,00**
Totaal minus terugkerende aanvragen	€3056,00

Alle aanvragen met een # ervoor zijn aanvragen die de Solkas nog wel behandelt, maar waarvan het bedrag direct uit de Vrije Bond-pot gaat in plaats van uit het solkasbudget omdat deze aanvragen jaarlijks plaatsvinden en anders een groot deel van het budget in beslag nemen. Dit worden in de tabel 'terugkerende aanvragen' genoemd.

Noot
* abc-belarus.org/en/main-page

Phonkie de zombie

Door Dr. Pressure

Brievenrubriek

Hoi ik ben Liv, ik ben 9 jaar, en ik wil graag in de buiten de orde een kinderpagina voor alle kinderen die het anarchisme leuk vinden maar de artikelen vaak te moeilijk vinden. Dus dacht ik aan een kleurplaat of een woordzoeker in de buiten de orde.

Groetjes van Liv

Ha Liv!

Leuk dat je ons deze inzending stuurt! Wij vinden het een heel goed idee om een kinderpagina met een kleurplaat of woordzoeker in de *Buiten de Orde* te plaatsen en doen dan ook hierbij de oproep aan al onze lezers of zij iemand kennen die ons zou kunnen helpen met het maken van een vaste kinderpagina! Stuur in dat geval een mailtje naar redactie@buitendeorde.nl en wie weet kan Liv de volgende keer een mooie anarchistische kleurplaat inkleuren of anarchistische woordzoeker maken!

Groetjes,

De redactie

Heb je ook een goed idee, of wil je reageren op een artikel? Mail je reactie van niet meer dan 275 woorden naar redactie@buitendeorde.nl.

Dan doen we dat gewoon lekker zelf

Door Lampie

De traditionele door de publieke omroep uitgezonden oudejaarsconference werd vorig jaar gegeven door Pieter Derks, onder de titel 'Nu even niet'. De conference eindigde met wat in *de Volkskrant* 'een fraai pleidooi' werd genoemd. De recensie in het *Algemeen Dagblad* sprak van 'de opbouw naar een razendknap einde van de voorstelling'. Dit is wat Derks, na het nieuwe kabinet op de hak te hebben genomen, zei:

> 'Misschien hebben we daar gewoon wat meer van nodig, van dat soort burgerschap dat we gewoon zeggen, "Dit is blijkbaar hoe de wereld in mekaar zit: bedrijven zijn er om geld te verdienen, de politiek is er voor het amusement, en als we echt iets voor mekaar willen krijgen, dan doen we dat gewoon lekker zelf."'

Deze boodschap werd bekroond met een luid applaus. Het waren ook woorden naar mijn hart: We hebben jullie met je weerzinwekkend geknoei en erbarmelijk gestuntel niet nodig. De gangbare gedachte die deze maatschappij nu bij elkaar houdt is dat we niet zonder leiders kunnen omdat het anders een chaos wordt. Deze boodschap zet dit op zijn kop; we moeten zelf de leiding nemen, anders blijft het een chaos.

Het kabinet Schoof is niet opmerkelijk veel incompetenter dan de voorafgaande vier kabinetten Rutte: de Groningse aardbevingen, het toeslagenschandaal, de onmenselijke behandeling van vluchtelingen, steun aan dictatoren en genocidale regimes, graaiers en zakkenvullers aan de top, onbetaalbare huren en woningen, het kon niet op.

De politiek heeft een voedingsbodem geschapen voor de gedachte dat we er beter aan doen onze problemen samen op te lossen dan machteloze (en systeembevestigende) smeekbeden te richten aan zogenaamde leiders die vooral oog hebben voor hun eigen belang. Dit is een gezagsontkennende gedachte die we kunnen blijven voeden. Er is geen gebrek aan gelegenheden voor aanklachten die we kunnen gebruiken om deze gedachte, telkens en telkens weer, naar voren te brengen.

UITGANGSPUNTEN DE VRIJE BOND

1. De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.
2. De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
   - gelijkwaardigheid van alle mensen;
   - autonomie van het individu;
   - zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
   - een goed milieu en een vitale natuur;
   - de afschaffing van alle vormen van gezag (bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied);
   - de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.
3. De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën, en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.
4. Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.
5. De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen is inherent daaraan.
6. De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving, alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar kunnen leren en kunnen samenwerken.
7. De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.

WORD LID VAN DE VRIJE BOND

Word lid van de Vrije Bond!
Ontvang *Buiten de Orde* viermaal per jaar!

Contributierichtlijnen per maand:

Inkomen € 0 t/m € 500:
€ 2,- per maand
Inkomen € 500 t/m bijstand:
€ 4,- per maand
Inkomen bijstand t/m minimumloon:
€ 6,- per maand
Inkomen hoger dan minimumloon:
€ 8,- per maand
(meer is ook welkom)

Geef je op via: vrijebond.nl/word-lid

Je contributie kun je overmaken op:
IBAN: NL80 INGB 0005 4954 73
BIC/Swift: INGB NL2A
t.n.v. Vrije Bond te Amsterdam

DE DAAD

Script Gus Moystad
Tekeningen Mashab

